

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NECMETTİN HALİL ONAN ŞİİRLERİNİN TEMATİK
İNCELENMESİ

TUNCAY ÇOLAK

DANIŞMAN
DOÇ. DR. HALUK ÖNER

BARTIN-2022

T.C.

**BARTIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

NECMETTİN HALİL ONAN ŞİİRLERİNİN TEMATİK İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuncay ÇOLAK

BARTIN-2022

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Haluk ÖNER danışmanlığında hazırlamış olduğum “NECMETTİN HALİL ONAN ŞİİRLERİNİN TEMATİK İNCELENMESİ” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

02/09/2022

Tuncay ÇOLAK

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tezi; şair, eğitimci ve devlet adamı kimlikleriyle ön plana çıkan Necmettin Halil Onan'ın şiirleri üzerine yoğunlaşmayı, şairin şiirlerine akademik bir dikkatle bakıp bilimsel metodoloji kullanarak şiirlerini Türk edebiyatı literatürüne kazandırmayı amaçlamaktadır.

Necmettin Halil Onan, bilhassa eğitim-öğretim alanında ülkesine katkıları olmuş bir devlet adamıdır. Sanatçı yönünün yanında ilim adamı olarak sunduğu katkılar da önemlidir. Bir şair olarak Türkçeye verdiği önem, Türk gençliğinin dilini iyi öğrenmesi ve Türk dilinin gelişmesine yönelik yazdığı eserler kayda değerdir. Eğitimci kimliğini kullanarak çalışmalar da yapmıştır.

Onan, edebi eserlerinde Millî Edebiyat dil anlayışının savunucusu olmuştur. Eserlerinde Türk dilinin özgün yapısını, işlerliğini hâkim kılma çabasını göstermiştir. Şiirlerindeki temalar da Milli Edebiyat anlayışının paralelindedir ve büyük ölçüde Kurtuluş Savaşı yıllarını anlatan içeriğe sahiptir. Onan eserlerinde Millî Mücadele'yi destekleyip, Türk milliyetçiliğini ön plana çıkarmıştır. Şiirlerinde hece ölçüsünü kullanmış, Divan şiirinin mazmunlarına hâkim olmasına rağmen duygularını daha sade dille, mazmundan uzak kendine özgü anlayışla işleyip yansıtmıştır. Kurtuluş Savaşı atmosferinde yetişmesi nedeniyle dbu atmosferin ortaya çıkardığı duyguları Millî Edebiyat anlayışına uygun bir dille eserlerinde işlemiştir. Günlük Türkçeyi edebi üslup ile kullanma becerisi, soyut kavramları benzetmelerle somut kavramlara dönüştürmesi, duygularını yansıtırken hayal gücünü kullanarak bolca sıfatları kullanması onun şairliğinin öne çıkan yanlarıdır. Duygularını anlatırken kullandığı cümleler kısa ve açıktır.

Bununla birlikte Türk şiirinin önemli merhalelerinden biri olan Divan edebiyatı kültürünü sevdirmek için *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*'ni hazırlamıştır. Bu antolojide geleneksel olanla bağların kopmamasını arzulayan öğretici bir tavır takındığı söylenebilir. Türk diline olan sevgisi onu Türkçe kullanımının yaygınlaşması için bir çaba içerisine sokmuştur. Türkçe dil bilgisi kitapları yazması da onun Türkçe hassasiyetinin, gramer hakimiyetinin, öğretici tavrının sonucudur.

Necmettin Halil Onan'ın yukarıda sayılan nitelikleri doğrultusunda öncelikli hedefimiz, şiirlerinin akademik literatürde ön plana çıkmasını sağlamaktır. Sanatçının 1927 yılında yayımladığı *Çakıl Taşları* adlı eseri daha önce latin harflerine aktarılmamıştır. Çalışmamızın amaçlarından biri de bu eserin literatüre kazandırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda tezimizin ek kısmında sanatçının *Çakıl Taşları* adlı eseri, Latin harflerine aktarılmıştır.

Bu çalışmanın, Necmettin Halil Onan'ın akademik alanda adının daha sık zikredilmesine katkı sunmasını da amaçlamaktayız. Çalışmamızda sanatçının *Çakıl Taşları* (1927) ve *Bir Yudum Daha* (1933) adlı şiir kitapları, kitaplarına girmemiş, yayımlanmamış, kitapları yayımlandıktan sonra farklı süreli yayınlarda yayımlanmış şiirleri incelemeye dahil edilmiştir.

Tezimi hazırlama sürecinde benden yardımlarını esirgemeyen Bartın Üniversitesi'nden hocalarım Doç. Dr. Can Şen ve Doç. Dr. Macit Balık'a, tez jürimde yer alan Bülent Ecevit Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Betül Mutlu'ya teşekkürü borç bilirim. Ayrıca manevi destekleriyle her an yanımda olan aileme ve arkadaşlarıma, tez çalışmamda her zaman bana destek olarak kendimi daha da geliştirmemi sağlayan değerli danışman hocam Doç. Dr. Haluk Öner'e teşekkür ederim.

Tuncay ÇOLAK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

NECMETTİN HALİL ONAN ŞİİRLERİNİN TEMATİK İNCELENMESİ

Tuncay ÇOLAK

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Haluk ÖNER

Bartın-2022, sayfa: xiii+136

Türk edebiyatında yenileşme döneminden itibaren farklı edebi anlayışlar kimi zaman eş zamanlı biçimde ortaya çıkmıştır. Bu anlayışın ortaya çıkmasında bazı sanatçıların öncülük rolünü üstlendikleri söylenebilir. Zirve şahsiyet olarak da değerlendirilen bu sanatçıların yanı sıra edebi anlayışların yaygınlaşmasını, devamını sağlayan sanatçılar da bulunmaktadır. Bu sanatçılar taşıyıcı vasfıyla edebi anlayışların görünür olmasını sağladıkları gibi edebiyat tarihinde yapılan değerlendirmeler için önemli malzemeler sunmaktadır.

Necmettin Halil Onan da Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerinde Millî Edebiyat anlayışını yansıtan şiirleriyle edebiyat tarihinde taşıyıcı rolüyle yer alması gereken şairlerdendir. Bu bağlamda Necmettin Halil Onan'ın hayatı, sanat anlayışı ve şiirleri üzerine inceleme yapılması edebiyat tarihi incelemelerine katkı sunacaktır. Bu incelemelere ve edebiyat tarihi çalışmalarına katkı sağlayacak ve çalışmamızın ek kısmında yer alan hususlardan biri de sanatçının *Çakıl Taşları* adlı eserinin Latin harflerine aktarılmasıdır.

Çalışmamıza konu olan Necmettin Halil Onan şiirlerinin tematik incelemesi “Giriş” ve “Sonuç” bölümlerinin dışında iki ana başlıktan oluşmaktadır. Giriş bölümünde yenileşme dönemi Türk şiirinin yapısı panoramik olarak ele alınmıştır. Çalışmamızın ikinci bölümünde Necmettin Halil Onan'ın yaşam öyküsü, eserleri ve sanat anlayışı ortaya konulmuştur. Üçüncü bölümde Necmettin Halil Onan şiirleri tematik açıdan incelemiş bu inceleme

yapılırken *Çakıl Taşları*, *Bir Yudum Daha* adlı eserleri ve kitaplarına girmemiş şiirleri odakta olmuştur. Bu bölümde şiirlerin biçimsel incelemesinin yapılmamasını sebebi sanatçının biçimsel dinamiği benzer yaklaşımlarla kurmasıdır. Milli Edebiyat anlayışını devam ettirdiği şiirlerinde hece ölçüsünün sunduğu biçimsel olnakları kullanmış bu tercih, şiirlerinde tek tip bir form ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla çalışmamızda biçimsel incelemeyi alt başlıklarla ele alabileceğimiz çeşitlilik söz konusu olmamıştır. Sonuç kısmında ise eldeki sonuçlar değerlendirilmiş, Necmettin Halil Onan'ın şair kimliğinin Türk edebiyatındaki yeri hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Bunların yanı sıra çalışmamızın ek kısmında şairin henüz Latin harflerine aktarılmamış *Çakıl Taşları* adlı şiir kitabı Latin harflerine aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Çakıl Taşları*, Necmettin Halil Onan, şiir incelemesi

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

THEMATIC ANALYSIS OF NECMETTİN HALİL ONAN'S POEMS

Tuncay ÇOLAK

Bartın University

Graduate School

Department of Turkish Language and Literature

Thesis Advisor: Assoc Prof. Dr. Haluk ÖNER

Bartın-2022, pp: xiii+ 136

From the period of innovation in Turkish literature, different literary understandings have sometimes emerged simultaneously. It can be said that some artists took the leading role in the emergence of this understanding. In addition to these artists, who are also considered as the top figures, there are also artists who ensure the spread and continuity of literary understandings. These artists, as carriers, not only make literary understandings visible, but also provide important materials for the evaluations made in the history of literature.

Necmettin Halil Onan is one of the poets who should take place in the history of literature with his poems reflecting the understanding of National literature during the National Struggle and the Republican periods. For this reason, examining Necmettin Halil Onan's life, understanding of art and poems will contribute to literature history studies.

Thematic analysis of Necmettin Halil Onan's poems, which are the subject of our study; Apart from the Introduction and Conclusion sections, it will be examined under two main headings. The second part of our study consists of Necmettin Halil Onan's life story, works and understanding of art. In the third part, Necmettin Halil Onan's poems will be analyzed thematically. In the conclusion part, the results will be evaluated. In addition to these, there will be an additional part of our work. In this section, the poet's poetry book called *Pebble*

Stones, which has not yet been translated into Latin letters, will be translated into Latin letters.

Keywords: *Pebbles*, Necmettin Halil Onan, poetry analysis

İÇİNDEKİLER

BEYANNAME	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
EKLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
2. BÖLÜM.....	15
NECMETTİN HALİL ONAN'IN HAYATI, SANAT ANLAYIŞI VE ESERLERİ --	15
2. 1. Necmettin Halil Onan'ın Hayatı, Ailesi	15
2. 2. Necmettin Halil Onan'ın Öğrenimi.....	15
2. 3. Necmettin Halil Onan'ın Çalışma Hayatı	16
2. 4. Necmettin Halil Onan'ın Sanat Anlayışı.....	16
2. 4. 1. Necmettin Halil Onan'ın Gramerciliği	18
2. 5. Necmettin Halil Onan'ın Eserleri.....	20
2. 5. 1. Manzum Eserleri.....	20
2. 5. 2. Nesir Eserleri	24
3. BÖLÜM.....	266
NECMETTİN HALİL ONAN'IN ŞİİRİNDE TEMALAR	266
3.1. Ferdi Temalar	27
3. 1. 1. Ölüm.....	27
3. 1. 2. Tanrıya Yakarış	29
3. 1. 3. Doğa	30
3. 1. 4. Aşk	344
3. 1. 5. Müzik.....	39
3. 1. 6. Aile.....	41
3. 1. 7. Kişisel Gelişim	42
3. 1. 8. Geçmişe Özlem	43
3. 2. Sosyal Temalar.....	44
3. 2. 1. Vatanın Kutsallığı ve Vatan Sevgisi	444
3. 2. 2. Kahramanlık	477
3. 2. 3. Şehitlik	488

3. 2. 4. Kaybedilen Topraklara Duyulan Üzüntü -----	50
3. 2. 5. Töre-----	511
3. 2. 6. İzmir'in Kurtuluşu-----	522
SONUÇ -----	544
KAYNAKLAR -----	577
1. Kitaplar	577
2. Dergi, Makale ve İncelemeler.....	588

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
No	No
EK 1. Çakıl Taşları -----	60

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e.	: adı geçen eser
a.y.	: aynı yayın
C.	: Cilt
Mec.	: Mecmua
S.	: sayı
s.	: sayfa

1. GİRİŞ

20. yüzyıl başları; Türk edebiyatında modernleşme tecrübelerinin artması, siyasi ve toplumsal açıdan değişimlerin yaşanmasına paralel olarak farklı anlayışların eş zamanlı biçimde ortaya çıktığı bir dönemdir. II. Meşrutiyet'in ilânı ile birlikte baskı ve sansürün kalkması, hürriyetin gelmiş olması, edebiyatta özgür bir çalışma ortamı oluşturmuştur. 1900-1922 yıllarında doksan kadar şiir kitabının yayınlanmış olması ve bu kitapların çoğunun 1908-1922 yılları arasında basılması bunun somut delilidir (Okay, 2005: 166).

Dönemin dergi ve gazetelerindeki şiirlere nicel açıdan bakıldığında şiir türünün ön planda olduğu olduğu, toplumsal ve edebi değişimin büyük ölçüde şiir türü üzerinden somut yansımalar bulunduğu görülmektedir. Nitelik açısından ise şiirlerin bütününe bakıldığında böyle bir durumdan bahsetmek zordur. Bu dönem estetik kaygıların geri planda tutulduğu, edebiyatın toplumsal dinamikleri yansıtmaya sorumluluğunu üstlendiği dönemdir. Özellikle ideolojik, siyasi ve fikrî değişimlerin yansıtıldığı ilk edebi türün şiir olduğu söylenebilir. Yahya Kemal Beyatlı şiir estetiğinin kayboluşuna eleştirel yaklaşmıştır: “*Bir naaş nasıl yavaş yavaş solar, çürür, lime lime olur, bir kemik çerçevesi kalırsa Türk şiirinin de öyle, önce ruhu çekildi, sonra yavaş yavaş lisanı çürüdü, vezni bozuldu, âhengi çetrevilleşti. Nihayet kuru bir iskeleti kaldı. Senelerdir en usta sanatkârlar bu iskeleti diriltemiyor.*” (Beyatlı, 1984: 51)

Şeyh Gâlip ile 18. yüzyılda yıldızlı çağını yaşayan Divan şiiri, ondan hemen sonra biraz da değişim arzusunun etkisiyle gerileme dönemine girer. Divan şiiri, 19. yüzyılda Ercümen-i Şuarâ'nın elinde bir gelişme gösteremeyip taklitten öteye geçememiştir. Yeniliğin öncüleri olarak Şinasi, Ziya Paşa ve Namık Kemal şiir zevklerini başlangıç olarak Divan şiirinde tatmışlardır. Buna rağmen bu şairler, eleştirilerin en keskinini Divan edebiyatına karşı yapmışlardır. Fazıl Ahmet, Hamamîzâde İsmet, İbnül'emin Mahmud Kemal gibi şairlerin dışında 20. yüzyılın başlarında Divan şiiri tarzını sürdürecektense artık kalmamıştır. Bu yüzyılda Divan şiirinden yararlanan en etkin isim neoklasik anlayışla kaleme aldığı *Eski Şiirin Rüzgârıyla* adlı eserinde topladığı şiirlerle Yahya Kemal Beyatlı'dır. Yahya Kemal Beyatlı, aruz ölçüsünün devam ettirmesinin yanı sıra yazma anının ruhuna uygun metaforları Klasik şiirin mazmun yapısına uygun bir üslup ve dil kullanmıştır. “Mahur Beste” bu bağlamda onun şiir anlayışını ortaya koyan şiirlerinden biridir:

*Gördüm ol meh dūşuna bir şâl atup lâhûrdan
Gül yanaklar üstüne yaşmak tutmuş nûrdan
Nerdübanlar bûsiş-î nermîn-î dâmânıyla mest
İndi bin işveyle bir kâşâne-i fağfurdan* (Beyatlı, 1974: 53)

20. yüzyılda genç şairleri peşinden sürükleyecek güçlü isimler arasında Tanzimat dönemi şairleri yoktur. Servet-i Fünûncular arasında Tefvik Fikret, Cenap Şahabeddin gibi güçlü isimler bulunuyordu. 1896-1901 yılları arasında etkili olan Servet-i Fünûn anlayışı, Türk şiirinde etkin bir şekilde yüzyılın başında varlığını hissettirmiştir. Birinci Dünya Savaşı'na kadar etkisini hissettiren Servet-i Fünûn şiiri, günlük hassasiyetlere, hayatın içindeki ayrıntılara, bireye ve sanatın kendisine yönelmiştir. Siyasi ve sosyal atmosferin de etkisiyle toplumsal hassasiyetlere karşı mesafeli bir tutumu olan Servet-i Fünûn şiirinin etkisi, Milliyetçilik düşüncesinin estetik alanda yansımalarını bulmaya başladığı yüzyılın ilk çeyreğinde azaltmıştır. II. Meşrutiyet'in hemen başında oluşan Fecr-i Âti grubu şairlerince yazılmış şiirler bunu desteklemektedir. Çoğu daha sonra Millî Edebiyat anlayışına katılacak tanınmış şairler Edebiyat-ı Cedîde şiirinin bireysel ve sanatsal meslelere odaklanan tavrını devam ettirmiştir.

20. yüzyıla girerken Mehmet Emin Yurdakul ile Rıza Tefvik Bölükbaşı'nın yeni bir şiir tarzının öncülüğünü yaptığı söylenebilir. Mehmet Emin Yurdakul *Türkçe Şiirler* (1898) kitabı ile Servet-i Fünûn şiirinden farklı şiir anlayışı ile karşımıza çıkmaktadır. Mehmet Emin Yurdakul Ziya Gökalp'in fikri öncülüğünü yaptığı anlayışı şiirlerine yansıtmıştır. Yazdığı şiirlerde yalın bir dil kullandığı için kitap yayımlandığında büyük ses getirmiştir. Ardından Rıza Tefvik Bölükbaşı halk şiirinin âhenk ve söyleyiş sağlamlığından geniş ölçüde faydalanarak bu şiir tarzını devam ettirmiştir. Şair; muhteva, dil, vezin, şekil ve ahenk bakımından halk şiirinden yararlanmanın gerekliliğini başarıyla sergilemiştir.

Tanzimat sonrası Türk şiirinin öncü şairlerden birisi olarak Mehmet Emin Yurdakul, Edebiyat-ı Cedîde şiir anlayışının hakim olduğu bir dönemde, yalın bir dil ve hece vezni ile millî heyecanları, halkın acılarını samimiyetle ifade edip farklı bir yol takip etmiştir. Bu tavrıyla Millî Edebiyat hareketinin şiir türündeki temellerini atmış, bu hareketin yaygınlaşmasında önemli hizmetlerde bulunmuş şairlerinden biri olmuştur. Türk-Yunan savaşında "Cenge Giderken -yahut- Anadolu'dan Bir Ses" şiirini yayımladığında "sizin asıl

edebiyatınız budur” şeklinde iltifata mazhar olmuştur. Mehmet Emin Yurdakul, İstanbul'un işgal edilmesine mitinglerde coşkulu hitabı ve şiirleri ile karşı koymuştur. Türk'ün esarete boyun eğmeyeceğini haykırmıştır. Birçok aydın gibi Millî Mücadele'ye katılarak Anadolu'ya geçmiş Antalya-Adana ve İzmir bölgelerini dolaşarak milletin ve ordunun maneviyatını güçlendirmeye çalışmıştır. II. Meşrutiyet'ten sonra fikirleri ve şiir anlayışı bakımından daha rahat bir ortama kavuşan şairin, yaşanan savaşlarda, gerçekleştirilen inkılaplardan halkın içinde bulunduğu sıkıntılardan yola çıkan şiirler yazdığı görülür. Bu şiirler ve şiirlerin ortaya çıkardığı poetika Cumhuriyet'in ilk yıllarında da pek çok şair tarafından benimsenmiştir.

Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinin yazılış amacı, halkı içindeki sıkıntılardan kurtarmak, halka kimliğini ve tarihini hatırlatmak ve de halka güven duygusunu aşılaktır. Kısaca maddi ve manevi bakımdan halkı kaldırmaktır. Bu açıdan Mehmet Emin Yurdakul için milliyetçi, medeniyetçi, halkçı idaaalist bir şair diyebiliriz (Çetişli, 2019: 245-252).

Millî Edebiyat dönemi, araştırmacılar tarafından genellikle *Genç Kalemler* dergisi ile 1911 tarihinde başlatılan ve Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın başladığı 1923'e kadar devam eden bir edebî süreçtir. Millî Edebiyat anlayışının oluşmasına *Genç Kalemler* dergisinin katkısı büyüktür. *Genç Kalemler*, 20. yüzyılın başlarında, basına uygulanan baskının kaldırıldığı süreçte Selanik'te çıkarılan edebiyat, dil ve sanat dergisidir. Toplamda otuz üç sayı çıkmıştır. Derginin başlıca temsilcileri Mehmed Emin Yurdakul, Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem ve Ziya Gökalp'tır. Derginin başyazarı, İttihat ve Terakki Cemiyeti Merkez-i Umumi Kâtibi Nesimi Sarım'dır. Derginin ilk sayılarında İkinci Meşrutiyet'in ilanından bahsedilmiştir. Bu siyasî olaydan inkılâb-ı mesud, inkılâb-ı siyasî ve edebî ihtilal gibi tamlamalarla bahsedilmiştir. Bu inkılâp toplumda birçok şeyin değiştirilmesine sebep olduğu gibi, edebiyat ve dil anlayışımızda da değişiklik yapmıştır. Bireylerin, sanat eserlerine daha geniş açıdan bakmasını sağlamıştır. *Genç Kalemler* dergisinin ortaya koyduğu 'Yeni Lisan' düşüncesi esasları kısa, istekleri açık ve uygulanması kolay olduğundan hızlıca benimsenmiş, geniş bir alana yayılmıştır. Millî Edebiyat düşüncesinin ortaya koyduğu yapı ise toplumsal ve tarihsel yapıya da farklı bir bakış açısı getirdiği için o kadar kısa, kolayca uygulanabilir olmamıştır. Bu anlayışın edebi sahada da yerleşmesi için kafalarda zihinsel ve düşünsel bir dönüşüm gerekmektedir. Bu dönemde Osmanlıcılık ve İslâmcılık akımları gündemdedir ve güçlü etkilerini devam ettirmektedir. Bu yüzden, dönemin dergilerinde, Millî Edebiyat'la alakalı makalelerde düşünceler bulanıktır ve bunlarda çelişkili unsurlar içermektedir. Yine de Milli Edebiyat'ın

ne olduğu düşüncesinin, bu yazılarda gizli olduğu düşünülebilir. Bilge Ercilasun'a göre "millet"le bağlantılı bir kavram olan "millî" millete ait her şeyi ifâde etmektedir (Ercilasun, 1997: 450). Bu doğrultuda "Millî Edebiyat" da milletin zevkini, sorunlarını, beklentilerini ele alan bir edebî anlayış olarak oluşmuştur.

Ömer Seyfettin'in *Genç Kalemler* dergisinde çıkan "Yeni Lisan" makalesi Millî Edebiyat'ın beyannameesi olarak kabul edilmektedir. Bu makalede edebiyatın esas meselesi dil olarak kabul edilir ve estetik alanda dil zevkinin somut önerilerle nasıl değişebileceği üzerinde durulur. Ömer Seyfettin, makalesinde düşüncelerini önem sırasına göre anlatma imkânı bulmuştur. Makalesinin okunmasını kolaylaştırmak için makalesini çeşitli başlıklar altında yazmıştır. Ömer Seyfettin'in makalesindeki vurgulardan biri bizim bir millî edebiyatımızın olmadığıdır. Ömer Seyfettin'e göre şair ve yazarlarımızın 19. yüzyıla kadar Şark'a, bu yüzyıldan sonra da Garp'a yönelmiş olmaları bunun temel nedenidir. Şark'a yönelen edebiyatçılar Fars edebiyatını model alarak, Fars edebiyatını taklit eden bir edebiyat meydana getirmişlerdir. Ömer Seyfettin'e göre zamanında ihtiyaç neticesinde alınan yabancı kelimeler dilimize zarar vermemiştir. Dilimize zarar veren asıl unsur, yabancı gramer kurallarıdır. Yabancı kelimelerle birlikte dil bilgisi kuralları, terkipler, aruz vezninin alınması, Türkçenin hem sözlü hem de yazılı anlatımda, zengin bir dil olmasını kısmen engellemiştir. Bu durum on dokuzuncu yüzyıla kadar bir sorun teşkil etmemiştir. Bu yüzyılın ikinci yarısından itibaren milliyetçilik düşüncesi Osmanlı Devleti'nde de görülmeye başlanmış ve Türklerin de kendi millî devletlerini istemeye başladıkları andan itibaren yabancı dil unsurları bir sorun olarak görülmeye başlanmıştır. Türkçülük düşünce akımına göre millî bir devlet kurulabilmesi için öncelikle dilin millî olması gerekmektedir. Dilde millîlik, yazılı ve sözlü anlatımda Türkçe kelimelerin ve kuralların hakim olması anlamına gelmektedir (Duymaz, 2008: 176-178).

Ziya Gökalp, Millî Edebiyat döneminde edebî eserler yazmış, bunun yanında teorik yazılar da yazarak Millî Edebiyat'ın asıl dinamiklerini ortaya koymuştur. Düşüncelerinin en olgun şeklini, hayatının son yıllarında yazdığı *Türkçülüğün Esasları* (1923) kitabında toplamıştır. Ona göre, Türk edebiyatı ilerlemek için iki sanat müzesinde terbiye görmek mecburiyetindedir. Bu müzelerden biri, halk edebiyatı diğeri Batı edebiyatıdır. Türkçü şair ve yazarlar bir taraftan halkın güzel eserlerini, diğeri taraftan Batı'nın şâheserlerini örnek olarak almalıdırlar. Türk edebiyatının bu iki çıraklık evresini geçmeden millî ve başarılı olabilmesi mümkün değildir. Buradan çıkacak sonuç, Türk edebiyatının bir yandan halka

doğru diğer taraftan Batı'ya doğru gitmek mecburiyetinde oluşudur. Halk edebiyatından masallar, fıkralar, efsaneler, atasözleri, bilmeceleler, koşmalar, destanlar, maniler, ilahiler ile Dede Korkut Hikâyeleri, Köroğlu, Açık Kerem gibi hikayelerden yararlanılabilir. Batı edebiyatından Homere ve Virgile'den itibaren bütün klasikler sayılabilir. Yeni doğan millî edebiyat için iyi güzel örneklerin, klasik edebiyatların şâheserleri olduğu dile getirilmiştir.

Türk edebiyatı, klasiklerin bütün verimlerini sindirmeden, romantiklere ve eserlerine yanaşmamalıdır. Zira genç milletler, mefkureleri ve kahramanlıkları yücelten bir edebiyat anlayışına muhtaçtırlar. Bu yüzden klasik edebiyat verimleri bu maksadı temin etmek için en uygun kaynaktır. Millî Edebiyatımız, millileştirme ve batılılaşma adlı iki terbiye evresinden geçtikten sonra hem millî hem de Avrupalı bir edebiyat aşamasına çıkabilecektir (Duymaz, 2008: 186-187).

Genç Kalemler dergisinde Millî Edebiyat'la ilgili kuramsal yazılar kaleme alanlardan biri de Ali Canip Yöntem'dir (1887-1967). “Âtî-i Edebîmiz”, “Millî Lisan ve Millî Edebiyat”, “Millî Daha Doğrusu Kavmî Edebiyat Ne Demektir?” ve “Millî Edebiyat Meselesi” başlıklı yazıları millî edebiyata dair düşüncelerini bütünlüklü olarak ifade ettiği yazılarıdır. “Âtî-i Edebîmiz” adlı yazısında hayatta hiçbir gelişmenin tesadüf sonucu olmadığını belirtmiş ve milletlerin düşünce tarzlarıyla edebiyat anlayışlarının da tesadüfî olamayacağını vurgulamıştır. Türk edebiyatında “Millî Edebiyat” ibaresini ilk defa bu yazısında Ali Canip kullanmıştır: “*Bizim bir edebiyât-ı milliyyemiz yoktur; bu bir ihtiyaçtır ki mazhar olmazsak çok yazık olur.*” (Yöntem, 1910: 3)

Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesi ile yeniliğe meyilli olanlar yönlerini Batı'ya çevirmişlerdir. Bu, Türk toplumunun Batılı gibi düşünmeye ve hissetmeye başlamasına yol açmıştır. Bu durum İkinci Meşrutiyet'in ilan edilmesine kadar sürer. Ali Canip “Millî Lisan ve Millî Edebiyat” başlıklı yazısında II. Meşrutiyet sonrasında Osmanlı gençlerinin bir millî edebiyat istemeye başladıklarını belirtmiş ve bunun mukaddes bir arzusu olduğunu vurgulamıştır. Yazısında eski dilin artık Türklerin yaşadığı çevreye ve milliyet çağına uymadığını, değişmesi gerektiğini belirtmiştir. Nitekim ona göre ‘Yeni Lisan’ ile yeni bir edebiyat vücuda getirilecek, böylece Millî edebiyat doğacaktır.

Millî Edebiyat anlayışını açıklamaya çalışan eserlerin başında Ali Canip Yöntem'in *Millî Edebiyat Meselesi* adlı eseri gelmektedir. Yazar bu kitabında maksadını şöyle açıklamıştır:

“Şüphesiz altı yedi sene içinde yüksek, ibdikârî bir edebiyat sahibi olmadık. Fakat şaşaalı tertiplerle, şaklabanca lafız oyuncaklarıyla edebiyat yapılacağını vehmeden tek bir genç kalmadı. Güzel Türkçe bütün kalpleri teshir etti. Her kalem yarınki millî dâhiye hazırlık yapıyor dersem doğru bir söz söylemiş olmaz mıyım?” (Duymaz, 2008: 178-180)

Millî Edebiyat şairleri, dönemin toplumsal ve siyasi atmosferinden de etkilenmiş edebi topluluk olarak ortaya çıkmamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın bitişine kadar süren bu dağınıklığı gidermek amacıyla 1917'de Şairler Derneği kurulmuştur. Derneğin amacı, şairler arasında birliği sağlamaktır. Gayretlere rağmen şairlerde sade dil ve hece vezni kullanımında ortaklık dışında birlik kurulamamıştır. Ömer Seyfettin, Orhan Seyfi, Hakkı Tahsin, Selahattin Enes, Yusuf Ziya, Faruk Nafiz gibi derneğe üye şairler, dil ve vezin dışında farklı anlayışlara sahiptir. Doğrudan Millî Edebiyat hareketine katılmamalarına rağmen Millî Edebiyat şiirinin şekillenmesinde Mehmet Akif ve Yahya Kemal Beyatlı da rol üstlenmişlerdir. Bu şairler kendine has üsluplarıyla 20. yüzyıl Türk şiirine isimlerini yazdırmışlardır. Akif'in İslâmî duyarlılığı, samimiyeti, toplumcu yanı ile millî bir şiir anlayışı ortaya çıkmıştır. Yahya Kemal Beyatlı, estetik anlayışı ve kusursuz mısraları ile hâlis şiirin güzel örneklerini ortaya koymuştur. Yahya Kemal'in günlük konuşma Türkçesi ile yazdığı şiirler, genç şairler için örnek olmuştur. Şair, mısralarında sesi şiirin esası kabul etmiştir (Enginün, 1992: 570). Ayrıca hâlis şiirin teorisine yazılarıyla destek vererek Millî Edebiyat'ın kimilerince 'sığ' olarak değerlendirilen şiirine derinlik kazandırmıştır. Öncü bir şair olması nedeniyle Cumhuriyet döneminde ciddi bir etki alanı oluşturmuştur (Korkmaz - Özcan, 2005: 235).

1921-1923 yılları arasında bazı şairler *Dergâh* mecmuası etrafında toplandıkları için kendilerine Dergâhçılar demişlerdir. Bu gruba Ahmet Haşim, Ahmet Hamdi Tanpınar, Necmettin Halil Onan, Ali Mümtaz Arolat, Ahmet Kutsi Tecer katılmışlardır. Bu isimlerin bir araya gelmesini sağlayan unsur Millî Mücadele döneminin milliyetçi vatansever anlayışıdır. Dergah dergisi etrafında şekillenen anlayışı bir süre sonra hâlis şiir endişesi takip etmiştir.

1897'de başlayan Millî Edebiyat şiiri Fecr-i Âti şiiri dışında yukarıda bahsettiğimiz isim ve grupların tüm şiir faaliyetleri çerçevesinde oluşumunu uzun bir süre sonunda tamamlamıştır (Çetişli, 2019: 187-208). Süreç, Mütareke yıllarına kadar devam etmiştir. Hareket, 1900'lü yılların başında doğan ve ilk şiirlerini Millî Mücadele yıllarında kaleme alan Kemalettin

Kâmi (1901- 1948), Ali Mümtaz Arolat (1897-1967), Necmettin Halil Onan (1902-1968), Ahmet Kutsi Tecer (1901-1967), Ahmet Hamdi Tanpınar (1901-1962), Necip Fazıl Kısakürek (1904-1985) gibi şairlerin katılımıyla güç kazanmıştır. Millî Edebiyat, poetik anlayışını ortaya koyan bir beyannameyi olmamasına rağmen geniş çerçeveli bir hareket olmuştur. Millî Edebiyat şiirinde, muhteva yönünden sosyal konular kadar ferdi konular da işlenmiştir. 1908-1923 arası Türk şiirinin muhteva bakımından varlığını iki ana kolda sürdürdüğünü düşünebiliriz. Bunlardan birisi bireysel şiir kolu, diğeri ise toplumcu şiir koludur. Sağlam bir geçmişi olan bireyseli şiir zamanla yerini sosyal şiire bırakmıştır. Siyasi ve sosyal çalkantılar, ortaya çıkan fikrî hareketler, büyük yıkıcı savaşlar, şiirin sosyal yönünü ön plana çıkarmıştır. Millî Edebiyat şiiri de bu anlayıştan uzak kalmamış, ferdi şiir zamanla toplumsal şiirin gölgesinde kalmıştır. Türkçülük, İslâmcılık, Batıcılık anlayışları içerisinde çeşitli fikirler, millî duygular, savaşların sebep olduğu yıkımlar, şehitlik, kahramanlık, memleket ve diğeri toplumsal problemler, Millî Edebiyat şiirinin başlıca konularını teşkil etmiştir.

Millî Edebiyat, yirminci yüzyıl Türk edebiyatının en yaygın edebî anlayışlarından biri olmasına rağmen, belli bir beyannameyi olmadığından bir edebi topluluk olarak değerlendirilmekten ziyade eğilim olarak nitelendirilmiştir. Bu yüzden Millî Edebiyat anlayışının sınırlarını, şahsiyetlerini ve eserlerini belirlemek kolay değildir. Millî Edebiyat anlayışının çıkış noktası Türkçülük ideolojisi olduğu için bu anlayış çoğu zaman ideolojik düşüncelerin estetik yansıma alanı olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte Millî Edebiyat ile milliyetçi edebiyat da birbirine karıştırılmamalıdır. Bütün bunlara karşın Millî Edebiyat anlayışı 1910-1923 arası edebî faaliyetlerin çıkış noktası olmuştur. Batılılaşma bu dönemde ülkedeki her topluluğun siyasi, fikri ve edebi alanlarda kabullendikleri bir görüştür. Gerek siyasî karakterli gerekse halis edebiyat peşinde olan çeşitli fikir akımları Trablusgarp, Balkan ve Birinci Dünya Savaş'ları ile birbirine yakınlaşmışlardır. Siyasi ve sosyal şartlar Millî Edebiyat hikayeci ve romancılarının toplum ve fert problemlerini dengeli olarak olarak işlemesini sağlamıştır. Yazarlar, vatan ve millet sevgisini romantik duygularla besleyerek millî değerlere sempatiyle yaklaşmışlardır. Böylece şiir dışında Millî Edebiyat romanı da, dışa açılarak içinde yaşadıkları toplumun sorunlarına bîgane kalmayan kahramanların romanı olmuştur. Mekan olarak şehir, kasaba ve köyleri ile Anadolu, bu romana gerçekçi bir memleket romantizmi ile girmiştir (Okay, 2005: 155-164).

Sanat eserlerinin, ferdi yanlarının yanında sosyal tarafları da bulunmaktadır. Büyük eserlerde bütün insanlığın, içinden doğduğu milletin ve bir de onu meydana getiren sanatçının payı büyüktür. Bu yüzden bu eserler hem millî hem ferdi olarak kabul edilir. Büyük eserlerde, kendi milletinin duyguları gibi, bütün insanlığı ilgilendiren duygular da vardır. Millî Edebiyat taraftarları millî savaş hikayelerini, köylüyü ve Anadolu'yu konu alan eserler ile millî duyguları yüceltici şiirlerle ön planda olmuştur.

Millî Edebiyat anlayışı, Divan edebiyatını etkilenme bağlamında eleştirmiştir. Bu etkilenme başta dilin sonrasında şiirsel imajların ve en geniş manada sanatın özgün oluşunun önünde engeldir. Bu yüzden Divan edebiyatının millî bir değeri olmadığı kanısı hakimdir. Millî Edebiyat düşüncesine sahip kişilerin Servet-i Fünûn edebiyatını da millî olmamakta suçladıklarını görmekteyiz. Suçlamalarının dayanağını, Servet-i Fünûn edebiyatının bilhassa romanının konu olarak Batı'nın ahlâkını, adetlerini, dejenere olmuş insanlarını işlediği düşüncesidir. Milli edebiyat anlayışını ortaya koyan bütün argümanlardan yola çıkarak kısaca milli edebiyatımızın ne olduğu konusunda şöyle bir sonuca varılabilir: Tarihin her devresinde, dilimizin tüm gelişme safhalarında, çeşit konularda ülkemizin sınırları dahilinde yahut dışında güzel Türkçe ile yazılmış ve estetik değere sahip olan her eser, millî edebiyatın sınırları içerisinde (Okay, 1990: 43-48).

Millî Edebiyat anlayışı, Millî Mücadele'nin başlamasıyla savaş ve vatan temalarına yoğunlaşmıştır. Necmettin Halil Onan da Millî Mücadele'ye bizzat katılmıştır. Şiirlerinde milliyetçilik, Millî Mücadele gibi konuları işlemiştir. Şair, *Genç Kalemler* dergisiyle başlayan ve Şairler Derneği kurucularının geliştirdikleri Millî Edebiyat anlayışının dil, sanat ve konu bakımından ilkelerine bağlıdır. Ortaöğretim yıllarında şiir yazmaya başlayan Onan, şiirlerini *Nedim* (1919), *Dergâh* (1921-1922), *Anadolu* (1924), *Hayat* (1926-1928) dergilerinde yayımlamıştır. İlk şiirlerini lise öğrencisi iken Halit Fahri Ozansoy'un neşrettiği *Nedim* dergisinde 1919'da yayımlamıştır. Necmettin Halil Onan pek çok kuşaktaşı gibi aruzla şiir yazmaya başlamış daha sonra hece ölçüsü ile eser vermeye devam etmiştir.

Necmettin Halil Onan, Millî Edebiyat anlayışının Cumhuriyet'teki en önemli temsilcilerindendir. Tanpınar'ın "asrın kapısında doğanlar" olarak nitelediği 1900'lü yıllarda doğan yazar ve şairleri, Osmanlı Devleti'nin yıkılış günlerine şahit olmuş o günlerin sıkıntı ve cefasını tatmış kişiler olarak tanıtmıştır. Bu şairlerden bir kısmı, Mütareke ve Millî Mücadele döneminin şairleri arasında yer almalarına rağmen, asıl şöhretlerini Cumhuriyet

döneminde kazanmışlardır. Şairlerin ekseriyeti millî duyguları ifade ederek memleket edebiyatı anlayışına bağlı kalmışlardır (Enginün, 2006: 631). Cumhuriyet dönemi edebiyatını şekillendiren unsurların başında siyasi ortam, tarihi gelişmeler ve sosyal hadiseler yer almaktadır (Emiroğlu, 2008: 113).

Necmettin Halil Onan, şiirlerinde ritme, ahenge, musikiye, ölçüye ve geleneksel halk şiiri ile Divan şiirinin özelliklerine önem veren bir şair kimliğiyle dikkat çekmektedir. Dil bakımından Millî Edebiyat'ın dil anlayışına bağlı kalmış; şiiri, bağımsız bir sanat olarak görmüş, öz şiir anlayışını savunan şairlerin ilkelerine riayet etmiştir. Tezimizde hayatı, sanatı, şiir anlayışı ve şiirleri bütüncül bir yaklaşımla ele alınacaktır.

Sade dil anlayışı, hece vezni kullanımı ile Mehmet Emin Yurdakul'un başlattığı şiir tarzının benimsenmesi Millî Edebiyat'a yeni kazanımlar sunmuştur. Hareket daha da güç kazanmıştır. Bu esnada bazı gençler ise Fecr-i Âti adıyla edebiyat sahnesine çıkarlar. Sanat anlayışları, sanat "şahsî ve muhteremdir" sloganıdır. Faik Âli, Celâl Sâhir, Ahmet Hâşim, Emin Bülent, Tahsin Nâhid, Fuat Köprülü bu anlayışın öncüleridir. Bu şairlerin çoğu Servet-i Fünûn şairlerinden çok farklı bir şey yapamamışlardır. Şiirlerinde aşk, tabiat gibi bireysel konuları, temaları kapalı bir dil ve üslûpta işlemişlerdir. Edebiyat tarihçili alanında öncü bir isim olan Fuat Köprülü edebiyat dünyasına şiirler yazarak girmiştir. Köprülü başlarda Fecr-i Âti anlayışını benimsemiştir.

1910'ların başında Ali Canip Yöntem, Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp *Genç Kalemler*'de Yeni Lisan hareketini edebiyat sahnesine koyarken Edebiyat-ı Cedîde ile Fecr-i Âti şairleri bu anlayışı eleştiren bir tavır takınmıştır. Fecr-i Âti kısa bir süre sonra dağılınca 1912'de Selahattin Enis, Halit Fahri, Hakkı Tahsin, Hasan Said, Orhan Seyfi gibi gençler, *Genç Kalemler*'e karşı, millî bir edebiyatın, millî geçmişe bağlanmakla mümkün olacağını savunarak karşı çıkarlar. Görüşleri, Mevlânâ ve Yunus Emre'nin lirizmini samimi bir dil üslûpla yaşatmaktır (Akyüz, 1986: 163-164). Bu lirizmin sembolü ney olduğundan kendilerini Nâyîler olarak tanıtmışlardır.

Aynı yıllarda Paris'ten dönen Yahya Kemal de Nev-Yunanîlik bağlamında bir öz şiir anlayışı arayışındadır. Bu anlayışın temeli, Batı şiirinde gördüğü Antik Yunan edebiyatına gitme ve ondan faydalanma düşüncesinden gelmektedir. Kültürün, medeniyetin ve şiirin köklerini antik dönemlerde arayan Nev-Yunanîlik, yabancı konuları ile farklı düşünceye

sahip bir anlayışa sahip olunca toplum ve şairler nezdinde yaşama imkânı bulamamıştır. Yahya Kemal Beyatlı'nın "Sicilya Kızları" adlı şiirinde yansıttığı bu anlayış zamanla onun tarih ve estetik düşüncesinin temellerini atan bir yanılğı olarak değerlendirilebilir:

*Sicilya kızlar ı, üryân omuzlarında sebû;
Alınlarında da çepçevre gülden efseler,
Yayar bu mahfile a'sâbı gevşeten bir bû;
Ve gözleriyle derinden bakar, gülümserler
Sicilya kızlar ı, üryân omuzlarında sebû. (Beyatlı, 1974: 165-166)*

1897'de Mehmet Emin Yurdakul'la temelleri atılan Millî Edebiyat'ın öncüleri olan Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Ali Canip; Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti dönemlerinin şiir atmosferinde yetişmişler, ilk şiirlerini bu dönemin anlayışına uygun olarak yazmışlardır. Daha sonra Yeni Lisan / Millî Edebiyat hareketiyle önemli bir değişimin öncüleri olan bu isimler hem dönemlerinin hem de Cumhuriyet'in ilk yıllarının şiir anlayışını ciddi anlamda etkilemişlerdir.

Yukarıda özetlenen Türk şiirinin 20. yüzyıl başındaki genel görünümü dikkate alındığında Millî Edebiyat hareketinin şiirdeki ilk öncülerinin Mehmet Emin ile Rıza Tevfik olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlayışın düşünsel teorik temellerini atan, anlayışı ciddi anlamda güçlendiren ve yaygınlaştıran isim ise Ziya Gökalp (1876-1924) olmuştur. Gökalp, Türkçülük düşüncesiyle döneminde hem şiir anlayışına hem de fikrî atmosfere damgasını vurmuştur (Filizok, 2005: 65-70). *Genç Kalemler*'de (7 Mart 1911) yayımlanan "Turan" adlı şiiri Millî Edebiyat anlayışının düşünsel temellerini yansıtmaması bakımından önemlidir (Filizok, 2005: 22):

*Nabızlarımda evet, çünkü ilm için mübhem
Kalan Oğuz Han'ı kalbim tanır tamâmîyle
Damarlarımda yaşar şan ve ihtişamîyle
Oğuz Han işte budur gönlümü eden mülhem:
Vatan ne Türkiye'dir Türklere ne Türkistan;
Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan... (Tansel, 1977: 5)*

Mehmet Emin'in şiirleri ile -aruz vezni dışında- örtüşen, "Turan" şiirinin son iki mısraı Türkçülük düşüncesinin bayrağı olmuştur. Şiir, genç şairleri etkileyerek onların ruhunda önemli tesirler bırakmıştır. Şiirin etkisi ve aldığı tepkiler yıllar sonra da devam etmiştir (Şen, 2022: 434-436).

Ziya Gökalp sonraki şiirlerinde İslâmiyet öncesi Türk tarihinin değerlerini işlemiş, bazı şiirlerinde ise Türk halkı ve değerlerini Türkçülük düşüncesi merkezinde ele alarak Millî Edebiyat şiirine öncü olmuştur. Onun takipçileri Ömer Seyfettin, Ali Canip, Aka Gündüz, Mithat Cemal Kuntay'dır. Böylece Millî Edebiyat şiiri, devrin toplumsal şartlarının da etkisiyle hızla yayılmıştır. Sonraki yıllarda Hecenin Beş Şairi olarak anılan Enis Behiç, Faruk Nafiz, Orhan Seyfi, Yusuf Ziya ve Halit Fahri de Millî Edebiyat şiir anlayışına katılmışlardır. Anadolu halkına uygun olan söylemleri, folklorik malzemeyi şiirlerinde kullanmalarıyla millî romantik anlayışın öncüsü sayılmışlardır (Korkmaz - Özcan, 2005: 230). Başlangıçta aruz vezni kullanan bu şairler, bilhassa Ziya Gökalp'in etkisiyle hece veznine yönelmişlerdir. Edebiyat sahnesinde tanınmaları da heceyle yazdığı şiirlerle olmuştur.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında, 1928-1933 arasında Milli Edebiyat şairlerine ve Hecenin Beş Şairi'ne tepki olarak Yedi Meşaleciler hareketi oluşmuştur. Yedi Meşale; Sabri Esat Siyavuşgil, Yaşar Nabi Nayır, Ziya Osman Saba, Kenan Hulusi Koray, Vasfi Mahir Kocatürk, Muammer Lütfi Bahşi, Cevdet Kudret Solok olmak üzere bir hikayeci, altı şair olan yedi gencin başlattığı edebi harekettir. Hareketin fikri; sanat, sanat için olmalı yaklaşımıdır. Hece ölçüsünü kullanmalarının yanında güçlü benzetmelerle zenginleştirdikleri şiirleri, birer tablo şiir örneğidir. Poetik düzlemde iddialı ve güçlü bir anlayışa sahip olsalar da düşüncelerini şiirlerine yansıtamamışlardır. Yalın ve açık/düz anlatımlı, tamamen millî temalarla dolu bu şiir anlayışına karşı durmuşlardır.

Türk edebiyatında Yedi Meşalecilerin poetikasının yanı sıra Ahmet Haşim'in "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" adlı makalesiyle (öz) saf şiir anlayışının temelleri atılmıştır. Haşim'in şiiri, kendisinin beslendiği kaynakların özgün bir bileşimidir. Bu yüzden saf şiir anlayışının önemli temsilcilerinden biri olmayı başarmıştır (Korkmaz - Özcan, 2005: 236-237). Haşim ve saf şiir anlayışını benimseyen diğer şairler açısından önemli olan iyi ve güzel şiir yazmaktır. Bu anlayışla, kendilerine özgü bir imge düzeni oluşturmuşlardır. Onların imgeleri dilin anlam alanını genişletip dile yeni olanaklar sunmuştur. Dilde saflaşma düşüncesinin ve

şiiirde ‘ideolojik sapma’nın dışında kalmak, sadece okuyucuda estetik haz uyandırmak bu şairlerin genel eğilimleriydi. Bu eğilim, şairleri bireysel içerikli şiiir yazmaya y6neltmiştir. Onların şiiirlerinde d6şsel ve bireysel y6n ağır basar. Saf şiiir anlayışında estetik 6n planda olup şiiirde anlam daha geri plandadır. Hissedilmek için şiiir yazmışlardır. şiiirde biçim endişesi duymuşlardır. Gizem, bireysellik, ruh, 6l6m, r6ya işlenen temalardır. Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Muhip Dıranas, Necip Fazıl Kısak6rek, Asaf Halet elebi ve Cahit Sıtkı Tarancı bu anlayışın şairleri arasında sayılabilir.

Daha sonra Nazım Hikmet’in 6nc6l6đ6 ile toplumcu gerçekçi şiiir anlayışı (1920-1960) başlamıştır. Nazım Hikmet şiiirlerinde, emekçilerin şairi olduğunu ilan etmiştir. şiiirlerini serbest nazımla yazmıştır ve şiiirlerinde toplum için sanat anlayışı hakimdir. Nazım Hikmet ve takipçisi şairler Materyalist-Marksist d6nya g6r6ř6n6 benimsemişlerdir (Korkmaz - 6zcan, 2005: 251). şiiirlerinde işçi, emek, s6m6r6, k6y, halk, baskı ve bařkaldırđı gibi kavramları devrimci bir s6ylemle ele almışlardır. Bu anlayışın tanınmış şairleri olarak Rıfat Ilgaz, Suat Taşer, Hasan 6zzetin Dinamo, Mehmet Başaran, Ahmet Arif, Attila İlhan sayılabilir.

20. y6zyıl T6rk edebiyatında en 6nemli şiiir oluşumlarından biri de ‘‘Garip Hareketi’’ olmuştur. Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet’in okul arkadaşlıkları, benzer şiiir anlayışları hareketin oluşmasını sağlamıştır. Garipiler, 6l6 ve kafiyeye karşı çıkmışlardır. şiiirlerinde mecaza 6nem vermeyen, g6nl6k konuşma 6slubuna dayalı bir dil kullanıp sıradan insanlara yer vermişlerdir (Aky6z, 1988: 601).

‘‘Garip Hareketi’’ T6rk edebiyatının gelenekle bağının zayıflamasına yol açmıştır. Bu noktada şiiirin gelenekle bağını yeniden g6lendirmek, ‘‘k6k6 mazide olan ati’’ anlayışıyla eser vermek, Marksist sanata tepki niteliğinde bir hareket oluşturmak amacıyla Mehmet ınarlı tarafından 1950’lerde *Hisar* dergisi etrafında toplanan bazı sanatçılarla birlikte ‘‘Hisarcılar’’ olarak tanınan edeb6 topluluk oluşturulmuştur. Bu şairler sanattaki yozlaşmaya karşı tutumları ile dikkat çekmişlerdir (Kaplan, 1944: 311). Hisar topluluğu sanatçıları ise sanatın millileşmesinden yana olarak, şiiirde kaba olarak nitelenebilecek kelimelerin kullanılmasına karşı durmuşlardır. Dilin canlı olması d6ř6ncesine sahip bir hareket olarak edebiyat sahnesine çıkmışlardır. Mehmet ınarlı, İlhan Geçer, Nevzat Yalçın, Mustafa Necati Karaer, Munis Faik Ozansoy, G6ltekin Samanoğlu, Hasan 6zzet Arolat’ı bu anlayışın temsilcileridir.

Adını *Mavi* dergisinden alan ve Ahmet Oktay, Demirtaş Ceyhun, Orhan Duru, Özdemir Nutku, Demir Özlü, Ferit Edgü gibi sanatçılardan oluşan Maviciler (1952-1956) Garip akımına tepki olarak çıkmış edebi bir topluluktur. Şiire zengin ve derin benzetmeleri yerleştirmeyi amaçlayan Maviciler, nazım olanın farklı olması gerektiğini savunmuş, ‘Sosyal Realizm’ kavramından hareket etmişlerdir. Sonradan, Atilla İlhan da bir süreliğine bu topluluğa katılmıştır.

Cumhuriyet devrinin önemli şiir oluşumlarından İkinci Yeni (1955-1960) ise Garip akımının dil anlayışına karşı çıkmış ve şiirde anlamın kapalı olmasını savunmuşlardır. Bir akım ya da topluluk olmaktan ziyade benzer bir şiir anlayışını benimseyen İkinci Yeniciler, sözcük ile söz arasındaki yerleşik algıyı değiştirmiş, farklı bir söz dizimi tercih etmişlerdir. Bu tercihleri onları zaman zaman neolojist bir tavra yöneltmiş, kelimelere farklı anlamlar yükleyerek, sözün sezgisel gücünü genişletmeyi hedeflemişlerdir. Bu noktada dilin geleneksel yapısına ve yaygın şiir diline yapılan zorlamalar kimi zaman suni bir dilin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dadaizm ile Sürrealizm akımlarından etkilenmişlerdir (Korkmaz - Özcan, 2005: 269). Şiirde anlamı gizlemek, hayaller ve imgelerde bireysellik, soyut ifadelerin okuyucuyu yorması gibi nedenler, temsilcilerinin eleştirilmesine neden olmuştur. Ece Ayhan, Turgut Uyar, Edip Cansever, İlhan Berk, Cemal Süreya, Sezai Karakoç, Ülkü Tamer’i İkinci Yeni şairleri arasında sayabiliriz.

İkinci Yeni sonrası toplumcu şiir (1960-1980) anlayışı çerçevesinde *And*, *Halkın Dostları*, *Yeni Gerçek*, *Militan* dergileri etrafında bir araya gelen şairler, fikirlerini bu dergilerde anlatmaya çalışmışlardır. Marksist anlayışı savunan şairler, konu olarak güncel politikayı seçmişlerdir. Şiirlerinde işçi sorunlarına politik yaklaşmışlardır. Yerleşik düzene karşı durmuşlardır. Şiirlerindeki temalar çoğunlukla sınıf anlayışı, halk ve işçi sınıfı, kadın hakları, kentleşme sorunları, dayanışma üzerinedir. Şiirde anlatım önemlidir. Temsilcileri arasında İsmet Özel, Atol Behramoğlu, Can Yücel, Refik Durbaş, Nihat Behram, Süreyya Berfe, Ahmed Arif, Gülten Akın’ı sayabiliriz.

1980’li yıllara gelindiğinde Türk şiirinin imgesel, toplumcu yahut gelenekçi anlayışların tartışılmaya devam edildiği görülür. Bununla birlikte 1980 kuşağı şairlerinin bu tartışmaları ve sorunsalları şiir estetiğinin içinde eritebildikleri söylenebilir. Kuşak şairleri birbirlerinden farklı poetik görüşlere sahip olsalar da ‘güzel şiir’i ortaya çıkaran hemen her şiir

dinamiğinden beslenmişlerdir. Tuprul Tanyol, Haydar Ergülen, Vural Bahadır Bayrıl, Küçük İskender, Yaşar Miraç, Adnan Özer, Salih Bolat gibi şairler poetikalarını farklı dinamiklerle oluşturmuşlar bununla birlikte Türk şiirinde o güne kadar tartışılan sorunsalları şiir estetiğinin içinde dile getirmişlerdir.

2. BÖLÜM

NECMETTİN HALİL ONAN'IN HAYATI, SANAT ANLAYIŞI VE ESERLERİ

2.1. Necmettin Halil Onan'ın Hayatı, Ailesi

Necmettin Halil Onan'ın hayatı hakkında bilgi veren kaynaklar sınırlıdır. Sanatçının hayatı hakkında en geniş bilgiye yer veren kişi Hasibe Mazıoğlu'dur. Mazıoğlu'na göre Necmettin Halil Onan, dede tarafından Tuna boylarında Hacı Muratoğulları adıyla tanınmış, 1293 Rus Harbi sıralarında göç eden bir ailenin mensubu olarak 1902 yılında Çatalca'da doğmuştur. Babası, İstanbul Düyûn-ı Umûmiye'de memurluk yapmış Halil Hilmi Efendi'dir. Halil Hilmi Efendi 1961 tarihinde vefat etmiştir. Annesi Mehmet Hıfzı Bey'in kızı Nazmiye Hanım'dır. Ölüm tarihi 1967'dir. Abisi dışçı Nebil Bey 1970 tarihinde Eskişehir'de vefat etmiştir. Kardeşleri Fahriye Sencer ile Hayriye Demirtaş'tır (Mazıoğlu, 1972: 1).

Aile, Hacı Muratoğulları lakabını, Necmettin Halil Onan'ın Belgrad muhafızı dedesinin dedesi Hacı Murat Efendi'den almıştır (Hayber, 1988: 1). Necmettin Halil Onan, ömrünün İstanbul'da geçtiğini, çocukluk anılarının çoğunun Beykoz'a ait olduğunu bildirmiştir. 1908'de hürriyetin ilanı esnasında Laleli'de ikamet ettiğini dile getirmiştir. İstanbul'un işgali üzerine, Kurtuluş Savaşı'na katılmak için Anadolu'ya geçerek Ankara Talimğâhı'nda zabıt vekili olarak görev almıştır. 1926'da sınıf arkadaşı Ahter Onan ile evlenmiştir. Bu evliliklerinden 1929'da tek çocukları Yıldız Alacakaptan dünyaya gelmiştir. Onan, görev icabı İzmir, Adana ve Ankara illerinde bulunmuştur. 1960 tarihinde emekliye ayrılarak İstanbul Küçüksu'da yaptığı evine yerleşmiştir. 17 Ağustos 1968 tarihinde girdiği ameliyattan kaynaklanan iç kanama yüzünden vefat etmiştir. Mezarı Kandilli eteklerindeki aile mezarlığındadır (Mazıoğlu, 1972: 2-4).

2. 2. Necmettin Halil Onan'ın Öğrenimi

Necmettin Halil Onan, Laleli'de bulunan Koska Mahalle Mektebi'nde eğitim hayatına başlamıştır. Burhan-ı Terakkî'de, Çatalca İbtidâisi'nde sonrasında Bakırköy Nümüne Rüştiyesi'nde ilköğrenimini tamamlamıştır. Ortaöğrenimini Vefa Lisesi'nde tamamlamıştır. Vefa Lisesi'nde okurken Sanayi-i Nefise'nin resim bölümüne de devam etmiştir. 1919

yılında Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi'nde açılan sınavı kazanarak Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne kaydolmuştur. İstanbul'un işgali nedeniyle ara vermek zorunda kaldığı yükseköğrenimini 1925 yılında bitirerek mezun olabilmıştır (Mazıoğlu, 1972: 2-3).

2. 3. Necmettin Halil Onan'ın Çalışma Hayatı

Necmettin Halil Onan, Dârülfünun öğrencisiyken geceleri Anadolu Ajansı siyasi kısmında çalışmış, gündüzleri Kuledibi'ndeki Alyans İzrailet okulunda öğretmenlik mesleğini icra etmiştir. Mezun olduktan sonra bir süre Anadolu Ajansı'nda çalışmıştır. 1927 tarihinde İzmir Amerikan Erkek Koleji'ne Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak atanmıştır. 1929 yılından itibaren İzmir, Adana, Ankara illerinde çeşitli liselerde edebiyat öğretmenliği ve lise müdürlüğü yaptıktan sonra 1939 tarihinde Maarif Vekâleti Umûmî Müfettişliği'ne atanmıştır. 1942-1946 yıllarında Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü yapmıştır. 1946 tarihinde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne asil kadroda Eski Türk Edebiyatı Profesörü olarak atanmıştır. 9 Mayıs 1960 tarihinde üniversitedeki görevinden emekli olmuştur (Mazıoğlu, 1972: 3-4).

2. 4. Necmettin Halil Onan'ın Sanat Anlayışı

Necmettin Halil Onan edebiyat araştırmacısı, ilim adamı, şair ve yazardır. Edebiyat alanına şiir yazarak girmiş, şiirlerini Mütareke yıllarında yayımlamıştır. “Meçhul Saray” (1919) ve “Felâketten Sonra” (1919) *Nedim* dergisinde yayınlanan ilk şiirleri olup bu şiirler kitaplarında yer almamıştır. Şiirleri *Nedim*, *Servet-i Fünûn*, *Kitaplar*, *Dergâh*, *Hayat*, *Millî Mecmua*, *Anadolu Mecmuası* dergilerinde yayınlanmıştır. Şairin yoğun şiir mesaisi 1927 yılına kadar devam etmiştir. Mütareke ve Kurtuluş Savaşı günlerinde bu sosyal şartlar nedeniyle şiirlerin içeriğinde milli duygular yoğundur. Necmettin Halil Onan'ın *Hayat Mecmuası*'nda çıkan “Bir Yolcuya” şiiri onun bu yönelimini en iyi gösteren eseridir. Onan, 1932-1933 yıllarından itibaren şiirden çok edebiyat tarihi, dil bilgisi ve inceleme çalışmalara yönelmiştir.

Necmettin Halil Onan'ın edebiyat anlayışını 1911'de ortaya çıkan Millî Edebiyat anlayışı şekillendirmiştir. Millî Edebiyat anlayışını ortaya çıkaran yaşanan tarihi ve sosyal olaylardır. Necmettin Halil Onan şiirlerinde millî, tarihî ve insanî konuları işlemiştir. *Bir Yudum Daha*' adlı şiir kitabında “İzmir Kapılarında” ve “Eski Harp Hatıraları” bölümlerine yer vermesi

bunun örneğidir. Kitabında üç şiiri aruz ölçüsüyle yazmış, diğer şiirlerini hece ölçüsü ile yazmıştır. Şair, şiirde şekilden çok muhtevaya önem vermiştir. Doğrusu belirgin ve yerleşik bir formu, ele aldığı tema yahut konuyu ön plana çıkarmak için kullanmıştır.

Necmettin Halil Onan'ın üniversiteden hocası Yahya Kemâl'e karşılıksız sevgisi vardır. *Çakıl Taşları* şiir kitabını "Üstat Yahya Kemâl'e" sözleri ile hocasına ithaf etmiştir. Yahya Kemâl "Ok" şiirinde hece ölçüsünü kullanmış, geriye kalan şiirlerini aruzla yazmıştır. Şiirde şekle dayanan bu anlayışının yanında şairin tarihî, millî, manevî değerlerle musikinin iç içe olduğu bir zevk anlayışına şahit olan Onan, hocasının takipçisi olmuştur. Necmettin Halil Onan, Türk edebiyatı kültürüne vakıf olmakla birlikte giderek araştırma inceleme yönünün ağır basmasıyla Divan şiirine merak sarmış bu alanı ilmî saha olarak seçmiştir (Hayber, 1988: 10).

Necmettin Halil Onan'ın Divan şiirine ayrı bir tutkusu vardı. 1933'ten sonra ara sıra gazeller yazmıştır. Necmettin Halil Onan, Bâkî'nin yazdığı şiirlerin ahenginden ve dili kullanmadaki ustalığından, Şeyhülislâm Yahya'nın şiirlerindeki incelikten, Nefî'nin mübalağa sanatından, Nedim'in zeki ve ince yaklaşımından, Şeyh Gâlib'in mistik hayallerinden etkilenmiş ve Divan şiirini zevkle okuyarak bu şiir zevkini öğrencilerine de aktarmıştır. Fuzulî'yi okurken şairin aşk ve ıstırabını hissetmiş; Leylâ ve Mecnun'daki lirizme hayranlık duymuştur (Mazıoğlu, 1972: 8).

Onan'ın dil karşısındaki tutumu Millî edebiyatçıların anlayışını doğrudan benimsemesi ile belirginleşmiştir. Gündelik dili saflığı ve sadeliğinde yararlanan bir şiir dili ortaya çıkarmıştır. Şiir dilindeki bu tercihi onu ilk okunduğunda da anlaşılabilir bir şair yapmıştır. Onan'ın gündelik dili, şiir diline dönüştürmesi onun anlatma biçimlerini ve üslubunun da önemli bir parçasıdır. Sanatçının dağarcığı da poetik anlayışını yansıtan, düşünce ve duygu dünyasını belirgin biçimde ortaya koyan kelimelerden müteşekkildir. Büyük ölçüde milli duyarlılığı, vatan sevgisini yansıtan şiirlerinde bireysel duygulara da yer verilmiştir. Yazma anında toplumun ve bireylerin duygularını yansıtan, gündelik duyarlıkların yansıtıldığı bir şiir dünyası oluşturmuştur. Bu açıdan bakıldığında Necmettin Halil Onan'ın şiirlerinin güncel bir niteliğe sahip olduğu söylenebilir. Necmettin Halil Onan'ın romanında da benzer bir dil ve üslup yaklaşımı söz konusudur. Korkmaz, Onan'ın "bir tezi savunarak Türkiye'de açılmış olan yabancı okulların ve bu okullarda görevli yabancı hocaların öğrenciler

üzerindeki yıkıcı etkilerine dikkat edilmesi gereğini dile getirecek kadar sorumluluğu kendi üzerinde hissetmiş bir anlayışa sahip” olduğunu belirtir (Korkmaz, 1972: 40-42).

Necmettin Halil Onan sonradan edebiyat tarihi ve dil bilgisi çalışmalarına ağırlık verse de yazmış olduğu şiirlerinde Milli Edebiyat anlayışını yansıtan şairlerden biri olmuştur. Bu tavrı onu, Cumhuriyet döneminde Milli edebiyat zevkini devam ettiren taşıyıcı şairlerden biri yapmıştır.

2. 4. 1. Necmettin Halil Onan’ın Gramerciliği

Necmettin Halil Onan’ın edebî hayatında, milliyetçi düşüncelerinin de etkisiyle Türkçenin yapısına ve işleyişine yönelik çabaları içerisinde gramer kitapları yazma çalışması önemli bir yere sahiptir. Yazarı bu çalışmalara iten temel unsur Türkçeye duyduğu sevgidir. Diğer unsur ise bir dilin canlı kalmasının onun kullanılabilirliğine bağlı olduğu düşüncesidir. Bu yüzden dilin tanınması, tanıtılması her şeyden önce sevdirmesi önemlidir. İyi bir gramer bilgisine sahip olan Onan’ın temel önceliği, dönemin getirdiği yabancılaşmadan en fazla etkilenecek kesim olan çocuklar ve gençlerdir. Bu nedenle dil bilgisi alanında ilk eserini 1934 yılında eşi Ahter Onan ile birlikte yayımlar. Eser lise, hayat okulları ve öğretmen okullarındaki öğrencilere yönelik bir dil bilgisi kitap çalışmasıdır. Bu çalışmayı 1943’ten sonra ilk ve ortaokullar için yazdığı eserlerle devam ettirmiştir.

Necmettin Halil Onan’ın bu alandaki kitapları incelendiğinde,

1. Sağlam bir gramer bilgisine sahip olduğu,
2. Konuyu ele alırken bilimsel yöntem ve üslup kullandığı,
3. Pedagogik anlamda öğretme hedeflerine ulaşmayı öncelediği,
4. Şiirlerinde öncelikli unsur olarak gördüğü dil hassasiyeti dil bilgisi çalışmalarıyla devam ettirdiği sonuçlarına ulaşılır.

Necmettin Halil Onan, işleyeceği konuyu öğrencinin anlayacağı seviye indirmek için açık ve akıcı bir dil kullanmıştır. Onan dil bilgisi çalışmalarında konuya giriş yaptıktan sonra kuralları anlatır ve örneklerle bu kuralların anlaşılır olmasını sağlar. Konu sonlarında alıştırmalar verir ve konunun zihne kazınması için konuyla alakalı sorular hazırlanmasını önemser. Kullanmış olduğu bu metot Onan’ın anlatma kadar öğretme amacı taşıyan çalışmalar yaptığını göstermiştir. Örneğin sıfat konusunu işlerken sıfatın tanımı ile

başlamamıştır. Önce isimden yola çıkarak ismin ne olduğunu tanımlamış; yaşadığımız âlemde her cinsten birçok varlık olduğunu, bunların birbirine benzemediğini dile getirerek yaşadığı toplumun hayatından örnekler vermiştir. Konunun öğrencinin zihnine yerleşmesi için sıfat çeşitlerinin sorularla anlaşılmasına gayret göstermiştir. Örnekleri verdikten sonra sıfatın tanımına geçmiştir. Sonrasında alıştırmalar bölümünde vermiş olduğu örnek metindeki sıfatların bulunmasını istemiştir. Konunun anlaşılıp anlaşılmadığını sorular bölümüyle teyit etmiştir. Onan'ın amacı öğrencinin soyut bir şekilde de sıfatın tanımını öğrenmesine zemin hazırlamaktır. Bu da Necmettin Halil Onan'ın örneklerden yola çıkarak soyut tanımların kavranmasını sağlamaya yönelik öğretim yöntemidir. Bu yöntem Necmettin Halil Onan'ın pedagojik yönünün, bilgiyi aktarma yönteminin, konu hâkimiyetinin, gramer bilgisinin dünya görüşü ve şiir anlayışıyla örtüştüğünü ortaya koymaktadır. Necmettin Halil Onan konuları aktarırken dilin kültürle, sosyoloji ve yaşamla ilgisine değinerek dil bilgisinin yaşamın kendisi olduğunu ortaya koymuş ve dili sağlam bir temele oturtmaya çalışmıştır. Necmettin Halil Onan, ortak konuları ilkökul, ortaokul seviyesindeki öğrencilerine verirken öğrencilerin bilgi seviyelerine, düşünce düzeylerine uygun bir şekilde kademeleştirmiştir. Kitaplarında alıştırma başlığı altında, uygulama parçaları kullanmış, sorular kısmıyla öğrencinin konuya yeteri derecede vakıf olmasına olanak sunmuştur. Konularda kullanmış olduğu örnekler bilinçsiz bir seçim değil, Necmettin Halil Onan'ın pedagojik yaklaşımının bir neticesidir. Verilen örnekler öğrenciye tabiatı, yurdunu tanımaya özendiren örneklerdir. Konularda tarih, coğrafya ile ilgili örnekler vermesi öğrencilerin bu konulara da vakıf olmasını sağlamıştır. Konularda kullanılan uygulama parçaları ile Türk edebiyatının öncü yazarları da öğrencilere tanıtılmış olup öğrencinin hayal dünyası ile duygu dünyasının gelişmesine imkân sunmuştur. Bu açıdan Necmettin Halil Onan'ın Türk dilini ustaca kullanması yıllar öncesinde de gramer yazarlığının önemini arttırmıştır (Korkmaz, 1972: 40-76-78). Necmettin Halil Onan'ın gramer kitapları sonraki ders kitaplarına da örnek teşkil etmiştir.

Onan'ın ders kitaplarını şöyle sıralayabiliriz:

1. *Dilbilgisi (Gramer) Sınıf: 1*, Semih Lütfi Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1934.

Dilbilgisi (Gramer) Sınıf: 2, Semih Lütfi Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1934.

Kitabın kapağında Muallim Ahter Necmettin ve Muallim Necmettin Halil isimleri yazılmıştır. İki kitabı eşikle beraber kaleme almıştır.

2. *Dilbilgisi I*, Ortaokul Kitapları, Maarif Matbaası, İstanbul 1943.

Dilbilgisi II, Ortaokul Kitapları, Maarif Matbaası, İstanbul 1948.

3. *Dil Bilgisi* (15. baskı), İlkokul Kitapları, Maarif Basımevi, İstanbul 1955. Necmettin Halil Onan bu eseri Avni Başman, Tahir Nejat Gencan, ve Mithat Sadullah Sander ile birlikte hazırlamıştır (Hayber, 1988: 20-21).

2. 5. Necmettin Halil Onan'ın Eserleri

Öğretmenlik ve yöneticilik vasıflarını üzerinde taşıyan Necmettin Halil Onan'ın eserlerinde toplumun dertleri ile hemhal olmuş yurtsever, hoşgörü sahibi bir kişilik görülmektedir. Necmettin Halil Onan'ın eserlerini gramer, şiir ve edebiyat tarihi şeklinde üç ana başlıkta toplayabiliriz (Mazıoğlu, 1972: 5). Çalışmamızda eserlerin tasnifinde tür ayrımı esas alınmış, eserler yayın tarihine uygun olarak ilk çıkandan son çıkana doğru sıralanmıştır.

Eser incelemesi yapmanın kapsamı çok geniştir. Eser incelemesinin şekli, eserin türüne göre değişiklik gösterebilir. Roman, makale ve şiir gibi türler farklı bir düzende yazılır. Yazarın eserlerini şekil yönüyle incelerken amaç, incelemesi yapılan eserler hakkında ön bilgi vermektir. Öncelikle eserin adı, eserin yazarı, eserin basıldığı yer ve tarih, eseri basan yayınevi, eserin sayfa sayısı, eserin içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Necmettin Halil Onan'ın kitaplarına girmemiş olan şiirlerini yayın durumuna göre üç bölüme ayırmak mümkündür (Cumbur, 1972: 81-88). Bu bölümlerdeki şiirler yayın tarihi esas alınarak sınıflandırılmıştır.

2. 5. 1. Manzum Eserleri

2. 5. 1. 1. Çakıl Taşları: Şairin Arap harfleriyle yayınlanmış ilk şiir kitabıdır. Kitapta yirmi sekiz şiir bulunmaktadır. Kitaba adını veren “Çakıl Taşları” şiiri, ilk olarak *Hayat Mecmuası*'nda yayınlanmıştır. Şiirlerinden birkaçı *Millî Mecmua*'da, kalanlar *Dergâh Mecmuası*'nda yayınlanmıştır. Şair, 1927'ye kadar kırkın üzerinde şiiri yayınlanmış olmasına rağmen dergilerde yayınlanmış şiirlerin bütününe kitapta yer vermemiştir. *Çakıl Taşları*¹ eserini üstat kabul ettiği hocası Yahya Kemâl'e ithaf etmiştir. Kitap üç bölümden oluşmaktadır:

¹ Necmettin Halil Onan, (1927). *Çakıl Taşları*. İstanbul: Ahmet Kâmil Matbaası.

1. Bölüm: “Çakıl Taşları” kitabın en geniş bölümüdür. Kitapta sırası ile şu şiirler yer almaktadır.

“Çakıl Taşları”	1927
“Kalp 1-2”	1926-1927
“Gönlüm Gözüm”	1924
“Gemi”	1935
“Tren Sesleri”	1921
“Köyden Mektup”	1921
“Yolda Mısralar”	1921
“Bir Akşamın Hisleri”	1921
“Köyden İkinci Mektup”	1921
“Maziden Hatıralar”	1921
“Uyanan Hatıralar I-II”	1921
“Büyükük Şanı”	1922
“Put”	1923
“Bir Han Duvarından”	1923
“Bir Teselli”	1921
“Temenni”	1920
“Günlerim”	1921
“Ayşeciğın Hüznü”	1920
“Bir Yolcuya”	1927
“Dönüş”	1920

2. Bölüm: “Eski Harp Hatıraları” adını taşıyan bu bölümde biri ninesinin, üçü dedesinin hatıralarına dayanan dört şiir bulunmaktadır. Onan, şiirlerinin kaynağını “*Balkan Harbi tahassüsleriyle yazılmıştır*” diyerek açıklamaktadır. Bu şiirler şunlardır:

“Kapanmaz Yaralar”	1921
“Yıllardan Sonra”	1919
“Karlı Geceler”	1920
“Gençlik Günleri”	1920

3. Bölüm: “Aruzla İki Manzume” adını taşımaktadır. Bu şiirler aruzla yazıldıklarından ayrı başlık altında kitapta yer almıştır. Bu şiirler “Bir Akşam Gezintisi” (1925) ve “Hasret” (1925) adını taşımaktadır.

2. 5. 1. 2. Bir Yudum Daha: Semih Lütfi Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1933.² Bu kitaba *Çakıl Taşları* şiir kitabında bulunan şiirlere ilave olarak on sekiz şiir eklenmiştir. Kitap toplamda kırk altı şiiri kapsamaktadır. Kitap altı bölüme ayrılmıştır.

1. Bölüm: On şiir yer almıştır. Üç şiir *Hayat Mecmuası*'nda yayınlanmıştır. Yedi şiir ilk olarak bu kitapta yer almıştır. Bu bölümdeki şiirlerin isimleri yayın sırasına göre yazıldıkları tarihle birlikte şu şekildedir:

“Tezgâh Başında”	1932
“Ömrüne Yan Kuzum”	1932
“Gençlik”	1931
“Gramofondan Beş Plâk”	1932
“Kalpler”	1932
“Bir Genç Ölü”	1928 (<i>Hayat</i> , 1929)
“Akşamlar Tekin Değildir”	1929
“Gece”	1929 (<i>Hayat</i> , 1929)
“Dağlar”	1928
“Bâkî'nin Ölümü”	1927 (<i>Hayat</i> , 1927)

2. Bölüm: “İzmir Kapılarında” adını taşıyan bölüm, “Mahmut Esat'a” ithaf edilmiştir. “Gazi'nin Heykeli” (1932), “Öğüt” (1927) ve “Bir Ölü'nün Yıldönümü” (1932) ilk defa bu kitapta yayınlanırken; “9 Eylül” (1929) ve “Halkapınar” (1927) daha önce *Hayat Mecmuası*'nda yayınlanmış şiirlerdir.

3. Bölüm: “Kendim İçin”, adını taşımaktadır. Bu bölüm “Kendim İçin 1” (1932), “Kendim İçin 2” (1931) şiirlerinden oluşmaktadır. Şiirler ilk defa bu kitapta yayınlanmıştır.

4. Bölüm: *Çakıl Taşları*, ilk haliyle ve üç bölümle bu kitapta dördüncü bölüm olarak yerini almıştır. Son bölüme aruzla yazılmış “Bir Marş” isimli yeni bir şiir eklenmiştir. Bu yüzden bölümün adına “Aruzla Üç Manzume” denmiştir.

² Necmettin Halil Onan, (1933). *Bir Yudum Daha*. İstanbul: Sühulet Kütüphanesi. (Tez boyunca şiir alıntılarında bu eserden sadece sayfa numarası verilecektir.)

2. 5. 1. 3. Necmettin Halil Onan'ın Kitaplarına Girmemiş Şiirleri

2. 5. 1. 3. 1. 1933'e Kadar Farklı Süreli Yayınlarında Yayımlanan ve Şiir Kitaplarına Alınmamış Şiirler

- “Meçhul Saray” (*Nedim*)
“Felâketten Sonra” (*Nedim*)
“Nişan Yüzüğü” (*Servet-i Fünun*)
“Köyün Kızları” (*Servet-i Fünun*)
“Bir Mektuba Cevap” (*Servet-i Fünun*)
“Münacaat” (*Servet-i Fünun*)
“Sevda” (*Kitaplar*)
“Nasihat” (*Kitaplar*)
“Uzaklardan” (*Kitaplar*)
“Ölümler-I” (*Kitaplar*)
“İlk Hasret” (*Kitaplar*)
“İstanbul'un Karşısında Batan Güneş” (*Kitaplar*)
“Bir Gün” (*Dergâh*)
“Anadolu Dağlarında” (*Dergâh*)
“Ölsem de Bahtiyarım” (*Dergâh*)
“Gönlüm Gözüm Seninle Dolduğu Gündenberi” (*Millî Mecmua*)
“Bir Akşam Gezintisi” (*Hayat*)

2. 5. 1. 3. 2. Kitaplarından Sonra Yazılıp Farklı Yayınlarında Yayımlanan Şiirler

- “Kâr-ı Nâtık Gazel” (*Ulus gazetesi*, Aralık 1949)
“İzmir Mektubu” (*Fikirler Mecmuası*, Ocak 1949)
“Boğaz Rüyası” (*Hisar dergisi*, Nisan 1951)
“Yaz Sonu” (*Kültür Dünyası*, Ocak 1954)
“Akşam” (*Kültür Dünyası*, Haziran 1954)
“Söyleniş” (*Kültür Dünyası*, Mayıs 1955)

2. 5. 1. 3. 3. Yayımlanmamış Şiirler

“Kızım İçin” (1933)
“İzmir İçin” (1933)
“Gazel (1933)
“Müdürlük Çiftçinin indinde- gâyet dil-firîb ancak
Bizim ta’yinimiz hakkâ ki bir emr-i acîb ancak”
“Gazel” (1946)
“Gafil cihanca gussayı bir cân için çeker
Can kaydın ehl-i aşk ise cânân için çeker”
“Hazan Gazeli” (1949)
“Evrak bâd-ı serd ile her yan cedeldedir
Gülşende imtiyâz-ı bekâ şimdi yeldedir”
“Küçüksu’da” (1952)
“Boğaz’da Akşam” (1954)
“Gazel” (1958)
“Kasdım üstâd Kemâl’in ne sühendân idügi
Ya’ni ol bâbda ser-nâme-i destan idügi”
“Bir Kıta” (1958)

2. 5. 2. Nesir Eserleri

2. 5. 2. 1. İşleyen Yara: Necmettin Halil Onan’ın yazdığı tek roman olup 1932-1933 yıllarında *Vakit* gazetesinde “millî roman” başlığıyla tefrika edilmiştir (Balık, 2018). 7 Kasım 1932’de başlayan tefrika, 8 Ocak 1932’ye kadar sürmüştür. Altmış bir sayıda tefrikası tamamlanmıştır. Eser, 1977 tarihinde *Kolejli Nereye?*³ adıyla basılmıştır. Onan bu eserinde Türkiye’deki yabancı menşeyli okullarda verilen eğitimi eleştirmiş ve bu eğitimin sakıncalarına işaret etmiştir. Öğretmenlik yaptığı İzmir Erkek Koleji’ndeki iki öğrencinin din değiştirerek Amerika’ya kaçmak istemelerinden etkilenen Onan, romanında bu konuyu işlemiştir. Romanda milli duygularını yitirerek din değiştiren gençlerin yalnızlık ve boşluk içerisine düşüşleri işlenmiştir (Balık, 2018).

2. 5. 2. 2. İzahlı Divan Şiiri Antolojisi: Maarif Matbaası. İstanbul 1940.⁴ Necmettin Halil Onan, bu eserinde başlangıcından 19. yüzyılın ortalarına kadarki sürede Klasik şiirin önemli

³ Necmettin Halil Onan, (1977). *Kolejli Nereye?*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

⁴ Necmettin Halil Onan, (1940). *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Maarif Matbaası.

temsilcilerine kronolojik olarak (yüzyıllara göre) yer vermiştir. Eserde, önemli şairlerin şiirlerinden örneklere de yer verilmiştir. Seçilen şiir örnekleri, şairlerin edebi kişiliğini ortaya koymaktadır. Kitapta, seçilen metinlerin orijinal hali ve karşısına günümüz Türkçesindeki karşılığı verilmiştir. Seçilen şiirlerde yer alan mazmunların ve edebi sanatların izahı da yapılmıştır. Eser, bu yönüyle edebî sanatlar açısından sık başvurulan bir kaynak olmuştur. Bu eserden yola çıkılarak pek çok Divan şiiri izahlı antolojisi hazırlanmıştır.

2. 5. 2. 3. Leyla ile Mecnun: Maarif Basımevi, İstanbul 1956.⁵ Necmettin Halil Onan'ın *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*'nden sonra Divan edebiyatı alanında uzmanlığını gösteren en önemli eseridir. Onan, eserinde yazma nüshalardan on dört tanesini karşılaştırarak en doğru *Leyla ile Mecnun* metnini ortaya çıkarmıştır.

2. 5. 2. 4. Namık Kemâl'in Talim-i Edebiyat Üzerine Bir Risalesi: Millî Eğitim Basımevi, Ankara 1950.⁶ Necmettin Halil Onan'ın, Refik Baha Gürsoy tarafından kendisine verilen Namık Kemal ile ilgili evrakın incelenmesi sonucunda böyle bir eserden haberdar olunmuştur. Evrak, Refik Baha Gürsoy'a babası Baha Bey'den kalmıştır. Namık Kemâl, bu eseri yazmaya başlarken Rezaizâde Mahmut Ekrem'in edebiyat ile ilgili görüşlerini, düşüncelerini dile getirdiği *Talim-i Edebiyat* eserini dikkate almıştır. Eser, Namık Kemâl'in edebiyat meseleleri ile ilgili fikirlerini düşüncelerini açıklamak düşüncesiyle kaleme alınmıştır. Namık Kemâl kaleme almayı düşündüğü eseri tamamlayamamıştır.

2. 5. 2. 5. Necmettin Halil Onan'ın Makaleleri

1. "Hâmid Günü Vesilesiyle", *Millî Mecmua*, C. 3, S. 32, Mart 1924, s. 501.
2. "Namık Kemâl'in Bilinmeyen Bir Eseri", *Ulus gazetesi*, 22 Aralık 1940.
3. "Şeyyat Hamza'nın İki Yeni Gazeli Dolayısıyla", *AÜ. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 4, 1949 Ankara, s. 529-534.

2. 5. 2. 6. Ders Kitapları

⁵ Necmettin Halil Onan, (1956) *Leylâ ile Mecnun*. İstanbul: Maarif Basımevi.

⁶ Necmettin Halil Onan, (1950) *Namık Kemal'in Talim-i Edebiyat Üzerine Bir Risalesi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

2. 5. 2. 6. 1. *Dilbilgisi (Gramer) Sınıf: 1*, Semih Lütüfî Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1934.
2. 5. 2. 6. 2. *Dilbilgisi (Gramer) Sınıf: 2*, Semih Lütüfî Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1934. Kitabın kapağında Muallim Ahter Necmettin ve Muallim Necmettin Halil isimleri yazılıdır. Onan, iki kitabı eşiyile beraber kaleme almıştır.
2. 5. 2. 6. 3. *Dilbilgisi I*, Ortaokul Kitapları, Maarif Matbaası, İstanbul 1943.
2. 5. 2. 6. 4. *Dilbilgisi II*, Ortaokul Kitapları, Maarif Matbaası, İstanbul 1948.
2. 5. 2. 6. 5. *Dil Bilgisi*, İlkokul Kitapları, Maarif Basımevi, İstanbul 1955. Necmettin Halil Onan bu eseri Avni Başman, Tahir Nejat Gencan, ve Mithat Sadullah Sander ile birlikte hazırlamıştır (Hayber, 1988: 20-21).

3. BÖLÜM

NECMETTİN HALİL ONAN'IN ŞİİRİNDE TEMALAR

Tema, edebî eserlerde insan bedenindeki beyin gibidir. Eserin anlatımında, anlatım biçiminde etkisi görülür. Şairin eserini yazma amacı, tema unsuru ile doğrudan alakalıdır.

Bir eserin temasının doğru belirlenmesi eserin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Tema, eserin değerini belirleyen unsurların başında gelir. Bir edebî eser birden fazla temadan oluşabilir. Bunlardan biri veya birkaçı ön plana çıkabilir. İkinci ve diğer temalar birinci konumdaki ana temayı zenginleştirir. Eserin anlaşılmasını kolaylaştırır.

Necmettin Halil Onan'ın şiirlerinde üzerinde en çok durduğu konular ve bu konuların sık işlenmesiyle ortaya çıkan temalar; vatan sevgisi, aşk, ölüm ve tabiattır. Bu konuların yanında tarih, hatıra, zaman, ümitsizlik, hüznün, ayrılık, yalnızlık ve kimsesizlik temalarıyla da sık sık karşılaşmaktadır (Hayber, 1988: 24-25). Bu bölümde Necmettin Halil Onan'ın şiirleri, ferdi temalar ve sosyal temalar olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir.

3. 1. Ferdi Temalar

Necmettin Halil Onan'ın şiirlerinde ele aldığı ferdi temalar şiir yazdığı dönemin ve genel olarak Türk şiirinin eğilimleriyle paralellik gösterir. Ölüm, Tanrı'ya yakarış aşk, doğa, müzik, aile, kişisel gelişim, geçmişe özlem gibi temaları bireysel bağlamda ele almıştır. Bu temalardan bazıları (aile, müzik gibi) toplumsal bağlamda da ele alınabilir. Ancak Onan'ın şiir kişilerinin bu temaları anlatma biçimi bu türden temaların bireysel bir unsur olarak değerlendirildiğine işaret etmektedir.

3. 1. 1. Ölüm

Necmettin Halil Onan, ölüm temasını doğrudan anlatmanın yanı sıra farklı konu ve temalardan yola çıkarak da ele alır. Sanatçının şiir kişilerinin ölüme ulaştığı konu ve temalardan biri yolculuktur. Onan, şiirlerinde yol ve yolculuk metaforlarını sıkça kullanmıştır. Yolculuklar, gerçekte fiziki mekânlarda geçen süreçleri kapsar. Şair, şiirlerinde düşüncede gerçekleşen farklı yolculuk süreçlerini düşündürmektedir. Hayatta, yolculuk varsa yolcu da bulunur. Yolculuk bireysel olabileceği gibi toplu hâlde de olabilir. Topluluk halinde yapılan yolculukların çoğu savaşımlardan, doğal felaketlerden kaçanların fiziki mekânlardaki yer değiştirmeleridir. Necmettin Halil Onan'ın yaşadığı dönem düşünüldüğünde şiirinde yolcu ve yolculuğun tema olarak ölüm ile simgeleştirilmesi oldukça doğaldır. Hayatın geçiciliği düşünüldüğünde yaşlılığın ve ölümün yaklaşması karşısında bir korku vardır. Necmettin Halil Onan bu korkuyu “Tezgâh Başında” şiirinde yol ve yolcu kavramlarını kullanarak şöyle dile getirmiştir:

Yolcuyum; ufukta güneş batıyor,
Yoluma korkulu akşam yatıyor,
Rüzgâr yaprakları hışırdatıyor,
Benim de saçımı dıtmek üzredir. (s. 9)

Necmettin Halil Onan, bazı şiirlerinde ölüm gerçekliğine ‘ötekinin ölümü’ tecrübesinden yola çıkarak ulaşır. Başkasının bilhassa tarihi bir şahsiyetin ölümü ve bu ölümün yarattığı etkiyi dile getirir. Örneğin “Baki’nin Ölümü” şiirinde şir kişisi, Baki'nin ölümünün o devirde halkta uyandırdığı hüznü ana tema olarak işlenmiştir. Onun ölümünün arkasından herkesin nasıl bir ümitsizlik taşıdığı işlenen diğer bir temadır. Öte dünyaya göç sonucunda şairin yerinin doldurulamayışı, onun arkasından oluşan boşluk işlenmiştir. Yıllar önce yaşamış şairin ölümünü Onan’ın kaleme alışında şairin Divan edebiyatına, özelde şairin şiirlerine karşı olan sevgisi de etkili olmuştur.

O gün acı bir haber dolaştı payitahtı.
Kudretli Türk şirinin karardı kutlu bahtı,
Herkes büyük bir hüznün hissetti için için. (s. 28)

Ölüm, genelde dünya edebiyatının özelde Türk edebiyatının ana temalarından biridir. Necmettin Halil Onan, bu genel eğilimi çoğu zaman hayatın gerçekliğinin bir parçası olarak dile getirmeyi tercih eder. Bu gerçekliğin bir parçası olarak da ölümü karşılama biçimleri ve ölenin ardında kalan hayatların zorluğuna da işaret eder. “Bir Genç Ölü” şiirinde ölümün ulvi bir değer uğruna gelebileceğinden bahseder. “Bu şiirinde şair bu değerlerden en kutsalı vatani için 21 yaşında ıssız yerde şehit olmuş vatan evladının, geride bıraktığı annesi ve nişanlısına kavuşamamasını resmetmiştir. “...*muharebe sonu âdetâ insan enkazından meydana gelmiş bir mekândan hareket eden şair, bütün vatanının yekpare bir kabristan, bir şehitlik hâline gelmesi şeklinde bir imaja doğru gider.*” (Okay, 1990: 181)

Tez geçme atlı, dur, kim olursan ol,
Bir lâhza ruhumun ahını dinle!
O gündenberidir bu kimsesiz yol
İlk defa titriyor ayak sesinle.

Düşün ki, bu yerde bir akşam üstü
Bir garip can verdi yirmi yaşında.
Kalbine kudurmuş kurtlar üşüştü
Kar kana boyandı bu dağ başında.
...
O kadın, -umduğu gelecek sanıp-
O yerde bekliyor yüz bir akşamdır;
O, her gün bir başka ümitle kanıp
Yolumu gözliyen garip anamdır. (s. 21-22)

Şair, şiirlerinde ölüm temasını hayatın bir gerçekliği olarak ele alırken genellikle ölümün hayatta kalanlar üzerindeki etkisine yoğunlaşır. Kimi zaman yol ve yolculuk izlekleriyle ölüme ulaşan Onan, Bâki gibi Türk edebiyatının zirve şahsiyetlerinin ölümüne de değinir.

3. 1. 2. Tanrıya Yakarış

Necmettin Halil Onan'ın şiir kişileri, iç dünyasında yaşadıklarını, sevinç, arzu ve sitemlerini dile getirirken Tanrı'ya yönelir ve yakarıyla duygularını belirginleştirir. Onan'ın şiirinin genelde dünyevi bir düzlemde yer aldığı düşünüldüğünde bu yakarıların öte dünya yahut uhrevi unsurlarla örülü olmadığı söylenebilir. Onan'ın şiir kişileri, Tanrı'ya seslenirken bireysel duygularını ortaya çıkarır. Örneğin "Put" şiirinde şiir kişisi, sevgili ile put arasında kurduğu benzerlikten yola çıkarak; sevgiliyi Nemrut'a, kendisini de İbrahim Peygambere benzeterek Tanrıya yakarıta bulunur. İbrahim Peygamber'in ateşe atılması ile gönlünün ateşlerde yanması arasındaki benzerlikten dolayı Tanrıdan güç kuvvet ister. İbrahim'e verdiği kuvveti kendisine de vermesini istiyor. Kendi putlarından kurtulmak ister. Aşk ile küfür arasındaki bağlantıyı kurarken tenasüp sanatını da kullanır.⁷

...
Kudretin anlatılan kadar büyükse eğer
Bana da İbrahime verdiğin kuvveti ver
Kalbimdeki putu da ben kırıp parçalayım,
Ruhumla yalnız sana hasredilmiş kalayım. (s. 78)

⁷ Korkmaz, a.y., s.70.

Necmettin Halil Onan, “Uyanan Hatıralar” şiirinde Tanrı’ya yakarmaktan ziyade seslenme ile yaklaşır. Nostalji duygusunun hâkim olduğu şiirde geçmişin bıraktığı güzel duyguların samimiyetini ‘Yarabbi’ seslenişiyle pekiştirir:

Düşündüm, duyduğum gamlar, hüznler
Kalbime mazimin yolundan akmış,
Yarabbi ömrümde hoş geçen günler
Yâdımda ne derin izler bırakmış! (s.71-73)

“Uyanan Hatıralar” şiirinde ‘Yarabbi’ seslenişleri tekrar edilir. Bu tekrarlar şiir kişinin nostalji duygusunu da pekiştirir.

3. 1. 3. Doğa

Necmettin Halil Onan’ın şiirlerinde doğa, insanın odakta olduğu bir düzlem üzerinde yer bulmuştur. Şiir kişileri sevinç, hüzn, vatan sevgisi gibi duyguların eşlikçisi olarak doğaya yönelir. Bazı şiirlerinde de kalabalıktan kaçma arzusunun ana mekanı olarak tabiata sığınılır. Örneğin ‘Köyden Mektup’ şiirinde şiir kişisi, şehrin gürültüsünden kalabalığından kaçıp bir köyde inzivaya çekilmek arzusunu dile getirir. Köydeki kırların havası, güneşin insanda yarattığı dinginlik yansıtılır. İnziva hayatı, şehirden ve kalabalıktan yorulan şiir kişinin idealize ettiği bir dünyadır:

Ah bu hulyalı, durgun, gürültüsüz köyler ah!
İşte kaç gündenbergi bir parça gönlüm ferah
Kederlerim dağılmış, teselli bulmuş gibi.
Köylere doğru uçun, zavallı bir kuş gibi
Şehrin sıkıntısında kapanmış değilseniz.
Elemlerle bunalan bir kalp için bilseniz
Bulduğum köyceğiz ne sakın bir köşeymiş;
Oh inziva, inziva ne kadar tatlı şeymiş. (s. 60)

‘Köyden İkinci Mektup’ şiiri, idealize edilen köy hayatının tasviri ile başlar. Köyde sonbahar mevsimi ile doğada yaşanan ölümler anlatılır. Şiir kişisi kendisine ölümü hatırlatan bu manzarayı, tabiat unsurlarını kullanarak yansıtmaya çalışmıştır. Ömrünün belli

dönemleri ile mevsimler arasında benzerlik kurmuştur. Bu mevsimlerden bir tanesi de sonbahar mevsimidir. Şiir kişisi, sonbahar mevsimini bir hüzün ayı olarak değerlendirir. Sonbahar ölüm mevsimi olarak düşünülür. Bu mevsimde şiir kişisi kendi yalnızlığının yanında tabiatın da ölüm rengine boyanarak yalnızlaştığını hissettirir. Bu mevsimden her hayatın her anına ve insana yayılan hüzün anlatılır. Şiir kişinin çocukluğunda ve gençliğinde gezdiği bahçeler, bağlar vadiler artık ona neşe vermemektedir. Bu neşesizlik, köyün yaşattığı hayal kırıklığından kaynaklanmaktadır.

...

O kadar hazin ki burda sonbahar.

Her yanda bir soluk ölüm rengi var,

...

Dağılmış mevsimin hüznü her yere,

Evvelce durmadan çağlıyan dere

Şevkini kaybetmiş şimdi büsbütün.

Çocukken gezdiğim bahçeler, bağlar,

Göklerle bitişik sandığım dağlar

Gönlüme bir neş'e vermiyor bu gün. (s. 66-67)

Mevsimler, bir taraftan zamanın döngüsellliğini ve başlanan noktaya geri dönüldüğünü diğer taraftan akan, ilerleyen zamanın varlığını hatırlatır. Bu nedenle pek çok şair mevsimleri bu çelişkili yapısı üzerinden ele alır. Mevsimlerin çağrıştırdığı duyguları ifade etmenin yollarını arar. Örneğin kış mevsimini bazı şairler şiirinin başlığına taşırken, bazıları kış mevsimini temsil eden, çağrıştıran farklı imajlar kullanmıştır. Üşümek, kar, fırtına, soğuk, ayaz gibi sözcükler şiirlerde kış imajını oluşturmuştur. Bazen de şiddetli soğukların yaşandığı Erzurum, Hakkâri, Kars gibi şehir isimleri çıkar. Şairler, mevsimleri farklı duyguların izahında da kullanmıştır. Kış mevsimine karamsarlığı, ölümü, faniliği; bahar mevsimine ümidi, yeni hayatı; yaz mevsimine yorgunluğu; sonbahar mevsimine hüznü anlatmışlardır. Her şairin kış mevsimini hem benzer hem farklı şekillerde ele aldığına tanık oluruz.. Necmettin Halil Onan için kış mevsimi ıstırapın, acının, dönüşü olmayan hüzünlü yılların simgesidir. Onun şiirlerinde soğuk kış mevsimi, rüzgâr uğultusu eve tıkılıp kalmanın, çaresizliği simgesidir. 'Yıllardan Sınra' şiirinde hatırlama eylemi, kış mevsiminin fon olduğu bir şiir atmosferinde gerçekleşir:

Bundan on beş yıl evvel, soğuk bir kış gecesi
İhtiyar dedem beni dizinde uyutmuştu.
Biraz sonra uyandım, sanki rüzgârın sesi
Ansızın her köşenin sükûtunu yutmuştu
...
Ben dedemin dizinde korkudan titriyorken
Dikkat ettim o gene bir hülya peşindeydi.
...
Şimdi anlıyorum ki dedem de bahtiyarmış,
Uzletine çekilmiş bu günleri görmeden.
Çünkü yurdun üstünde haykırırken kara kış
Farkı var mı bu mel'unyaşamının ölmeden? (s. 100-102)

Şair, doğanın insanda yarattığı coşkuyu, mutluluğu hayatta bizi en çok mutlu edecek ve yanındayken dünyayı unuttuğumuz, bizi hayaller kurmaya iten ve kulağımıza mükemmel melodiler çalan bir sevgili tasviri ile anlatır. Bu tasvirler, “Dönüş”, “Han Duvarından”, “Dağlar” şiirlerinde karşımıza çıkmaktadır. Bu şiirlerde şiir kişisi, bitkilerden, hayvanlardan bir demet oluşturarak duygularını ifade edebilmek için benzetmelerden yararlanmıştır.

Kuşların sesiler dağlar doldu da
Lâleler kızardı, çiğdemler açtı;
Bizim de gönlümüz bir kuş oldu da
Başları dumanlı dağlara kaçtı. (s. 27)

Onan'ın şiir kişileri, tabiat unsurlarını kullanarak yalnızlığını, özlemini “Bir Akşamın Hisleri”, “Bir Akşam Gezintisi”, “Yolda Mısralar” şiirleriyle dile getirmiştir.

Günlerce kalbine küçük bir ziya
Girmeden yaşayan bir zavallıya

Bari siz teselli verin geceler,

Karanlık geceler, derin geceler! (s. 63)

Onan'ın şiirlerinde bir doğa unsuru olarak İstanbul Boğazı tutku ile anlatılır. Boğazda yaşanılmış bir akşam vaktinin insan ruhunda oluşturduğu dalgaları tasvir eder. Tabiatın tasvirini yaparken aslında kendi iç dünyasının yansımalarını kelimelere dökmüştür. Kendisi için Boğaz yaşamın ilhamı olmuştur. Boğaz'ın yanında İstanbul işgal edilince, şehrin içine düştüğü hüznü tasvir ederken 'âşık olduğu' İzmir için de duygularını kaleme almıştır. Şehirlerin insan karakterini şekillendirici yönünün olduğu bilinir. Ayrıca şehirler kişilere ait geçmiş yaşantıların deposudur. Şair, şiirlerinde birer doğa unsuru olarak yer verdiği şehirlerin onda hissettirdiği duygularla hayat bulmaya çalışmaktadır. Bu duygular şairi hayata bağlamaktadır. "Felaketten Sonra" şiirinde İstanbul'u taerihi ve doğal güzellikleri ile anlatır:

-İstanbul'a-

Ey Fâtih'in güzel ve beyaz nurlu beldesi
Vurmuş şu ufku bir yıldırım sesi
Kubbende yanmış ise felâket چراğları,
Susmuş ufuklarında şeref macerâları⁸

"Boğaz Rüyası" şiirinde de işgalinden sonra İstanbul'u ve Boğaz'ı uzak ve güzel hatıra olarak anar:

Artık uzak ve hatıralarmış, güneşli yaz
Yaprakların tabiatı örten pasındadır;

Her an yaz ortasında hayal ettiğim Boğaz
Masmavi, gözkapaklarımın arkasındadır.⁹

"Küçüksü'da" şiirinde sis ve yaz gibi doğa unsurlarından yararlanarak İstanbul'un güzelliğine değinir:

⁸ Nedim Mec. C. 2, No.14.

⁹ Hisar Dergisi, 7 Nisan 1951.

Artık Boğaz sabahlarının başlıyor sisi,
Tenhalaşan Küçüksu'da son yaz bu belki de.

Rûhun bütün elemlerinin, hasretin, yasın
Mutlak sükûna erdiği yerdir şu mavi su.
(Yayımlanmamış şiirlerinden, Eylül 1952)

“İzmir Mektubu” şiirinde İzmir’i ‘dillere destan’ bir şiire benzetir. Şehrin doğallığını ve güzelliğine odaklanır. Şiir kişisi, bu şiirde insani duyguları anlatmak için doğa unsurlarından yararlanmak yerine doğrudan doğaya, şehre odaklanır:

Karşımda şi’ri dillere destân olan şehir
Sevdâlı bir gönül gibi hulyâ içindedir.
...
Her anın ayrı lezzeti kaybolmasın diye
Göz kırpamaz dalan bu doyulmaz güzelliğe.¹⁰
Ekim, 1948

Onan, şiirlerinde doğayı asıl unsur olarak kullanmaz. Çoğu şiirinde birer motif halinde rüzgâr, yol, dağ, deniz, köpük, sahil, gök, kış, kar, gece, soğuk, akşam, sonbahar gibi doğa unsurlarını kullanır. Bu tabiat unsurları şiirdeki ana temaya bağlı olarak değişik ruh hallerini ifade etmekte, şiir kişisinin duygularını tamamlayan yahut pekiştiren bir işlev üstlenmektedir. Aynı tabiat unsurları bir şiirde hüznü ifade ederken, başka bir şiirde sevinci, yahut vatan sevgisini ifade eden izlek olarak karşımıza çıkmaktadır.

3. 1. 4. Aşk

Necmettin Halil Onan’ın şiirlerindeki ferdi temalardan biri de aşktır. Şairin 1919-1923 yıllarında yazdığı şiirler ekseriyetle aşk konularını ihtiva etmektedir. *Çakıl Taşları* şiir kitabında şair, gençlik yıllarında yazdığı şiirlerinde aşkı melankoli duygusunun pekiştiği bir gerçeklik olarak ele alır. Onan’a göre şair ‘şiirin yüreğinden çıkan inci taneleri’ gibidir.

¹⁰ Fikirler Mec. Ocak 1949, Yeni Seri, 19, s. 23

“Çakıl Taşları” şiirinde çakıl taşları ve inci taneleri metaforu kullanılır ve aşk bu metaforlar arasındaki ilişki ile açıklanır:

Biliyorsun ki kari, kalbin derinlikleri
Damla damla biriken gizli gözyaşlarıdır;
Kudretimin oradan çıkarabildikleri
Halis inci yerine bu çakıl taşlarıdır.

Görüyorsun, nihayet çakıl taşları sende
İncilerse şairin kendi kalbinde kaldı.
Fakat şunu anla ki, o, çakıl bulurken de
İnci araştırmadan duyulan zevki aldı. (s. 49)

Necmettin Halil Onan’ın şiirlerinde aşk, bir ihtiyaç olarak değerlendirilir. Aşkın geçiciliğinden ziyade, kalıcılığına inanarak aşkı yücelten, aşka değer veren şiir kişileri vardır. Onun şiirlerinde gönül izleği aşkın ateşinde kavru olarak ortaya çıkmıştır. Onun şiir kişileri, gerçek dünyanın karanlığının ancak aşk ateşiyle kavru olan gönlün alevleriyle aydınlanacağına inanmıştır. “Ömrüne Yan Kuzum” şiirinde aşktan mahrum bir hayatın anlamsızlığını vurgulamıştır:

Vah o boş kalbe ki aşkı tatmadı!
Ah o tat, duydukça doyulmıyan tat!
Yanmanın lezzeti, acının tadı;
Yerine başkası koyulmıyan tat! (s. 11)

Aynı şiirde aşkın gerçek hayatta bazen bir tutam saçın, bir çift gözün, güzel bir yüzün, güzel bir sözün hissettirdikleri ile yakalayan gönülden bahseder. Şiir kişisi bazen de bütün bunların hayallerinin peşinden koşar. Şaire göre tekrarı olmayan bazı şeyler vardır. Bunlardan biri de aşktır:

Ömrüne yan kuzum, bir çift göz için
Canını o korla dağlamadınsa!
Bir güzel yüz için, bir tek söz için,
Bir tutam saç için ağlamadınsa! (s. 12)

Necmettin Halil Onan'ın şiir kişileri hayattan tat almanın peşindedir. Her yaşa uygun yaşamının gerekliliğine inanmışlardır. Hayatın bir gün sonlanacağını bilincinde olan şiir kişileri, yirmi yaş rüzgârları esmeye başlayınca gönlü engine çıkmış bir gemiye benzetir. Bu çağda her şey tozpembedir: Hayat, sanat, tabiat. Şair bu çağda kalbin bütün kapılarının aralanmasını ister. Dikkatli olunması noktasında da telkinlerde bulunur. “Kalpler” şiirinde kalbin kapıları aralanıp sırlar vaktinde açılmazsa tehlike çanları çalınacağından bahseder. Şair bu sırları hazine olarak görmektedir. Gençlik duygularını bıçağı körleştiren, bıçağın kesmeye olan aşkı gibi düşünmektedir. Geçmişimizin bir servet olduğunu, o servetin herkesle paylaşılmaması noktasında bir nasihat verir.

Her gece kapılar sürmelenince
Kalplerin kilidi açılıverir;
İçleri yoklanır inceden ince,
Ne varsa ortaya saçılıverir.

...

Hepsi öyle cazip, öyle güzel ki. .
Neleri vardır ah kalbin, neleri

...

Fakat sevdalılar! Sakın açmayın.
Sık sık örselenen şeyler hor olur.
O gizli serveti döküp saçmayın,
Derleyip toplamak sonra zor olur. (s. 19-20)

Onan, şiirlerinde gönlü bir aşk gemisine, sevgiliyi limana benzetmiştir. “Kalp II” şiirinde gönlü karanlık bir kuyuya benzeterek sevgilinin kuyuya baktığında şiir kişisini (kendisini) görmesini sağlamıştır. Suyu, sevgilinin yüzünü aksettiren bir ayna olarak görür. Şiir kişisi, hayalindeki sevgilinin suretini suya resmetmiştir.

Nihayet içildin gönlün oldu da,
Seyrettin akseden çehreni suda.

...

İçimden bir derin ses duya duya
Hayalim resmetti bu durgun suya

O güzel çehreni böyle sevgilim. (s. 52-53)

Onan'ın şiir kişileri, yeri geldiğinde sevgiliden beklenen tesellinin ve ümidin gelmemesi durumunda sevgiliye seslenerek çektiği acının bitmesi için cevap beklemektedir. “Bir Akşam Hisleri” şiirinde seven kişinin mantıklı karar vermesinin zor olduğundan bahsedilir. Aşk duygusu mantıklı düşünmenin önünde engeldir. Sevgilinin hayali şiir kişinin bütün benliğini kaplamıştır. Bu yüzden acı çekmektedir. Şiir kişisi, bu girdaptan kurtulmak için sevgiliye seslenmektedir.

...

Bari anlat ta artık hayal olsun her şeyin;
Ne dünyada bir küçük ümidim var diyeyim,
Ne de ruhum bu bitmez tükenmez derdi çeksin. (s. 65)

‘Maziden Hatıralar’ şiirinde sevgiliden ayrılığın verdiği keder ana tema olarak işlenmiştir. Ayrılıktan sonra herhangi bir ümit kırıntısının kalmadığı hayatta tüm zevklerin kaybolduğu duygusu işlenen diğer bir temadır.

Son bağlar kopunca sevgililerden
Kalbe o hayalin çıktığı yerden
Şifasız kederler sızar nihayet.

Nihayet, en yakın emellerin de
Zehirli rüzgârlar eser yerinde;
Gidenle beraber gider saadet. (s. 69)

‘Uyanan Hatıralar1’ şiirinde şiir kişisi, geçmişine gittikçe artan büyük bir hüznün ve acı duygusuna gark olur. Aşkın ortaya çıkardığı hüznün ve acılar şiirde ön planda olan temalardır. Mazi bütün ruhunu sarmış şiir kişisini âdeta kedere boğmuştur.

‘Uyanan Hatıralar 2’ şiirinde karanlığın basmasıyla şiir kişinin ruhunda oluşan hicran da artmaktadır. Yer yer bu durumdan şikâyet etse de mazinin uyandırdığı gam ve hüznünden zevk duyan bir yanı olduğunu da hissettirir:

1

Düşündüm, duyduğum gamlar, hüznler
Kalbime mazimin yolundan akmış.
Yarabbi, ömrümde hoş geçen günler
Yadımda ne derin izler bırakmış.

2

Yaklaşan gecenin derin yasıyla
Ürperen sokaklar bu anda bomboş.
Ah, eski günlerin hatırasıyla
Bu ıssız yollarda gezinmek ne hoş. (s. 71-73)

‘Büyükük Şanı 2’ şiirinde sevgiliden merhamet ve sevgi bekleme eğilimi, ondan uzak kalmanın acısı, ıstırabı vardır. Ayrılık; büyük bir çaresizlik keder ve yaralar açmıştır. Onsuz hayat bir zindana benzetilir. Bu nedenle şiirde ümitsizlik ve karamsarlık duyguları hakimdir.

...

Bir gizli alevdir bağrımnda sanki
Azabım gün günden artar eksilmez.
En uzun seneler bile inan ki
Oradan açtığın izleri silmez. (s. 75)

‘Bir Han Duvarında’ şiirinde sevgiliden beklediği ilgiyi görememe, ona kavuşamama bundan dolayı hissedilen acı, keder ve üzüntü duyguları vardır. Aşk karşılıklı bir duygu olarak yaşanmadığında ortaya çıkan duygular melankoliktir:

...

Nihayet bu çok genç yaşta, kardeşim,
Kırılmış bir gönül oldu son eşim;
Bir avuç soğuk kül kaldı ateşim
O nankör uğrunda yana yana ben. (s. 80)

‘Günlerim’ şiirinde tema, sevgiliye duyulan hasret ve özlemdir. Sevgiliden ayrı kalmanın acısı ve üzüntüsü şiire hâkimdir.

Ömrümün hasretle geçen her günü

Bilmezsin günmüdür, hafta mı, ay mı?
Günlerce görmeden güzel yüzünü
Bu gizli sevdayı çekmek kolay mı? (s. 86) ¹¹

‘Bir Akşam Gezintisi’ şiirinde sevdiğinden ayrı düşmenin verdiği keder, üzüntü ve çaresizlik işlenmiştir. Aşka bağlı olarak ele alınan tema ayrılıktır. Bu ayrılıktan doğan karamsarlık, zulmet ve hayattan hiçbir zevk alamama, hicran gibi temalar da işlenmiştir:

Karşımda zerre zerre sönen bir yaz akşamı.
Bağrımda bir firakın ölümden beter gamı
Bir canla ıstırap ile azmıştı büsbütün.
Muzlim düşüncelerle nihayet bulunca dün (s. 111)

‘Ömrüne Yan Kuzum’ şiirinde aşkın verdiği acıdan zevk alma, aşktan mahrum bir hayatın çok bir anlamının olmadığı anlatılmıştır. Aslolan aşkın verdiği lezzet ve mutluluktur:

...
Vah o boş kalbe ki aşkı tatmadı!
Ah o tat, duydukça doyulmıyan tat!
Yanmanın lezzeti, acının tadı;
Yerine başkası koyulmıyan tat! (s. 11)

‘Gönlüm Gözüm’ şiirinde de aşk, sevgi temaları baskındır. Yine aşktan doğan coşkunculuk, heyecan, dünyaya sığmama gibi duygular aşk temasını besleyen ayrıntılar olarak işlenmiştir.

Gönlüm gözüm seninle dolduğu gündenberi
Parıltınla ruhumun en karanlık yerleri
Her saniye bir parça daha berraklaşıyor. (s. 54)

3. 1. 5. Müzik

¹¹ Onan, a.g.e., s. 86.

Güzel sanatlarda şiir sözün, müzik sesin estetik temsilcisi olmuş ve bu iki sanat dalı sürekli birbirinden beslenmiştir. Ses ve sözün estetik birlikteliği insanlarda güzellikleri keşfetmeyi kolaylaştırmıştır. Onan'ın müzik tutkusu, çok sevdiği ve *Çakıl Taşları* şiir kitabını ithaf ettiği Yahya Kemal Beyatlı'dan gelmektedir. Şair, "Gramafonda Beş Plak" şiirinde somut kavramları soyut kavramlarla karşıladığı benzetmelerde gramofonu sihirli bir âleme, gramofonda çıkan nağmeleri aşk hislerindeki 'ah'a; plâk üstündeki çizgileri aşka dair hisleri saklayan insan damarına benzeterek¹² müziğin insanda uyandırdığı duyguları işlemiştir. Müzik elimizden kayıp gitmiş gençliği, aşkları ve coşkuları hatırlatır. Şiirin her bendinde gramafona koyulan plağın ifade ettiği anlamdan bahsedilir. Şiir kişinin duygularına ortak olan plak, aynı zamanda hatıraları saklayan mahfaza olarak dile getirilir. Şiirin ilk bendinde plak ruhumuzun sırlarını nakleder:

İlkönce bir kadını dinledim uzun uzun.
Bir tatlı ıstıraba yer olan ruhumuzun
Sırlarını nakletti bana engin sesiyle
O şarkının içimde akseden bestesiyle

İkinci bendinde ruhun ıstıraplarını dışa vurmaktadır:

Ruhumu ıstırabın kaynağında yıkadın,
Bir alev kıvrımını sese kalbîden kadın!
Sesinle ürperiyor dağ, tepe, gök, deniz kır.
İstedığın kadar yan, yandığın kadar haykır. (s. 16)

Üçüncü bentte kaybolan aşk için ağlayışı dile getirir:

Önce derin bir hüznün dağılırken sesinden
Sonra bir ses acının en yüksek perdesinden
Gecenin boşluğuna fırlıyor nefes nefes,
Ah bu ses, gelmiyenin ardından ağlıyan ses! (s. 17)

Dördüncü bendinde kayıp giden gençliğe yanmayı onu bulamamanın acısını anlatır:

¹² Korkmaz, a. y., s. 38-69.

Bir sonbahar gecesi açık penceresinde
Aya dalan bir kadın ince titrek sesinde
Kaybolan bir gençliğin hüznünü yaşıyor;
Kalbini parça parça rüzgârlara atıyor. (s. 17)

Beşinci bentte de pastoral bir aşkı dile getirir:

Nihayet perdelendi bir memleket türküsü.
Bunu, gür saçlarının iki kumral örgüsü
Omuzlarından akan bir köy kızı söylüyor;
Sizin, benim ve onun aşkımızı söylüyor. (s. 18)

Bu şiirde müzik, şiir kişinin duygularını dile getirmesindeki yardımcı unsurdur. Bununla birlikte bazı duygular da müziğin varlığı ile ortaya çıkar. Dolayısıyla müzik duyguların ifade edilmesinde şiir kadar etkili bir sanat olarak değerlendirmiştir.

3. 1. 6. Aile

Milli edebiyat anlayışını devam ettirmesi, Cumhuriyet sonrası yenilikleri benimsemesine paralel olarak Necmettin Halil Onan'ın aile müessesesine önem vermesi olağandır. Onan'ın Ziya Gökalp etkisinin de görüldüğü aile temalı şiirlerinde anneye ayrıca odaklandığı söylenebilir. 'Bir Genç Ölü' şiirinde sevgiliye ve anneye duyulan sevgi ve özlem tele alınmıştır. Şiir kişisi 'Bir Genç Ölü' şiirinde burada her ikisinden de uzak bir diyarda yaşamaktadır. Bu uzaklığın ve kavulamamanın acısını dile getirmektedir:

Ah yolcu, köyüme yolun giderse
Bak, şimdi nicedir güzel nişanlım;
Halimi deyiver "Ne oldu?" derse
Saçları dalgalım, endamı şanlım.
O kadın, - umduğu gelecek sanıp-
O yerde bekliyor yüz bir akşamdır;
O, her gün bir başka ümitle kanıp
Yolumu gözliyen garip anamdır. (s. 22)

Ziya Gökalp de “Aile” şiirinde de anneyi ve sevgiliyi ön plana çıkaran şiir kişisi hayatı şiire benzetmesinin asıl nedeni olarak da aileyi gösterir:

Bir kadın var ki ya annem, ya kardeşim, ya kızım
Odur bende en mukaddes duyguları yaşatan...
Bir diğeri sevgilim ki gönüm, ay'ım, yıldızım,
Odur bana hayattaki şiirleri anlatan...¹³

Ziya Gökalp'in yukarıdaki şiirinde olduğu gibi Necmettin Halil Onan da sorumluluk ve mutluluk duygularını annenin odakta olduğu aile mefhumuyla yaşar.

3. 1. 7. Kişisel Gelişim

Öğrenme ve öğretme tekniklerini dikkate alarak ders kitapları hazırlayan, Türkçenin gramer yapısı hakkında hassasiyetleri olan Necmettin Halil Onan'ın şiirlerinde kişisel gelişim, kendini gerçekleştirme arzusu gibi temalara yönelmesi de olağandır. Onan, şiirlerinde kişisel gelişimi dünyada şair kimliğiyle var oluşu ile de ilişkilendirir. Şairliğinin de sürekli değişim ve tekamül arzulayan yayına değinir. İyi şiir yazmanın bir süreci ve devamlılığı ifade ettiğini dile getirir. “Kendim İçin 1” şiirinde, şiir kişisinin iyi şiirler yazmak için gösterdiği çaba ve uğraştan bahsedilir. Ulaşılamayan asıl ve olgun şiirin verdiği sıkıntı mısralara yansır. Şiir kişisi, asıl şiirini henüz yazamadığını gerçek ve asıl şiire ulaşmak için büyük bir gayret gösterdiğini dile getirir. Şiir kişisi, en güzel mısralarının, henüz yazamadıkları olduğunu söyler.

1
Gönlüm özlentisine erişmek maksadıyla
Yan yana koydu ömrün sevincini, yasını;
Didindim, parçalandım... İşte eser adıyla
Verdim arzularımın acizimle kavğasını. (s. 45)

Necmettin Halil Onan'ın şiirlerinde kişisel gelişim ve kendini gerçekleştirme temaları genellikle birkaç farklı temanın bir arada ele alındığını şiirlerinde görülür. Bilhassa şiir

¹³ Gökalp, a.y., s. 29.

kişilerinin geçmişe özlem duyduğu ve sıkıntılı bir ruh halini yansıttığı şiirler kendine döner. Bu dönüş onu çoğunlukla sevgiliye bazen de yeni şiirlere yahur doğaya yönelir.

3. 1. 8. Geçmişe Özlem

Necmettin Halil Onan geçmişe özlem duygusunu önemli ölçüde bireysel bir tema olarak ele alır. Onun şiirlerinde geçmişe duyulan özlem, şiir kişilerinin çocukluğuna, mutlu aşk günlerine, doğayla iç içe olunan sıkıntıdan uzak zamanlardır. Toplumsal ve siyasi açıdan yazma anının değerlerine bağlı kaldığı için onun şiirlerinde geçmişe duyulan özlem bireysel duygulanmaların bir parçası olmuştur. Örneğin “Hasret” şiirinde eski günlere duyulan özlem ve hasret ana tema olarak işlenmiştir. Bazen çoşan, bazen içine kapanan şiir kişinin arayış içindeki ruh halini yansıtır. Eski günler bir hülya gibi şiir kişinin içini sarmıştır.

...

Allahım o günler, o güzel günler uzak mı?
Hulyama çekilmiş bir alev perde bu hasret.
Tez günde bitip neş'eye kalbolmıyacak mı?
Ruhumda tutuşturduğu yerlerde bu hasret? (s. 114)

‘Gençlik’ şiirinde, gençliğe duyulan özlem ve gençliğin güzelliği, coşkusu ele alınmıştır. Yaşlılığın insanda oluşturduğu duygulardan şikâyet edilmektedir. Bunun karşısında gençliğin tüm halleri idealize edilmektedir:

...

Ben de bin bir karışık duyguyla dopdoluydum;
İçimde taze bir his gibi gençliği duydum.
Gençlik bir anda esti bağrımda rüzgâr gibi;
Dalgalandı ruh denen sonsuz ummanın dibi. (s. 13)

‘Kalpler’ şiirinde, yalnız kalan insanın hatıralara sığınması, geçmişin her yönüyle canlanmasından bahsedilir. Şiir kişisi geçen günlerin geri döndürülemeyeceği gerçeğini hatırlatarak kendisine ve şiir okuruna nasihat verir:

...

Fakat, sevdalılar! Sakın açmayın.
Sık sık örselenen şeyler hor olur.
O gizli serveti döküp saçmayın,
Derleyip toplamak sonra zor olur. (s. 20)

“Gençlik Günleri” şiirinde, bir zamanlar insanların halay çektiği, avlandığı, at yarışı yaptığı Tuna boylarının, yani vatanlarının düşmanın eline geçmesi karşısında üzülen insanların kederi ıstırabı ana tema olarak işlenmiştir:

...
Şimdi kalbim yanıyor, sızlıyor derin derin,
Gönül uzun yılların matemiyile kocaldı.
Şuramda, ta içimde artık o şen günlerin
Hatırası bir derin yara halinde kaldı. (s. 107)

Bu şiirde geçmişe özlem duygusu, Onan’ın tarih anlayışla bütünleşir. Bu nedenle “Gençlik Günleri” şiiri, geçmişe özlem duygusunun toplumsal bir boyut kazandığı şiirlerden biri olarak değerlendirilebilir.

3. 2. Sosyal Temalar

Necmettin Halil Onan, toplumsal temaları dünya görüşüyle ve kişisel tecrübeleriyle birlikte işler. Milli Mücadele yıllarına tanıklık eden, Cumhuriyet’in getirdiği yeni insan, yeni toplum modellerini benimseyen Onan şiirlerindeki toplumsal temaları da bu bağlamlarda şekillendirir. Vatanın kutsallığı, vatan sevgisi, kahramanlık, şehitlik, kaybedilen topraklara duyulan üzüntü, töre, İzmir’in kurtuluşu gibi tema ve konular, şairin dünya görüşü ve kişisel tecrübelerinin beslediği bir düzlemde çoğu zaman iç içe geçmiş biçimde dizelere yansımıştır. Bu nedenle şairin ele aldığı toplumsal temaları birbirinden bağımsız düşünmemek gerekir.

3. 2. 1. Vatanın Kutsallığı ve Vatan Sevgisi

Necmettin Halil Onan, Milli Mücadele sürecinde İzmir’de vatan toprakları için şehit düşen kahramanlara “Bir Yolcuya” adlı şiiri kaleme almıştır. Bu şiir, sonraki kuşaklar tarafından sıkça dile getirilen ve vatanın büyük fedakarlıklarla kurtulduğunu dile getiren dizelerle

örülüdür. Necmettin Halil Onan'ın akıllarda en çok kalan ve bahsedilen şiirlerinden biridir. Şiirde gelecek nesillerin bu vatanın kıymetini bilmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Dur Yolcu! seslenişi ile başlayan şiirde vatanın kutsallığına vatan için verilen mücadele hatırlatılarak değinilir.

Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın
Bu toprak bir devrin battığı yerdir.
İğil de kulak ver, bu sessiz yığın
Bir vatan kalbinin attığı yerdir.

Bu ıssız, gölgesiz yolun solunda
Gördüğün bu tümsek, Anadolunda
İstiklâl uğrunda, namus yolunda
Can veren Mehmedin yattığı yerdir. (s. 90)

Mütareke ve Milli Mücadele dönemleri Necmettin Halil Onan'ın gençlik dönemine denk gelmektedir. Kurtuluş Savaşı ile Cumhuriyet'in kuruluş günlerinde vatan sevgisi üzerine yazdığı şiirlerle Millî Edebiyat'ın önemli şairlerinden biri olmuştur. Yaşanılan yıllardaki sıkıntılı, hüznü günler şairin kişisel tecrübelerini de yansıtmaktadır. Onan, üzüntüyü kederi dile getiren şiirlerini Ziya Gökalp'ın "Lisan" şiirindeki anlayışına uygun bir İstanbul Türkçesi ile kaleme alınmıştır. (Güzel dil Türkçe bize/Başka dil gece bize./İstanbul konuşması/En saf, en ince bize./Lisanda sayılır öz/Herkesin bildiği söz;/Manâsı anlaşılın/Lûgata atmadan göz. (Ziya Gökalp, 1976: 17)

16 Mart 1920'de İstanbul, İngiliz, Fransız ve İtalyan birliklerinden oluşan kolordu tarafından işgal edilir. Bu işgalciler resmî kuruluşlara el koyar. Milliyetçileri tutuklamaya başlar. Tek amaçları ülkeyi sömürge yapmaktır. Bu durumu içine sindiremeyen millî bir hareket Anadolu'dan yola çıkmıştır (Çetin, 2019: 91). Vatanın elden gidişinin hüznünü İstanbul'da yaşayan biri olarak yürekten hissetmesi Onan'ı vatan sevgisi ile örülü milliyetçi çizgiye sahip şairlerden biri yapar. Ayrıca çocukken dede ve ninesinden duyduğu 'Eski Harp Hatıraları' vatan teminin oluşmasında büyük etkindir. Onun şiirlerindeki vatan anlayışı Ziya Gökalp'ın "*Hududunda evlâtları seve seve can verir!*" (Ziya Gökalp, 1976: 11) sözleriyle belirginleşen anlayışına uygun özdedir.

Şair “Bir Marş” şiiri ile vatanın ne kadar eşsiz ve kutsal olduğuna vurgu yapmıştır. Şairin öncelikleri arasında insanlara vatan sevgisini aşılama arzusu vardır. Gençlere düşen en büyük görevin vatan için çalışma olacağını dizelerinde dile getirmiştir:

Bu kızıl bayrağın altında yatan hür vatanın
Kudretin açtığı bir göz görmezken eşini
Önce kalbinde onun sevgisi yer tutmıyanın
Can verip düştüğü toprak bile almaz leşini. (s. 115)

Onan, “Kapanmaz Yaralar” şiirinde ninesinin dilinden 93 Harbi’nde şehit olan iki oğlu ve düşmanın eline geçen topraklar için yaşadığı hüznü dile getirmiştir:

...

Tuna şehit kanından kızıl bir renk alınca,
O güzel memleketler yad ellere kalınca
Ölen iki yavrumun acısını unuttum,
Düşman elinde kalan yurdun yasını tuttum.
Daha içim yanarken bu felâket tez geldi,
Bu, evlat acısından bile çekilmez geldi. (s. 99)

“Yıllardan Sonra” şiirinde de bir zamanlar ordunun şanlı zaferlere koştuğu günlerin geride kalışını dedesinin hüzünlenmesini yine onun dilinden anlatır. Şiir kişisi olarak dede, kıvanç duygusunu nostalji duygusuyla birleştirir:

Bir zamanlar geçerken atlarımız Tuna’yı
Akan dalgalar zafer sesleriyle coşardı;
Her gün yeni bir ordu, bir kahraman alayı
Zafer türküleriyle ufka doğru koşardı.

Şimdi o şen günleri andıkça zaman zaman
Bu ihtiyar ruhuma sesler gelir derinden;
Uzun yıllardan sonra dertli gönlüme kalan
Bir kapanmaz yaradır eski şan günlerinden...

Sonra, titrek sesini hıçkırıklar keserken

Anlamadım dedemin duyduğu hicran neydi?
Başımda çocukluğun rüzgârları eserken
Bilmiyordum Tuna ne, inleyen vatan neydi? (s. 101)

Bir zamanlar insanların halay çektiği, avlandığı, at yarışı yaptığı Tuna boylarının kısaca, vatanlarının düşmanın eline geçmesi neticesinde üzülen insanların ıstırabı Onan'ı ve şiir kişilerini vatan nedir? sorusunun cevabını uzun süre düşünmeye sevk etmiştir. “Gençlik Günleri” şiirinde sorunun cevabını bulduğunu, dedesinin ölümünden sonra kendisinin çok daha talihsiz olduğunu dile getirir:

Yatarken bütün gece göğsümdede gizli bir yer
Sızlayarak kalbimi sivri dişler kemirdi;
Coşkun akan Tunayla o güzel memleketler
Dedemin anlattığı gibi rüyama girdi.

O küçücük aklımla - vatan nedir bilmeden -
Gece gündüz bunları düşünmek oldu işim.
Nihayet dedem öldü, yıllar geçti, bugün ben
Anladım ki dedemden daha talihsizmişim. (s. 108)

3. 2. 2. Kahramanlık

Necmettin Halil Onan'ın kahramanlık temasını ele aldığı şiirler vatan sevgisini anlattığı şiirlerden bağımsız düşünölmemelidir. Kahramanlık teması, vatan sevgisinin sonucu olarak ortaya çıkar. Bununla birlikte kahramanlık temasının ele alındığı bazı şiirlerin hüznün teması ile birlikte ele alındığı görülür. Örneğin “Dönüş” adlı şiirinde kahramanca savaşıan bir gencin uzvunu kaybetmesinden sonra anne ve babasının üzüntüsü dile getirilmiştir. Şiirde yıllarca evlatlarından uzak kalan yaşlı bir çiftin çocuklarına kavuşmanın verdiği sevinç canlandırılırken, çocuğun vatan uğruna sağ elini kaybetmesi hüznönlü bir tablo olarak karşımıza gelir. Sonucun nedeni düşünöldüğünde hüznönlü tablo karşısında çocuklarının vatan uğruna gazi olması duygusu ağır basarak yapılan kahramanlık yaşlı çifti gururlandırmıştır.

...
İhtiyar, zihnini kaplıyan sisin
İçinden sıyrılıp haykırdı birden:

-“O ne, ruya mı bu; oğul senmisin?
Yavrum sen mi geldin, sen mi oğlum?..
-“Ben...
Hasretli buseler, sarılışmalar
Çok hüznü oldu, çok uzun oldu.
Fakat birdenbire sordu ihtiyar:
- “Yavrum şaşırдың mı, sağ elin noldu?”
...
Niçin sol elinle öptün eli mi?
Oda bir küçücük sükûna daldı,
Sonra oğlu dedi:
— “ Üzülmeli mi?
Baba, seni neden düşünce aldı?
Borcumu ödedim, bunu anla da
İhtiyar, kalbini sarmasın keder.

Gazadan döndükten sonra tarlada
Bana imanıyla bir kol da yeter... (s. 93)

3. 2. 3. Şehitlik

Şehitlik teması da vatan sevgisi ve kahramanlık temalarının ele alındığı şiirlerle birlikte düşünülmelidir. Necmettin Halil Onan, “Kapanmaz Yaralar” şiirini Balkan savaşının hüznünü aktarmak için yazmıştır. Onan’ın ninemin hatıralarından diyerek not düştüğü bu şiir, bir ninenin 93 Harbi’nde şehit olan iki oğulları için duyduğu hüznü dile getirir. Onan, bu şiirinde toplumun şehitlik müessesine yaklaşımını da ortaya koymuş olur. Bir taraftan kaybedilen şehit için duyulan üzüntü diğer taraftan şehitlik mertebesinin kutsallığı düşünüldüğünde duyulan gurur bir aradadır:

Ölen iki yavrumun görürüm hayalini;
Her birinin o şanlı, o heybetli halini.
Hâlâ ayrılışları gözlerimin önünde:
Doksan üç senesiydi, bir sonbahar gününde
Yayılınca her yere Moskofla cenk haberi
Toplandı ertesi gün şehrin bütün gençleri.

Hepsi neş'eyle dolu, sevincinden deliydi,
Dille anlatılmaz ki o günü görmeliydi!
Giderlerken tanrıya el açarak yalvardık;
Gözlerde sıcak yaşlar titreşiyordu artık.

...

Ölen iki yavrumun görürüm hayalini;
Sonra, güzel yurdumun harap olmuş halini...
Bari bu iki derdin biri şifa bulaydı,
Evlâtlarımı verdim vatanım kurtulaydı!... (s. 98-99)

“Halkapınar” şiiri adını Milli Mücadele yıllarında Türk ordusunun İzmir’e girdiği ilk yerden alır. Orada ilk şehit düşenlerin anısını, üzerinde vatan ve namus yazılı mütevazı bir mermer abide yaşatmaktadır. Şiirde Halkapınar’da şehit olan askerlerin aziz hatırasından ve vatanın kutsallığından bahsedilmiştir. Halkapınar’da bulunan mermer bir abidenin neredeyse Kâbe ile eşdeğer olduğuna değinilmiştir. Yanı sıra vatan ile namus eş değerde görülmüştür.

Vatandaş! Hür alnın hür vatanında
Minnetle bir kere burda iğilsin.
Düşün ki, bu mermer mezar yanında
Taptığın Kâbeden uzak değilsin.

...

Çırpınan gönlünle bu kabr önünde
Bir derin ibadet huşuuyla sus.
Karşında duruyor işte o günde
Kurtulan eserler: “ Vatan ve Namus. ” (s. 38)

“Öğüt” şiirinde şehitlik teması; istiklal, şeref ve hürriyet gibi temalarla birlikte ele alınmıştır. Bütün bu duygu ve kavramların karşısında şehitlik mertebesi ağır basmaktadır. Şiir kişisi, şehit olduktan babasının arkasındahürriyeti miras olarak bıraktığını dile getirir.

“Anne! Babam yok!” diye yanmasın yavrum için,
Sil artık yüreğinden bu yetimlik yasını.
Benim gibi, acını dindirebilmek için

Koş, öp şehit babanın altın madalyasını.

...

Fakat, sana babanın asıl bıraktığı şey

İstiklâlin, şerefın, hürriyetin kendidir. (s. 39-40)

3. 2. 4. Kaybedilen Topraklara Duyulan Üzüntü

Necmettin Halil Onan, milliyetçi düşüncelerinin etkisiyle tarihe yönelir ve tarihi genellikle şanlı günlerin hatırlandığı bir olgu olarak şiirine taşır. Onun şiirlerinde tarih, geniş bir coğrafyaya yayılan millet için övünç kaynağıdır. Bununla birlikte şanlı günlerin bittiği gerçeğinin de farkında olduğu için bilhassa Milli Mücadele yıllarında insanların geçmişin parlak günlerini hatırlayarak mücadeleye devam etmesini ister. Bu nedenle şiirlerinde zaman kaybedilen topraklara duyulan özğntğyğ dile getirir. “Gençlik Günleri” şiirinde bir zamanlar insanların halay çektiği, avlandığı, at yarışı yaptığı ve vatan toprağı olan Tuna boylarının, düşmanın eline geçmesi karşısında üzölen insanların kederini, ıstırabını dile getirir:

...

Ruhumuz yabancıyken her kedere, her derde

Nasıl gönöl deliren seller gibi çoşardı.

Güzel Tuna boyunda, o mübarek ellerde

Yaşamanın ne bitmez, tükenmez zevki vardı.

Bütün delikanlılar tanrının her gününde

Ya dağlarda avlanır, ya at yarıştırdık.

Bazan düğün oldu mu biz alayın önünde

Atla tozu dumana katar, karıştırdık.

Şimdi kalbim yanıyor, sızlıyor derin derin,

Gönöl uzun yılların matemiyile kocaldı.

Şuramda, ta icimde artık o şen günlerin

Hatırası bir derin yara halinde kaldı. (s. 106-107)

“Yıllardan Sonra” ve “Karlı Geceler” şiirlerinde de kaybedilen topraklara duyulan özüntüyü farklı şiir kişilerinin dilinden anlatır. Bir zamanlar kazanılan zaferler ve sahip olunan vatan toprakları, ‘kapanmaz bir yara’ya benzetilir. Onan’ın bu şiirlerindeki üslubu ve tonu Yahya Kemal Beyatlı’nın ‘Akıncılar’ şiirini andırır. “Yıllardan Sonra” şiirinde geçen “Her gün yeni

bir ordu, bir kahraman alayı/Zafer türküleriyle ufka doğru koşardı” (s.101) dizelerinde görüldüğü üzere kelime tercihleriyle de Yahya Kemal Beyatlı'nın etkisi belirginleşir. “Karlı Geceler” şiirinde de Balkan Harbi'nde ordumuzun yenilmesi ile bir kış gecesi yerinden yurdundan ayrılmak zorunda kalan vatan hasreti ile kederlenen ve üzülen bir insanın ıstırabı işenmiştir:

KARLI GECELER

...

Böyle pek çok karanlık, çok karlı bir geceydi,
Bunun gibi tipili, rüzgârlı bir geceydi,
Boğuk top sesleriyle uykudan uyanmıştık;
İlk önce şaşkınlıkla gök gürlüyor sanmıştık.
Nihayet anladık ki ordumuz bozgun vermiş;
Sevgili yurdumuzdan ayrılmak mukaddermiş!
Neyse, toplanıp çıktık kalenin kapısından,
Ne yol, ne iz belliydi artık, ne dost, ne düşman,
Kaç gündür yağan kardan kapanmıştı yollar da
Tam üç gece yürüdük böyle rüzgârda, karda.
Bu bozgun karşısında düşman azdıkça azdı,
Altmışlık ihtiyardım, elim silâh tutmazdı;
Allah bilir bu hasret geçti iliklerime.
Fakat iki evlâdım gitti benim yerime. (s. 104)

3. 2. 5. Töre

Milli Mücadele sonrasında Cumhuriyet'İN getirdiği değerleri benimseyen Necmettin Halil Onan, geleneğin modernleşme ile çelişen yanlarına değinmiş, insana zarar veren yanlarını eleştirmiştir. Eleştirdiği gelenekel unsurlardan biri töredir. Şairin töre eleştirisi yaptığı şiirlerden biri “Ayşeciğin Hüznü” şiiridir. Bu şiirde on beşinden önce gelin olmuş Ayşecik'in hüznü, kederi anlatılır:

AYŞECİĞİN HÜZNÜ

Karşiki tepeye çıkan yokuşta

Türküler, nâralar coştı büsbütün.
On beşe girmeden gelin olmuş ta
Ayşecik köyünden gidiyor bugün.
...
Bir kâbus çökmüş te garip gönlüne
Genç kızlar gülerken o yas bağlıyor;
Zavallı Ayşecik her geçen güne
Tel duvak altında sessiz ağlıyor. (s. 88-89)

Burada küçük yaşta evlendirilen kadınların çaresizliği anlatılmıştır. Onan şiirin ilerleyen bentlerinde şiir kişisi olarak Ayle'nin çaresizliğini anlatır:

Bugünde genç, yaşlı, yabancı, yerli
Hep birden gülüyor, gam bilinmiyor.
Ah, yalnız Ayşecik şimdi kederli,
Bir türlü gözünün yaşı dinmiyor.

Bu anda ömrünün en hoş demini
Rüyaya kalbolmuş görüyor işte;
Ayşecik duyuyor ilk elemi
Bahara bu erken veda edişte. (s.88-89)

Necmettin Halil Onan, “Bir Han Duvarında”, “Bir Teselli” gibi şiirlerinde geleneksel yaşam tarzlarına, alışkanlıklara değinir. Ancak yukarıdaki şiirde olduğu eleştirel bir tavır takınmaz.

3. 2. 6. İzmir'in Kurtuluşu

Necmettin Halil Onan, şiirlerinde farklı duyguları çağrıştıran İzmir'e ve İzmir'n kurtuluşuna önem verir. İzmir'in kurtuluşunu kazanılan bağımsızlık mücadelesinin bir sembolü olarak görür. Kitabının ‘İzmir Kapılarında’ bölümünde İzmir'den ve İzmir'ın kurtuluşundan bahseder. Kurtuluş Savaşı'nda ordunun Mustafa Kemal'in komutasında gösterdiği kahramanlıklar, verdiği mücadele, İzmir'in kurtuluşu ve coşku, özlem, sevinç gibi duyguların eşliğinde anlatılır. “Gazinin Heykeli” adlı şiir bu bağlamdaki şiirlerden biridir.

...

Perdeler gerilirken ufka tozdan, dumandan
Parmakla gösteriyor o ufku başkumandan.
Bir lâhzada anlıyor kim baksa bu parmağa
Çok zaman kalmamıştır İzmir'i kurtarmağa, (s. 34)

“9 Eylül” şiirinde de İzmir'in kurtuluşunun insanda uyandırdığı duygular işlenmektedir. Bu duygular heyecan, özgürlük, sevinç, coşkunculuk ve hürriyet gibi duygu ve kavramlarla birlikte anlatılır:

...

Zafer değil bu millet zaferinin yanında
Cihanın dört ucuna korku salan seferler.
En büyük kahramanlar işte: öz vatanında
İstiklâlin uğruna bu kan dökmüş neferler. (s. 36)

Necmettin Halil Onan'ın ele aldığı toplumsal temaları birbirinden bağımsız olarak değerlendirmek mümkündür. Vatan sevgisini ele aldığı şiirlerde kahramanlık temasıyla karşılaşılabılır. Bu bakımdan onun toplumsal temaları, toplumsal tarihle kişisel tecrübelerin kesiştiği noktada durur. İşgal, Milli Mücadele ve Cumhuriyet'in ilk yıllarına bizzat tanıklık etmiş Onan, şiirlerinde de bu tanıklıkları toplumsal duyarlılığı olan şiir kişileri vasıtasıyla yansıtmıştır.

SONUÇ

1902 yılında Çatalca'da doğan Necmettin Halil Onan, dede tarafından Tuna boylarında 1293 Osmanlı-Rus Harbi sırasında göç eden bir ailenin mensubudur. Çocukluğu İstanbul Beykoz'da geçmiştir. Hacı Muratoğulları lakabını, Necmettin Halil Onan'ın Belgrad muhafızı dedesinin dedesi Hacı Murat Efendi'den almıştır. Necmettin Halil Onan, sınıf arkadaşı Ahter Onan ile evlenmiş; bu evliliklerinden tek çocukları Yıldız Alacakaptan dünyaya gelmiştir.

Necmettin Halil Onan'ın eğitim hayatı, İstanbul Laleli'de bulunan Koska Mahalle Mektebi'nde başlamıştır. Bu süreç Burhan-ı Terakkîde, Çatalca İbtidâisinde ve Bakırköy Nümûne Rüştîyesinde ilköğrenimini tamamlamıştır. Onan, Ortaöğrenimini Vefa Lisesi'nde tamamlamıştır. Lise yıllarında aynı zamanda Sanayi-i Nefîse'nin resim bölümünde de eğitimine devam etmiştir. Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi'nde 1919 yılında açılan sınavı kazanıp; Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne kayıt yaptırmıştır. İstanbul'un işgali yüzünden yükseköğrenim tahsilinden 1925 yılında mezun olmuştur.

Necmettin Halil Onan, çalışma hayatına Dârülfünunda okurken Anadolu Ajansı siyasi servisinde başlamış Kuledibi'nde Alyans İzrailet okulunda öğretmenlik de yapmıştır. Anadolu Ajansı'ndaki kısa süreli tecrübesinden sonra 1927 tarihinde İzmir Amerikan Erkek Kolejine Türkçe ve Edebiyat öğretmeni olarak atanmıştır. Çalışma hayatına İzmir, Adana, Ankara illerinde liselerde edebiyat öğretmenliği lise müdürlüğü yaparak devam etmiştir. 1939 tarihinde Maarif Vekâleti Umûmî Müfettişliği'ne atanmıştır. 1942-1946 yıllarında Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü yapmıştır. 1946 tarihinde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne Eski Türk Edebiyatı Profesörü olarak atanmıştır. Üniversitedeki görevinden 9.5.1960'ta emekli olmuştur.

Necmettin Halil Onan, edebiyat araştırmacısı, ilim adamı, şair ve yazar olarak tanınmıştır. Edebiyat sahasına şiirle başlayan Onan, Millî Mücadele ve Mütareke yıllarını anlatan şairlerimizden biridir. Yeni Lisan akımı ile Şairler Derneği kurucularının etkisinde kaldığından Millî Edebiyat'ın dil ve sanat anlayışını devam ettirmiştir. İlk şiirlerini ortaokul yıllarında yazan şairin ilk şiirleri 1919 yılında *Nedim* dergisinde “Meçhul Saray” ve “Felâketten Sonra” (1919) adları ile yayımlanmıştır. Şair bu şiirleri daha sonra şiir

kitaplarına almamıştır. Yazdığı şiirler *Nedim, Servet-i Fünun, Kitaplar, Dergâh, Hayat, Millî Mecmuâ, Anadolu Mecmuası* 'nda yayınlanmıştır. Şiir yazma çalışmalarının en verimli dönemi 1927 tarihine kadar devam eden süreci kapsamaktadır. Şair, Cumhuriyet Devri Edebiyatı temsilcisi olarak şiirlerinde Mütareke günleri ile Kurtuluş Savaşı konularına ağırlık vermiş; vatan sevgisi, kahramanlık gibi toplumsal; aşk, ölüm, doğa gibi ferdi duygulara ağırlık vermiştir. Milli Mücadele'nin kazanılıp Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra içerik kadar üsluba da önem veren Onan, bilhassa 1930'lu yıllardan sonra yazdığı şiirlerinin sanatsal yönünü de incelemiştir. Bu yönüyle Onan'ın şiirlerinde toplumsal değişimlerin paralelinde hassas yetleri geliştirdiği söylenebilir. *Bir Yudum Daha* adlı şiir kitabında "İzmir Kapılarında" ve "Eski Harp Hatıraları" bölümlerine yer vermesi bunun somut örneğidir.

1911'de ortaya çıkan "Millî Edebiyat Cereyanı" Necmettin Halil Onan'ın edebiyat anlayışını doğrudan etkilemiştir. Necmettin Halil Onan şiirlerinde millî, tarihî ve insanî konuları işlemiştir. Onan, üç şiiri aruz ölçüsüyle diğer şiirlerini hece ölçüsü ile yazmıştır. Şair, şiirlerinde şekilden çok muhtevaya önem vermiştir. Necmettin Halil Onan'ın, üniversiteden hocası Yahya Kemâl Beyatlı'ya karşılıksız sevgisi vardır. *Çakıl Taşları* adlı şiir kitabını "Üstat Yahya Kemâl'e sözleri ile hocasına ithaf etmiştir. Necmettin Halil Onan, Yahya Kemal'in şiirde tarihî, millî, manevî değerlerle örülü musikinin iç içe olduğu bir zevk anlayışının da takipçisi olmuştur. Bilhassa vatan sevgisi ve aşk temalı şiirlerinde belirgin bir Yahya Kemal Beyatlı etkisi vardır.

Necmettin Halil Onan'ın Divan Şiiri'ne merakı ve tutkusu, 1933'ten sonra ara sıra gazeller yazmasına vesile olmuştur. Necmettin Halil Onan, Bâkî'nin yazdığı şiirlerdeki dil ustalığına, Şeyhülislâm Yahya'nın şiirlerindeki inceliğe, Nef'î'nin mübalağa sanatına, Nedim'in ince yaklaşımına, Fuzulî'nin aşk karşısında çektiği ıstıraba değinmitir. Ancak Onan'ın Klasik şiire ilgisi, şiirinin içeriğinden çok onun eğitimci kimliğinin bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Edebiyat tarihinde milli edebiyat zevk ve anlayışını devam ettiren şairlerden biri olarak konumlandırılan Onan'ın Klasik şiir zevkini şiirlerine bütün yönleriyle yansıttığını söylemek mümkün değildir. Çalışmamızın ek bölümünde Latin harflerine aktarılan *Çakıl Taşları* kitabı da onun belirlenmiş konumunu pekiştirmektedir. *Çakıl Taşları* kitabındaki şiirler Necmettin Halil Onan'ın toplumcu yönünün milliyetçilik düşüncesinden hareketle oluştuğunu gözler önüne serer. Bunun yanı sıra ferdi duygulara yönelme biçimini de ortaya koyar. Onan'ın başta *Çakıl Taşları* kitabındaki şiirler olmak üzere ferdi duyguları

ele aldığı şiirlerinde yazma anının toplumsal dinamikleri etkilidir. Onan'ın şiir kişileri ferdi duygularını çoğunlukla toplumun şiirin yazıldığı andaki değer ve hassasiyetlerine göre şekillendirir. Örneğin geçmişe özlem duygusunu ele aldığı bazı şiirlerinde bir geçmiş unsuru olarak tarih ön plana çıkar. Toplumsal hafızada önemli yeri olan unsurları dile getirir.

Necmettin Halil Onan'ın dil karşısındaki tutumu Millî Edebiyat anlayışına paraleldir. Türkçenin şiir dili olarak varlığını önemseyen şair, günlük konuşma dilinin sadeliğinden de yararlanmışır. Kullandığı dil günlük dille bağdaşan bir güncelliğe sahiptir. Onan, konuşma dilini edebî bir üslûpla kullanmışır. Necmettin Halil Onan'ın şiirlerinde kelime kadrosu anlatılmak istenen duygu, düşünce ve ruh dünyasına uygun olan kelimelerden oluşmuştur. Kelimelerin sadeliği ile duyguların doğrudan anlatılması arasında da uyum vardır. Kelimelerin seçimi ve dize içerisinde oluşturduğu bağlam da günceldir. Necmettin Halil Onan'ın roman türündeki eserinde de aynı dil ve üslûp anlayışı görülmektedir. Yazar, romanında Türkiye'deki yabancı okullarının ve bu okullarda görev yapan yabancı hocaların öğrenciler üzerindeki yıkıcı etkilerine dikkat çekmiş ve böylece bir tezi savunmuştur.

Şair, şiirlerinde ülkenin içinde bulunduğu durumun da fotoğrafını çekmiştir. Bu tercihi, Onan'ın okurla ilişki kurma yollarından biridir. Necmettin Halil Onan, eserlerinde milletine ait olan milli, manevi, ilmi birçok değeri yansıtmaya çalışmışır. Düşünce dünyasını inandığı değerler üzerine inşa eden Onan'ın, şiirlerini de düşünce dünyasının estetik alanı olarak değerlendirebiliriz. Bu değerlendirmenin doğruluğu düzyazılarında da benzer bir yolu tercih etmesiyle pekiştirilebilir. Nesir eserlerinde düşünce şiirlerinde duyguların apır bastığı tutarlı bir sanatçı portresi ortaya koyar.

KAYNAKLAR

1. Kitaplar

AKYÜZ, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, Mas Matbaacılık, İstanbul 1982.

AKYÜZ, Kenan, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1986.

BEYATLI, Yahya Kemal, *Kendi Gök Kubbemiz*, İFC Yayınları, İstanbul 1974.

BEYATLI, Yahya Kemal, “Mâhurdan Gazel”, *Eski Şiirin Rüzgârıyla*, İFC Yayınları, İstanbul 1974.

BEYATLI, Yahya Kemal, *Edebiyata Dâir*, İFC Yayınları, İstanbul 1984.

ÇETİN, Nurullah, “Mütareke ve Milli Mücadele Dönemi”, *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2019.

ÇETİŞLİ, İsmail, “II. Meşrutiyet Dönemi’nde Milliyetçilik Düşüncesi ve Türk Edebiyatına Yansıması”, *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.

ÇETİŞLİ, İsmail, “Millî Edebiyat’ ta Şiir”, *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2019.

DUYMAZ, Recep, *Türk Edebiyatı Tarihinde Milli Edebiyat Dönemi 1911-1923*, 3 F Yayınevi, İstanbul 2008.

EMİROĞLU, Öztürk, *Türkiye’de Edebiyat Toplulukları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2008.

ENGİNÜN, İnci, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat’tan Cumhuriyet’e (1839-1923)*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2006.

FİLİZOK, Rıza, *Ziya Gökalp*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

HAYBER, Abdülkadir, *Necmettin Halil Onan*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988.

KAPLAN, Mehmet, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar II*, 2. Basım, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1994.

KORKMAZ, Ramazan, Tarık Özcan, “Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri”, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*, Editör: Ramazan Korkmaz, 2. Basım, Ankara, Grafiker Yayınları, 2005.

OKAY, Orhan, “Millî Edebiyata Dair”, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1990.

OKAY, Orhan, “Millî Edebiyat”, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2005.

- ONAN, Necmettin Halil, *Çakıl Taşları*, Ahmet Kâmil Matbaası, İstanbul 1927.
- ONAN, Necmettin Halil, *Bir Yudum Daha*, Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, 1933.
- ONAN, Necmettin Halil, *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*, Maarif Matbaası, İstanbul 1940.
- ONAN, Necmettin Halil, *Namık Kemal'in Talim-i Edebiyat Üzerine Bir Risalesi*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1950.
- ONAN, Necmettin Halil, *Leylâ ile Mecnun*, Maarif Basımevi, İstanbul 1956.
- ONAN, Necmettin Halil, *Kolejli Nereye?*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1977.
- TANSEL, Fevziye Abdullah, *Ziya Gökalp Külliyyatı-1 Şiirler ve Halk Masalları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1977.
- Ziya Gökalp, *Yeni Hayat*, Gökalp Yayınları, İstanbul 1976.

2. Dergi, Makale ve İncelemeler

- BALIK, Macit, “Necmettin Halil Onan”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/necmettin-halil-onan>, 2018 (erişim tarihi: 01/05/2022).
- CUMBUR, Müjgân, “Prof. Dr. Necmettin Halil Onan Bibliyografyası”, *Türkoloji Dergisi*, cilt: 4, sayı: 1, 1972.
- ENGİNÜN, İnci, “Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri”, *Türk Dili*, No: 481-482, Ocak – Şubat, 1992.
- ERCİLASUN, Bilge, “Edebiyatta Millîlik ve Milliyetçilik”, *Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler-1*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
- HANİOĞLU, Şükrü, “Türkçülük”, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, cilt 5, İletişim Yayınları, İstanbul 1985.
- KORKMAZ, Zeynep, “Necmettin Halil Onan ve Türk Diline Hizmeti”, *Türkoloji Dergisi*, cilt: 4, sayı: 1, 1972.
- MAZIOĞLU, Hasibe, “Prof. Necmettin Halil Onan'ın Ardından”. *Türk Dili*, sayı: 208, 1969.
- MAZIOĞLU, Hasibe, “Necmettin Halil Onan'ın Kişiliği, Eserleri ve Şahsiyeti”. *Türkoloji Dergisi*, cilt 4, sayı: 1, 1972.
- ONAN, Necmettin Halil, “Felâketten Sonra”, *Nedim Mecmuası*, Cilt, 2, No, 14.
- ONAN, Necmettin Halil, “İzmir Mektubu (Ekim 1948)”, *Fikirler Mecmuası*, Ocak 1949, Yeni Seri, 19.

ONAN, Necmettin Halil, “Boğaz Rüyası”, *Hisar Dergisi*, 7 Nisan 1951.

ONAN, Necmettin Halil, “Küçüksu’da (Eylül 1952)”, Yayınlanmamış.

ŞEN, Can, “Türkiye Şiiri Özelinde Osman Türkay’ın Milliyetçilik ve Türkiye Algısı”, *Söylem Filoloji Dergisi*, cilt: 7, sayı: 2, Ağustos 2022.

YETİŞ, Kazım, “Millî Edebiyat Anlayışı”, *İlmî Araştırmalar Dil ve Edebiyat İncelemeleri*, sayı: 8, 1999.

YÖNTEM, Ali Canip, “Âtî-i Edebîmiz”, *Genç Kalemler*, cilt 1, nr. 11 - (3), Aralık 1910.

EKLER:

ÇAKIL TAŞLARI METİN ÇEVİRİSİ

NECMEDDİN HALİL

ÇAKIL TAŞLARI

ŞİİRLER

1919-1927

Ahmet Kâmil Matbaası

1927

-Üstat Yahya Kemal'e-

Edebiyatta, kendi âlemimde yedi sekiz senelik Say'ımın bir hülasasını teşkil eden bu "Çakıl Taşları" nı size ithaf ederken derin bir zevk duyuyorum. Fakat itiraf edeyim ki bu naçiz ithafımla yüksek sanatınıza karşı duyduğum hayranlığı, üstadane zevkinizden senelerden beri ettiğim istifadeyi büyük dostluğunuzun bana verdiği hürmet ve muhabbet hissini tamamıyla ifade edebildiğime de kani değilim.

— استاد جيي کلام —

ادبياتده، كندی عالمده يدي سكر سنه لك سعيكم
بر خلاصه سنی تشكيل ايدن بو « چاقيل طاشلری » نى
سزه اتحاف ايدر كن ده رين بر ذوق دويويورم . فقط ،
اعتراف ايديم كه بو ناچيز اتحافله يوكسك صنعتكزه
قارشى دويديم حيرانلى، استادانه ذوقكزدن سنه لردنبري
ايتديكم استفاده يي وبويوك دوستلغكزك بكا ويرديكي
حرمت ومحبت حسنى تاميله افاده ايديه بيلديكمه ده قانع ده كلمه .

— ۳ —

-Çakıl Taşları-

Eğer, bu kitapta toplanan manzumeler, sizinle beraber bu sayfaları karıştıracak olan karilerde benim onları yazarken duyduğum heyecan ve zevkten bir zerre aks ettirebilirlerse bunu kendim için kâfi ad edeceğim.

İstanbul, 1927

Necmeddin Halil

— چاقیل طاشلری —

اگر، بو کتابده طویلانان منظومه لر، سزکله برابر
بو صحیفه لری قاریشدیره جق اولان قارئلره ده بنم اونلری
یازارکن دویدیغم هیجان و ذوقدن بر ذره عکس ایتدیره -
بیلیرلرسه بونی کئدم ایچین کافی عدایده جکم .

استانبول ، ۱۹۲۷

نجم الدین هلیل

ÇAKIL TAŞLARI

چاقیل طاشلاری

ÇAKIL TAŞLARI

Biliyorsun ki kari, kalbin derinlikleri
Damla damla biriken gizli gözyaşlarıdır;
Kudretim oradan çıkarabildikleri
Halis inci yerine bu çakıl taşlarıdır.

Görüyorsun, nihayet çakıl taşları sende,
İncilerse şairin kendi kalbinde kaldı.
Fakat şunu anla ki, o, çakıl bulurken de
İnci araştırmadan duyulan zevki aldı.

چاقیل طاشلری

بیلیورسك كه قاره ، قلبك ده رینلکری
داملا داملا بیریکن کیزی کوز یاشلریدر ؛
قدرتمک اورادن چیقاره بیلدکری
خالص اینجی یرینه بو چاقیل طاشلریدر .

کوربیورسك ، نهایت ، چاقیل طاشلری سنده ،
اینجیلرسه شاعرک کندی قلبنده قالدی .
فقط شونی آکلاکه ، او ، چاقیل بولورکنده
اینجی آراشدیرمه دن دویولان ذوقی آلدی .

Çerçeve

KALP

-1-

Eğil, bak sevgilim, bu muzlim kuyu
Daldığı hudutsuz, sakın uykuyu
Hep aynı rüyada geçirmektedir.

*

Hep aynı suretle her gece, her gün
Ruhuna mukaddes bir tahayyülün
Doyulmaz zevkini içirmektedir.

-8-

چرچوه

قلب

- ۱ -

أ کیل ، باق سو کیلم ، بو ظلم قویو
دالینی حدودسز ، ساکن اویقویو
هپ عینی رؤیاده کچیرمکده در .

*

هپ عینی صورتله هر کیجه ، هر کون
روحنه مقدس بر تخیلک
دویولاز ذوقنی ایچیرمکده در .

— ۸ —

-Çakıl Taşları-

Bu tatlı rüyadan uyanmasın da
O - kendi derdinde, kendi yasında-
Razıdır bu uzun hasreti çeksın.

*

Sevgilim, eğil de bak, ta derinde
Uyuyan sathının loş çemberinde
Gördüğü rüyayı seyredeceksın!

-1924-

بو طاتلی رۇبادن اویانماسینده
او - کندى دردنده ، کندى یاسنده -
راضیدر بو اوزون حسرتی چکسین .

❖

سوکیلیم ، اکیلده باق ، تا ده رینده
اویویان سطحنک لوش چنبرنده
کوردیکی رۇیایی سیر ایده جکسک !

— ۱۹۲۴ —

-2-

Nihayet eğildin gönlün oldu da,
Seyrettin akseden çehreni suda.
Bir gizli tebessüm uçtu yüzünden.

*

Nihayet sevgilim, biraz yakınca
Bir gözle bu muzlim yere bakınca
Sır aldın o mahrem tahassüsünden.

-10-

— ۲ —

نہایت اُ کیلک کولک اولدی ده ،
سیر ایتدک عکس ایدن چهره کی صوده .
بر کیزی تبسم اوچدی یوز کدن .

❖

نہایت سو کیلم ، بر آز یاقینجه
بر کوزله بو مظلم یره باقنجه
سر آلدک او محرم تحسسندن .

— ۱۰ —

İçimden bir derin ses duya duya
Hayalim resmetti bu durgun suya
O güzel çehreni böyle sevgilim.

*

Açıldı kalbimin sırlı perdesi,
İşittin içimden yükselen sesi;
Şimdi sen sırrını söyle sevgilim.

-1926-

ایچمدن بر دهرین سسس دویه دویه
خیالم رسم ایتدی بو دورغون صویه
او کوزهل چهره کی بویه سوکیلم .

❖

آچیلدی قلبمک سیرلی پرده سی ،
ایشیتدک ایچمدن یوکسه لن سسس ؛
شیمدی سن سرکی سویه سوکیلم .

— ۱۹۲۶ —

GÖNLÜM GÖZÜM SENİNLE DOLDUĞU
GÜNDENBERİ

Gönlüm gözüm seninle dolduğu günden beri
Parıltınla ruhumun en karanlık yerleri
Her saniye bir parça daha berraklaşıyor.

Ömrümün her dileği, her hevesi içinde,
Bütün emellerimin çerçevesi içinde
Bir şaheser halinde güzel yüzün yaşıyor.

-12-

کوکلم کوزم سنکله دولدینی کوندنبری

کوکلم کوزم سنکله دولدینی کوندنبری
باربلیتیکله روحک اک قارا کاتی برلری
هر نایه بر بارجه دها بر افلاشیور .

عمرمک هر دیککی ، هر هوسی ایچنده ،
بوتون امللرمک چرچوهسی ایچنده
بر شاه اثر حالنده کوزهل یوزک یاشیور .

— ۱۲ —

-Çakıl Taşları-

Mukaddes cazibenle kanatlandı her şeyim;
Ben bütün varlığımın şimdi hissetmedeyim
Zerre zerre muttasıl sana yükseldiğini.

Bağrıma ummanların enginliği doluyor.
Fakat, o halde bile hissettiğim oluyor.
Yine göğsün bu çoşan kalbe dar geldiğini.

مقدس جاذبه کله قاناتلاندى هر شیم؛
بن بوتون وارلغیم حس ایتمه دهیم
ذره ذره متصل سکا یوکسلدیکنی .

باغرمه عمانلرک انکینلکی دولویور .
فقط ، او حالده بیله حس ایتدیکم اولویور
ینه کوکسک بو جوشان قلبه دار کلدیکنی .

GEMİ

Vaktiyle sen en basit, en küçük bir sevincin
Aksi dalgalanmayan muztarip ruhum için
Bir ufuktun ki gönlüm, gözüm sana muhtaçtı.

Bir gün “aşk” iplerini kopararak dışıyla
O engin ufka doğru bir meltem esişiyile
Ümidimin sedefden gemisi yelken açtı.

-14-

کمی

وقتيله سن الك بسيط ، الك كوجوك برسو نچك
عكسى دالغالانمايان مضطرب روحم ايجين
بر افلكه كوكم ، كوزم سكا محتاجدى .

بركون « عشق » ايلربى قوباره رقى ديشيله
او انكين افقه دوغرو بر ملىم اسبشيله
اميدمك صدفدن كميسى بلكن آچدى .

— ۱۴ —

-Çakıl Taşları-

Şimdi, bin bir şekilde heyecana kanarak,
Aşkın büyük denizi içinde çalkalanarak
Sedef gemi anbean menzile yaklaşıyor.

شىمدى ، بىك بىر شىكلدە ھىجانە قانەرق ،
عشقك بويوك دە كىزى اىچىدە چالقانەرق
سەدەف گەمى آن با آن مەنزىلە ياقلاشپور .

Karşı çık ey sevgilim, dalgaları aşan gemi,
Bembeyaz köpüklerle sana yaklaşan gemi
“Kalp” isimli nadide bir hamule taşıyor.

قارشى چىقىق اى سەۋگىلىم ، دالغەلر آشان گەمى ،
بەم بەياز كۆپۈكلەرلە سەنا ياقلاشان گەمى
« كەلب » اسملى نادىدە بىر ھامولە تاشپور .

-1925-

— ۱۹۲۵ —

TREN SESLERİ

Güneşin girdiği büyük saraylar
Ne vakit tutuşup yanarsa, raylar
Ardınca sürükler gözlerimizi.

Uzaktan bir tren sesi gelince
Hasretle sızlayan kalbimiz, ince
Bir derde yeniden düştü sanırız.

-16-

ترەن سەسلەری

کونشک کیردیکی بویوک سرایلر
نەوقت طوتوشوب یانارسە ، رایلر
آردنجه سوروکلەر کوزلرمنی .

اوزاقدن بر تردن سەسی کلنجه
حسرتلە قیزلایان قلبمز ، اینجه
بر درده یکیدن دوشدی سانیرز .

— ۱۶ —

Ey tren sesleri, tren sesleri!
Gurbete gidenler yıllardan beri
Gelmezken bir de siz hatırlatmayın!

Reva mı bir gamlı ruhu dağlamak
Ah ey trenlerin kalbe ağlamak
Getiren sesleri, tren sesleri!..

أى ترهن سـسـلرى ، ترهن سـسـلرى !
غـرـبـتـه كـيـدـه نـلـر يـيـلـلـر دـنـبـرى
كـلـز كـن بـر دـه سـز خـاطـر لـا تـمـا يـيـك !

رـوـاى بـر غـمـلى رـوحـى دـا غـلـامـق
آه اى ترهنلرك قلبه آغلامق
كـتـيـرـه ن سـسـلرى ، ترهن سـسـلرى !..

KÖYDEN MEKTUP

Ah bu hülyalı, durgun, gürültüsüz köyler ah!
İşte kaç günden beri bir parça gönlüm ferah
Kederlerim dağılmış, teselli bulmuş gibi.
Köylere doğru uçan, zavallı bir kuş gibi
Şehrin sıkıntısında kapanmış değilseniz.
Elemlemlerle bunalan bir kalp için, bilseniz.

-18-

كۆيدن مەكتۇب

آه بوخۇلىالى، دورغون، كورولتوسىز كويلر آه !

ايشته قانچ كوندن بىرى بىر پارچە كوكلم فرح
كدرلرم داغىلمش ، تسلى بولمش كې .
كويلره دوغرو اوچك ، زواللى بىر قوش كې
شهرك حقيقىتىسىندە قاپانمش دەكاسە كىز .
المىزلره بونالان بىر قلب ايجىن ، بىلسە كىز

— ۱۸ —

Bulduğum köyceğiz ne sakın bir köşeymiş;
Oh inziva, inziva ne kadar tatlı şeymiş!

*

Birbirinden farkı yok burada geçen günlerin.
Daima ufka doğru bakarım derin derin,
Karşımda her gün aynı ovalar, aynı kırlar,
Aynı hazin yamaçlar, rengi dönmüş bayırlar.
Böyle baktıkça insan bu sakın manzaraya
Duymadan kalbolacak sanıyor günler aya.
İşte ben, bu hayata gireli kaç gün oldu,
Ruhuma inzivanın sihirli zevki doldu.
Bu تنها köyde yalnız kalbime bir tek eş var:
Hatıralar, maziden devrolan hatıralar...
Gizli hüznüyle çöken sonbahar akşamları
Alevlerle sararken soluk, sazlı damları
Kalbimde ben duymadan canlanır eski günler,
O çılgın zamanları takip eden hüznler...
Her lahza düşündükçe uzaktan şimdi sizi
Rüyadaki yüzlere benzeyen çehrenizi
Son akşam ki haliyle sanki görür gibiyim,
Burda yalnız o güzel çehrenin garibiyim...

Fakat, - ey şen sevgilim- bu inziva pek güzel!
Zevkini şimdi duydum uzaktan sevmek güzel;

بولوندىم كويچكىز نه ساكن بر كوشه يمش ؛
اوخ انزوا ، انزوا نه قدر طاتلى شيمش !

❖

بر برندن فرقى يوق بورده كچن كونلرك .
دائما افقه دوغرو باقارم دهرين دهرين ،
قارشيمده هر كون عيني اووالر ، عيني قيرلر ،
عيني حزين ياماچلى ، رنكى دونمش بايبرلر .
بويله باقدنجه انسان بو ساكن منظره يه
دويمادن قلب اولاجق صانيور كونلر آيه .
ايشته بن ، بو حياته كبرهلى قاچ كون اولدى ،
روحه انزوانك سحرلى ذوقى دولدى .
بو تنها كويده يالكلز قلبمه بر تك اش وار :
خاطره لر ، ماضيدين دور اولان خاطر دلر ...
كيزلى حزنيله چوكن صوك بهار آقشاملرى
آله ولرله صاراركن صولوق ، سازلى داملىرى
قلبمده بن دويمادن جانلانير اسكى كونلر ،
او چيلغين زمانلرى تعقيب ايدن حزنلر ...
هر لحظه دوشوندىكجه اوزاقدن شيمدى سزى
رؤباده كي بوزلره بگزه بن چهره كزى
صوك آقشامكى حاليله سانكه كورور كى يم ،
بورده يالكلز او كوزهل چهره نك غريبي يم ...

فقط ، - اى شن سوكلیم - بو انزوا پك كوزهل ؛
ذوقنى شيمدى دويدم اوزاقدن سومك كوزهل ؛

-Çakıl Taşları-

Sıkılan canlar için şehrin havası çok dar. .
Ruhumu anlardınız bu sakin köye kadar
Sevimli bir kuş gibi uçup gelebilmeniz.
Ya hasta gönüllere köyler hele bilmeniz
Ne şefkatli bir yuva, ne emin bir köşeymiş!
İnziva, ah inziva ne kadar tatlı şeymiş!..

صیقلان جانلر ایچین شهرک هواسی چوق دار ..
روحی آکلاردیکیز بو ساکن کویه قدر
سویملی بر قوش کبی اوچوب کله بیلسه کیز.
یا خسته کوکالره کوپلر هله بیلسه کیز
نه شفقتلی بر یووا ، نه امین بر کوشه یمش !
انزوا ، آه انزوا نه قدر طاتلی شیمش !..

-1921-

— ۱۹۲۱ —

YOLDA MISRALAR

Göklere geceler kanat gerince
Her günün sonunda çıkan serince
Rüzgârla beraber düşerim yola.

İsyanlı şimşekler geçer kanımdan
Ben dalgın gezerken bazı yanımdan
İki eş karaltı geçse kol kola.

-21-

یولده مصراعلر

کوکله کیجه لر قانات کرنبجه
هر کونک صوکنده چیقان سرینجه
روز کارله برابر دوشهرم یوله .

عصیانلی شیمشکلر کچر قانعدن
بن دالغین کزه رکن بعضی یانعدن
ایکی آش قاراتی کچسه قول قوله .

— ۲۱ —

Hasretle yaşarken hayalimde siz
Daha çok kederli, daha neşesiz
Bulurum daima garibi yolda.

حسرتله یاشارکن خیالده سز
دها چوق کدرلی ، دها نشئه سز
بولورم دایما غروبی یولده .

Desem de: “Ey gönül derdini gizle!”
Bilseniz, her akşam düşüncenizle
Ne muzlim saatler geçer bu yolda!

دیسہم ده : « ای کوکل دردکی کیزله !
بیلسه کز ، هر آقشام دوشونجه کیزله
نه مظلم ساعتار کچر بویولده !

Nihayet sokaklar kimsesiz kalır;
Etrafa büsbütün gece alçalır
Bir kere görmeden sizi uzaktan.

نهایت سوقاقلر کیمسه سز قالیر ؛
اطرافه بوسبوتون کیجه آچالیر
برکره کورمه دن سزی اوزاقدن .

Geceler ruhuma dolar da birden
Karanlık yollarda sürüklenirken
Teselli umarım ben ağlamaktan.

کیجه لر روچه دولارده بردن
قارا کلق یوللارده سوروکلنه نیرکن
تسلی اومارم بن آغلامقدن .

...Ey, gamlı kalbime dolarken bile
Şefkatli bir elin nevazişiyle
Alnıma dokunan serin geceler!

... ای ، غملی قلبمه دولارکن بیله
شفقتلی بر الک نوازشیله
آلنمه دوقونان سرین کیجه لر !

Günlerce kalbine küçük bir ziya
Girmeden yaşayan bir zavallıya
Bari siz teselli verin, geceler,

گونلرجه قلبنه کوچوک بر زییا
کیرمه دن یاشاران بر زواللییه
باری سز تسلی ویرک ، کیجه لر ،

Karanlık geceler, derin geceler!

قارا کلق کیجه لر ، دهرین کیجه لر !

-1921-

— ۱۹۲۱ —

BİR AKŞAMIN HİSLERİ

Akşamın loş perdeler gererken ufka eli
Bilsen, hasta gönlüme ne kadar tehlikeli
Hatırası ölmeyen bu hazin tesadüfler!

Hepsi kalbe gömülüp bir ölüm hüznü saklar;
Sana her tesadüfte sanki gizli dudaklar
Ta içimde bir parça küllenen derdi üfler.

-23-

بر آقشامك حىسلىرى

آقشامك لوش پردەلر كرەركن اققە الى
بىلسەك ، خىستە كوكامە نە قدر تەلىكالى
خاطرهسى اولەين بو حزين تصادفلر !

ھېسى قىلە كومولوب بر اولوم حزنى صاقلار ؛
سكا ھر تصادفدە سانكە كىزلى دوداقلر
تا اىچىمدە بر پارچە كوللەنن دردى اوفلەر .

--- ۲۳ ---

-Çakıl Taşları-

İşte yine dün akşam kalbimde ince ince
Hüznün hüküm sürerken yanımdan sen geçince
Karanlık gözlerimden bir hayal uçtu sandım.

Yüzünde bir gururun çılgın sevinci vardı.
Fakat bilsen ki artık gönlüm, gözüm karardı,
Böyle sessiz, habersiz sürünmekten usandım.

İçimde bilmediğin bir ömrün gamları var.
Bari anlat, bileyim, daha ne vakte kadar
Bu hüznüme yabancı gözlerle güleceksin?

Bari anlat da artık hayal olup her şeyim
Ne dünyada bir küçük ümidim var diyeyim,
Ne de ruhum bu bitmez, tükenmez derdi çeksin!

Dün akşam anladım ki bütün mazi yalanmış!
Bastığın yere baktım benim gölgem uzanmış;
Aczimi hissederek sürünmemden usandım!

Neşenin bende aksi ne hazin oldu bilsen!
Uçan bir ziya gibi geçip kaybolunca sen
Karanlık gözlerimde o hayal öldü sandım.

ایشته ینه دون آقشام قلبمده اینجه اینجه
حزنك حكم سورهرکن یانمدن سن کچنجه
قاراکاق کوزلرمدن بر خیال اوچدی ساندم .

یوز کده بر غرورک چیلغین سونجی واردی .
فقط بیلسهک که آرتیق کولکم ، کوزم قاراردی ،
بویله سسسز ، خبرسز سورونمکدن اوساندم .

ایجمده بیلمه دیکک بر عمرک غملری وار .
باری آ کلات ، بیلیم ، دها نه وفته قدر
بو حزنه یابانجی کوزلرله کوله جکسک ؟

باری آ کلاتده آرتیق خیال اولوب هرشم
نه دنیا ده بر کوچوک امیدم وار دیبیم ،
نه ده روحم بویتمز ، توکنمز دردی چکسین !

دون آقشام آ کلادم که بوتون ماضی یالانمش !
باصدیقک یره باقدم بنم کولکم اوزانمش ؛
عجزمی حس ایدهرک سورونه مدن اوساندم !

نشئهکک بنده عکسی نه حزین اولدی بیلسهک !
اوچان بر ضیا کبی کچوب غیب اولنجه سن
قاراکاق کوزلرمدن اوخیال اولدی ساندم .

— ۱۹۲۱ —

-1921-

-24-

--- ۲۴ ---

KÖYDEN İKİNCİ MEKTUP

Doğduğum köydeyim bir aydan beri.
Ömrümün bu تنها köyde günleri
Ne durgun geçiyor daima sensiz!

O kadar hazin ki burda sonbahar!
Her yanda bir soluk ölüm rengi var,
Sema hep bulutlu, kırlar çimensiz.

-25-

کۆیدن ایکنجی مکتوب

دوغدیم کۆیدهیم بر آیدنبری .
عمرمک بو تنها کۆیده کونلری
نه دورغون کچور دایما سنسز !

اوقدر حزین که بوردده صوک بهار !
هریانده بر صولوق اولوم رنکی وار ،
سما هپ بولوطلی ، قیرلر چمنسز .

--- ۲۵ ---

Dağılmış mevsimin hüznü her yere;
Evvelce durmadan çağlayan dere
Şevkini kaybetmiş şimdi büsbütün.

Çocukken gezdiğim bahçeler bağlar,
Göklerle bitişik sandığım dağlar
Gönlüme bir neşe vermiyor bugün...

*

Bu sakin inziva saatlerinde
Kalbim hülyaların kanatlarında
Dolaşır mazimin bahçelerini.

Aklıma geldikçe o eski günler
Duyarım, yeniden, gamlar, hüznler
Doldurur kalbimin her boş yerini.

Derdinle yaşarken burda sevgilim
Gerçi ben büsbütün yalnız değilim
Hatıra isimli yoldaşlarım var;

Bu gurbet derdini bir parça silen,
Halimden anlayan, sırrımı bilen,
Canımdan süzülen gözyaşlarım var.

*

داغيلمش موسمك حزننى هريره ؛
أولجه دورمادن چاغلایان دره
شوقنى رغیب ایتمش شیمدی بوسبوتون .

چوجوقکن کزدیکم باغچه لر ، باغله ،
کوکارله بیتیشیک سانديغم داغله
کوکله بر نشئه ویرمیور بوکون ...

❖

بو ساکن انزوا ساعتلرنده
قلم خولیا لرك قاناتلرنده
دولاشیر ماضیمک باغچه لرینی .

عقلمه کادکجه او اسکی کونلر
دویارم ، یکیدن ، غملمر ، حزنلر
دولدورور قلبمک هر بوش یرینی .

دردکله یاشارکن بورده سوکيلم
کرچه بن بوسبوتون یالکمز ددکلم
خاطره اسملی یولداشلرم وار ؛

بوغربت دردینی بر پارچه سیلن ،
حالمدن آکلایان ، سریمی بیلن ،
جامعدن سوزولان کوز یاشلرم وار .

❖

-Çakıl Taşları-

İşte, her dakikam, her saatim bu,
Baktıkça geldiğim yollara doğru
Hayalin canlanır şimdi her yanda.

ایشته ، هر دقیقه م ، هر ساعت بو .
باقدجه کلدیکم یوللره دوغرو
خیالک جانلانیر شیمدی هر یانده .

Günlerim kasvetli geçtikçe böyle
Usandım nihayet bu şirin köyle
Teselli umduğum inzivadan da.

کونلرم قسوتلی کچدکجه بویله
اوصاندم نهایت بو شیرین کویله
تسلی اومدیغم انزوادن ده .

Hem aşkım gün günden taşarken sana
Ne hazin geliyor bilsin insana
Eski şen günleri hatırlamak ta!

هم عنقم کون کوندن طاشارکن سکا
نه حزین کلپور بیلسه ک انسانه
اسکی شن کونلری خاطر لامقده !

En güzel yerinde olsan cihannın
Ne coşkunun bir ömrün, ne inzivanın
Anladım zevki yok senden uzakta.

اک کوزهل یرنده اولسه جهانک
نه جوشقون بر عمرک ، نه انزوانک
آکلادم ذوق یوق سندن اوزاقده .

*

Daima içimden yâdın geçerken
Avunmak bilmeyen bu gönlümle ben
Arzular elinde bir oyuncağım.

دایما ایچمدن یادک کچرکن
آوونمق بیلمه یین بو کؤکلله بن
آرزولر ائنده بر اویونجاغم .

Köy şimdi en hazin deminde; lâkin
Yarın gün doğunca artık bu sakin
İnziva yurdundan ayrılacağım.

کوی شیمدی اک حزین دمنده ؛ لاکن
یارین کون دوغنجه آرتیق بوساکن
انزوا یوردن آیریلاجم .

-1921-

— ۱۹۲۱ —

-27-

— ۲۷ —

MAZİDEN HATIRALAR

Son bağlar kopunca sevgililerden
Kalbe o hayalin çıktığı yerden
Şifasız kederler sızar nihayet.

Nihayet, en yakın emellerin de
Zehirli rüzgârlar eser yerinde,
Gidenle beraber gider saadet.

-28-

ماضیدن خاطرہ لر

صوك باغ لر قونجه سو كیل لر دن
قلبه او خیال ك چیق دینی یر دن
شفا سز کدر لر صیزار نهایت .

نهایت ، اك یاقین امللر ك ده
زه رلی روز کار لر ا سیر یر نده ،
کیدنه نله برابر کیده ر سعادت .

--- ۲۸ ---

-Çakıl Taşları-

Kırılmış bir kalbe son kalan yoldaş
Gizlice dökülen beş on damla yaş
Bir de, yâd edilen hatıralardır.

قبريلش بر قلبه صوك قالان يولداش
كيزليجه دوكون بش اون داملا ياش
برده ، ياد ايديلن خاطره لدر .

Çünkü her sevincin sonu kederde;
Saadet sabaha karşı göklerde
Doğan bir yıldızın ömrü kadardır.

چونکه هر سوينجك صوكي كدرده ؛
سعادت صباحه قارشى كوكلرده
دوغان بر ييلديزك عمرى قدردر .

- 1921-

— ۱۹۲۱ —

UYANAN HATIRALAR

- I -

Düşündüm, duyduğum gamlar, hüznler
Kalbime mazimin yolundan akmış,
Yarabbi ömrümde hoş geçen günler
Yâdımda ne derin izler bırakmış!

Şimdi ben ne zaman eski hislerle
Mazime, bu kırık aynaya baksam
İçinde şekil alır loş akislerle
Güneşli bir sabah, güzel bir akşam.

-30-

اویانان خاطرہ لر

- ۱ -

دوشوندم ، دویدینم غملر ، حزنلر
قلبمه ماضیمک یولندن آقش ،
یاربی عمرمدہ خوش کچن کونلر
یادمده نه دهرین ایزلر براقش !

شیمدی بن نه زمان أسکی حسلرله
ماضیمه ، بوقیریق آینه یه باقسهم
ایچنده شکل آلیر لوش عکسلرله
کونشلی بر صباح ، کوزهل بر آقشام

--- ۳۰ ---

Yükselen bir ayla, esen rüzgârla
Ruhuma mazimin hicranı işler;
Anbean uyanan hatıralarla
Hayalim genişler, hüznüm genişler...

Bu hisler - taliin kahrı önünde -
Reva mı bir ruhu yıllarca yorsun;
Hatıra, hatıra bu gamlı günde
Zavallı kalpten ne istiyorsun?

یوکسه ان بر آیله ، اُسن روز کارله
روحه ماضیمک هجرانی ایشلەر ؛
آزبان اویانان خاطرهلرله
خیالم کنیشلەر ، حزنم کنیشلەر ...

یوحسلر - طالعک قهری اوکنده -
روای بر روحی ییللرجه یورسون ؛
خاطره ، خاطره بوغملی کونده
زوالی قابدن نه ایسته یورسک ؟

— ۱۹۲۱ —

-2-

Saatler matemle inliyor artık;
Akşamın son hazin gülleri soldu.
Sessizce sararken şehri karanlık
Her yolcu seçilmez bir gölge oldu.

Yaklaşan gecenin derin yasıyla
Ürperen sokaklar bu anda bomboş.
Ah, eski günlerin hatırasıyla
Bu ıssız yollarda gezinmek ne hoş!

-32-

- ۲ -

ساعتلر ماتمله ايكله يور آرتيق ؛
آقشامك صوك حزين كللري صولدى .
سسزجه صاراركن شهري قارا كلق
هر يولجى سچيلمز بر كولكه اولدى .

ياقلاشان كيجه نك ده رين ياسيله
اورپرهن سوقاقلر بو آنده بوم بوش .
آه ، آسكى كونلرك خاطره سيله
بو ايصسز يوللارده كز نك نه خوش !

--- ۳۲ ---

Gözlerim mazime doğru gitti de
Günlerin çektiği kalın perdeler
Dumanlı fecirler gibi, git gide
Karanlık ruhumda açıldı yer yer...

İşte gök süslendi yükselen ayla,
Sokaklar bu anda bütün bütün boş.
Ah, bu boş yollarda her hatırayla
El ele, baş başa gezinmek ne hoş!..

-1921-

كوزلرم ماضيমে دوغرو كيتدى ده
كونلرك چكديكى قالين پرده لر
دومانلى فجرلر كې ، كيت كیده
قارا كلك روحمده آچیلدی ير ير ...

ایشته كوك سوسلندی یوكسه لن آیله ،
سوقاقلر بو آنده بوتون بوتون بوش .
آه ، بو بوش یولرده هر خاطره یله
أل آله ، باش باشه كزیمك نه خوش !..

— ۱۹۲۱ —

BÜYÜKLÜK ŞANI

Yüzünde, perişan sisler içinden
Yükselen bir güneş güzelliği var.
Bu eşsiz güzellik karşısında ben
Nurunla yandıkça gözlerim dolar.

Bir gizli alevdir bağrımda sanki
Azabım gün günden artar eksilmez.
En uzun seneler bile, inan ki
Oradan açtığın izleri silmez.

-34-

بویوکک شانی

یوز کده ، پریشان سیسلر ایچندن
یوکسه لن بر کونش کوزه لاککی وار
بوأشسز کوزه لاک قارشیسنده بن
نورکله یاندیجه کوزلرم دولار .

بر کیزلی آله ودر باغرمده سانکه
عذابم کون کوندن آرتار اکیلمز
اک اوزون سنه لر بيله ، اینان که
اورادن آچدیغک ایزلری سیلمز .

— ۳۴ —

-Çakıl Taşları-

Günlerim en uzun geceden beter,
Halimse çektiğim gamdan nişandır.
Canımdan usandım, ettiğin yeter
Vurulmuş bir kalbe merhamet şandır.

كونلرم اك اوزون كيجه دن بتر ،
حالمسه چكديكم غمدن نشاندر .
جانم دن اوصاندم ، ايتديكك يتر
وورولمش برقلبه مرحمت شاندر .

— ۱۹۲۲ —

-1922-

PUT

Küçükken anlattılar, bilmiyorum sahi mi?
Sen ta eski zamanda Hazreti İbrahimi
Nemrudun attırdığı ateşte yakmamışsın.
Sonra, put hanesinde tek put bırakmamışsın
Resulünün koluna verdiği kuvvetinle.
O halde Ulu Tanrı, bir parça beni dinle:
Kudretin söylenilen kadar büyükse gerçek
Bu tutuşmuş kalbi de alevlerden çıkar, çek.

پوت

کوچوککن آکلاندبلر ، بیامیورم صاحبی ؟
سن تا اسکی زمانده حضرت ابراهیمی
نمروڈک آتدیردینی آتنده یاقمامشسک .
صوکرآ ، پوتخانه سنده تک پوت بر اقامشسک
رسولکک قولنه وبردبکک قوتککه .
او حالده اوولو تا کری ، بر پارچه بنی دیککه :
قدرتک سوبله نیلن قدر بویوکسه کرچک
یوطوتوشمش قلبی ده آله ولردن چیقار ، چک .

Kudretin anlatılan kadar büyükse eğer
Bana da İbrahime verdiğin kuvveti ver,
Kalbimdeki putu da ben kırıp parçalayayım,
Ruhumla yalnız sana hasredilmiş kalayım.

Sen ki “Rabbıyım!” demişsin, elbet âciz değilsin,
Kudretin varsa göster, kâfir alnım eğilsin.

فدرتك آكلتيلان قدر بوبوكسه اكر
بكاده ابراهيمه ويرديك فتى وير ،
قبمده كى پوتى ده بن فيروب پارچالایم ؛
روحناه بالکز سکا حصر ابدلش قلايم .

سن كه «ربايم !» ديشسك، البت عاجز ده كلسك،
فدرتك وارسه كوستر كافر آلنم اكيلسين .

BİR HAN DUVARINDA

Hasan Rasime

“Ey yolcu! Bilmezsin nasıl yanmışım
Gönülden yana ben, candan yana ben,
Yıllarca gezmeden ne usanmışım
O dağdan bu dağa, handan hana ben!

Vaktiyle bir kâfir gözünde hordum,
Daima cevriyle inildiyordum;
Bir günde bin kere kıysam diyordum
Bu kadri olmayan dertli cana ben.

-38-

بر خان دیوارندن

حسن راسمه

«ای یولجی ! بیلمزسک ناصل یانمشم
کوکلدن یانه بن ، جاندن یانه بن ،
ییللرجه کزمه دن نه اوصانمشم
او داغدن بوداغه ، خاندن خانه بن !

وقتيله بر کافر کوزنده خوردم ،
دائما جوريله ايکيلده یوردم ؛
بر کونده بيک کره قيسه م دييوردم
بو قدری اولمايان دردلی جانه بن .

— ۳۸ —

-Çakıl Taşları-

Nihayet, bu çok genç yaşta – kardeşim!-
Kırılmış bir gönül oldu son eşim;
Bir avuç soğuk kül kaldı ateşim
O nankör uğrunda yana yana ben.”

نہایت ، بوچوق کنج یاشده - قارده شم ! -
قیریلش بر کوکل اولدی صوک اشم ؛
بر آووچ صوغوق کول قالدی آتشم
او نانکور اوغرنده یانه یانه بن . «

— ۱۹۲۳ —

-1923-

BİR TESELLİ

Geceydi, duyduğum bir ud sesiyle
Maziden bir fasla döndüm geçende;
Şubatın, mehtaplı bir gecesiyle
Bir küçük hatıra uyandı bende.

O zamanlarda ki, bağrım yanar da
Teselli umardım ben gözyaşımдан,
Geçen kış, bir gece karlı yollarda
Şu hazin vak'acık geçti başımdan:

*

-40-

بر تسلی

کیجه یدی ، دویدیغم بر عود سسیله
ماضیدن بر فصله دوندم کچنده ؛
شباطک مهتابلی بر کیجه سیله
بر کوچوک خاطره اویاندی بنده .

او زمانلرده که ، باغرم یانارده
تسلی اوماردم بن کوز یاشمدن ،
کچن قیش ، بر کیجه قارلی یوللرده
شو حزین وقعه جق کچدی باشمدن :

❖

— ۴۰ —

O gece, gagesiz adımlarla ben
Akisler yayarken boş sokaklara
Ne hoştu yolların köşelerinden
Baktıkça uzanıp giden manzara!

Kuytular, saçaklar karla örülmüş,
Kimsesiz sokaklar gündüz gibiydi.
Uzaktan bana ay sanki görülmüş,
Sevilmiş aşına bir yüz gibiydi.

-Yorgunluk duymadan- sessiz
evlere
Bakarak dolaştım geç vakte kadar.
Ay donuk bir ışık sererken yere
Karşıdan ne güzel parlıyordu kar!

Nihayet inilder gibi, derinde
Bir saat vururken son nefesiyle
Gecenin en kuytu köşelerinde
Sessizlik uyandı bir ut sesiyle.

Bu, sonu gelmeyen, ümidi kıran
Hasretli günlerden bir şikâyeti,
Issızlık içinde hep o hıçkırın
Hazin perdelerle gezdi, aksetti.

او کیجه ، غایه سز آدیتلرله بن
عکسلر یایارکن بوش سوقاقلره
نه خوشدی یوللرک کوشه لرندن
باقدجه اوزانوب کیدن منظره !

قویتولر ، صاچاقلر قارله آورولمش ،
کیمه سز سوقاقلر کوندوز کبیدی .
اوزاقدن بکا آی صانکه کورولمش ،
سه ویلمش آشنا بر یوز کبیدی .

- یورغونلق دویمانن - سسسز اولره
باقارق دولاشدم کچ وقته قدر .
آی دونوق بر ایشیق سره رکن یره
قارشیدن نه کوزل پارلایوردی قار !

نهایت ایکیلدهر کبی ، دهرینده
بر ساعت وورورکن صوک نفسیله
کیجه نک اک قویتو کوشه لرنده
سسسزلاک اویاندى بر عود سسیله .

بو ، صوکی کله یین ، امیدى قیران
حسرتلی کونلردن بر شکایتدی ،
ایصسزلق ایچنده هپ او حیچقیران
حزین پردهلرله کزدی ، هکس ایئدی .

Dinledim... Boşlukta kayan bu seste
Ah eden gönülle birleşti kalbim.
Hasretle içlenip taşan bu beste
Hüznümle ne kadar kardeşti Rabbim!

Dinledim, dinledim... Bu bir teselli,
Derin bir teselli oldu kalbime.
Şifalı bir nefes o hasta telli
Udun nağmesinden doldu kalbime.

---uzakta en çılgın aksi sönerken
Ses artık büsbütün yavaşlamıştı;
Ben aynı yollardan eve dönerken
Gökler bulutlanmış, kar başlamıştı.

*

İşte bu böylece geçti başımdan,
Bütün ömrüm attı bir adım daha,
Ne mısralarımdan, ne gözyaşımdan
Ben öyle teselli duymadım daha.

-1921-

دیکلهدم ... بوشلقده قایان بو سسده
آه ایدهن کوکله برلشدی قلیم .
حسرتله ایچله نوب طاشان بو بسته
حزنمه نه قدر قارده شدی ریم !

دیکلهدم ، دیکلهدم ... بو بر تسلی ،
دهرین بر تسلی اولدی قلبمه .
شفالی بر نفس او خسته تल्ली
عودک نغمه سندن دولدی قلبمه .

... اوزاقده اک چیلغین عکسی سونرکن
سس آرتیق بوسبوتون یاواشلامشدی ؛
بن عینی یوللردن آوه دونرکن
کوکله بولوطلامش ، قار باشلامشدی .

✽

ایشته بو بویلهجه کچدی باشمدن ،
بوتون عمرم آتدی بر آدیم دها ،
نه مصراعلمدن ، نه کوز باشمدن
بن اویله تسلی دویمادم دها .

— ۱۹۲۱ —

TEMENNİ

Ben ki sessiz, habersiz gönül bağladım size,
Şimdi ne zaman dalsam güzel gözlerinize
Birdenbire ruhumu çılgın arzular sarar,
Atılmak ister gibi karanlık bir denize...

Düşündüğüm sizsiniz her gün, her gece şimdi,
Bu dünyada saadet siz demek bence şimdi.
Ruhunuz eş olmazmış diyorlar, benim gibi
Size yalnız gönlünü veren bir gence şimdi.

-43-

تمنی

بن که سسسز ، خبرسز کوکل باغلام سزه ،
شیهدی نه زمان دالسه م کوزه ل کوزلر کزه
بردنبره روحی چیلغین آرزولر صارار
آتیامق ایسته رکبی قارا کلق بر ده کیزه ...

دوشوندی کم سز سکز هر کون ، هر کیجه شیمدی ،
بو دنیا ده سعادت سز دیمک بنجه شیمدی .
روحکز اش اوللامش دیورلر بنم کبی
سزه یالکز کوکلنی ویره ن بر کنجه شیمدی .

— ۴۳ —

Aczimi anlasam da yolumdan dönmem geri,
Doldurdunuz içimde en karanlık bir yeri.
Bir kere gözlerime baksanız, anlardınız
Sizin için kalbimde canlanan emelleri.

Her aşk için gönlünüz kapanmış bir saraymış,
Sevenler kapısında uzun yılları saymış.
Ben de bunu düşünüp diyorum ki: Allah'ım
Keşke sizi bu kadar güzel yaratmasaymış!

-1920-

عجزی آ کلاسه مده یولدن دونه م کری ،
دولدوردیکز ایچمه اک قارا کاق بریری .
بر کره کوزلر مه باقسه کز ، آ کلاردیکز
سزک ایچین قابمه جانلانا ناملری .

هر عشق ایچین کوکلکز قابامش بر سرایمش
سه وه نلر قابسنده اوزون ییللری صایمش .
بنده بونی دوشونوب دیورم که : آلهم
کاشکه سزی بو قدر کوزدل یاراتماسه یمش !

— ۱۹۲۰ —

GÜNLERİM

Ömrümün hasretle geçen her günü
Bilmezsin gün müdür, hafta mı, ay mı?
Günlerce görmeden güzel yüzünü
Bu gizli sevdayı çekmek kolay mı?

Ben şimdi o güzel çehreden başka
Ne bir yüz düşünür, ne hatırlarım.
Kanımla yazsam da bu çılgın aşka
Tercüman olamaz şu satırlarım.

-45-

کونلرم

عمرمک حسرتله کچن هر کونی
بیلمزسک کونیدر ، هفته می ، آیمی ؟
کونلرجه کورمه دن کوزهل یوزکی
بو کیزی سودایی چکمک قولایمی ؟

بن شیمدی او کوزهل چهره دن باشقه
نه بر یوز دوشونور ، نه خاطرلارم .
قانمله یازسه مده بو چیانین عشقه
ترجمان اولاماز شو سطرلرم .

— ۴۵ —

-Çakıl Taşları-

Bir zaman gülerek nasıl yaşadık,
Bugünse hayatım ne boş emektir.
Hasretle uzayan bir ömrü artık
Bu sürmek değildir, sürüklemektir!

-1921-

بر زمان كولهرك ناصل يشاردق ،
بوكونسه حيايم نه بوش امكدر .
حسرتله اوزايمان بر عمرى آرتيق
بو سورمك ده كلدر ، سوروكله مكدر

— ۱۹۲۱ —

AYŞECİĞİN HÜZNÜ

Emin Recep'e

Karşıkı tepeye çıkan yokuşta
Türküler, naralar coştı büsbütün.
On beşe girmeden gelin olmuş da
Ayşecik köyünden gidiyor bugün.

Davullar vuruyor "Ey Gaziler" i,
Al, yağız atlarla delikanlılar
Durmadan koşuyor ileri, geri;
Herkesin kaynayan bir sevinci var.

-47-

عایشه جكك حزنی

امین رجبہ

قارشیکي تپه یه چیقان یوقوشده
تورکولر ، نعره لر جوشدی بوسبوتون .
اون بشه کیرمه دن کلین اولمش ده
عایشه جک کویندن کیدیور بوکون .

داوولر وورویور « ای غازیلر » ی ،
آل ، یاغیز آتلرله ده لیقانلیلر
دورمادن قوشویور ایلری ، کری ؛
هرکسک قاینایان بر سوینجی وار .

— ۴۷ —

Bugünde genç, yaşlı, yabancı, yerli
Hep birden gülüyor, gam bilinmiyor.
Ah, yalnız Ayşecik şimdi kederli,
Bir türlü gözünün yaşı dinmiyor.

Bu anda ömrünün en hoş demini
Rüyaya kalbolmuş görüyor işte;
Ayşecik duyuyor ilk elemi
Bahara bu erken veda edişte.

Bir kâbus çökmüş de garip gönlüne
Genç kızlar gülerken o yas bağlıyor;
Zavallı Ayşecik her geçen güne
Tel duvak altında sessiz ağlıyor. .

بو كوندە كنج ، ياشلى ، يابانچى ، يرلى
هپ بردن كولويور ، غم بيلنميور .
آه ، يالكز عايشه جك شيمدى كدرلى ،
بر تورلو كوزينك ياشى دينيور .

بو آنده عمرينك اك خوش دمى
رؤيايه قلب اولمش كورويور ايشته ؛
عايشه جك دويويور ايلك المنى
بهاره بو ايركن وداع ايديشده .

بر كابوس چوكمش ده غريب كوكلنه
كنج قيزلر كولركن او ياس باغلايور ؛
زووالى عايشه جك هر كچن كونه
تل دوواق آلتنده سسسز آغلايور ..

BİR YOLCUYA

Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın
Bu toprak bir devrin battığı yerdir.
Eğil de kulak ver, bu sakıt yığın
Bir vatan kalbinin attığı yerdir.

Bu ıssız, gölgesiz yolun solunda
Gördüğün bu tümsek, Anadolu'nda
İstiklâl uğrunda, namus yolunda
Can veren Mehmed'in yattığı yerdir.

-49-

بر یولجی یه

دور یولجی ! بیلمه دن کلوب باصدینگ
بو طوپراق بر دورک باطدینی یردر .
اکیلده قولاق ویر ، بو ساکت بیغین
بر وطن قلبنک آتدینی یردر .

بو ایصسز ، کولیکه سز یولک صولنده
کوردیکک بو تومسک ، آناطولو کده
استقلال اوغرنده ، ناموس یولنده
جان ویره ن عممک یاتدینی یردر .

--- ۴۹ ---

،

-Çakıl Taşları-

Bu tümsek, koparken büyük zelzele,
Son vatan cüz'üde geçerken ele
Mehmedi'n düşmanı boğduğu sele
Mübarek kanını kattığı yerdir.

Düşün ki, haşrolan kan, kemik, etin
Yaptığı bu tümsek, amansız, çetin
Bir harbin sonunda bütün milletin
Hürriyet zevkini tattığı yerdir.

-1927-

بو تومسك ، قوباركن بويوك زلزله ،
صوك وطن جزئي ده كچركن آله
محمدك دوشماني بوغديني سيلاه
مبارك قاني قانديني يردر .

دوشون كه ، حشر اولان قان ، كميك ، اناك
ياپديني بو تومسك ، آمانسز ، چتين
بر حربك صوكنده بوتون ملتك
حریت ذوقنی طانديني يردر .

--- ۱۹۲۷ ---

DÖNÜŞ

Artık son seslerde dindi civarda...

Karşıkı dağlara eğilen günün

Sönünce son kızıl rengi duvarda

Odaya gölgeler doldu büsbütün.

İçerde felaket zamanlarında

Sezilen bir sükûn ağırlığı var.

Yaktığı çubuğun dumanlarında

Gezen bir hayale dalmış ihtiyar.

دونوش

آرتیق صوڪ سسلرده دیندی جوارده ...
قارشیکی داغلره اکیلن کونک
سوئجه صوڪ قیزیل رنگی دیوارده
اوطه یه کولکه لر دولدی بوسبوتون .

ایچرده فلاکت زمانلرنده
سنزیلن بر سکون آغیرلنی وار .
یاقدینی چوبوغک دومانلرنده
کزه ن بر خیاله دالمش اختیار .

Yanında karısı yaşlı gözlerle
Sızlayan kalbini hakka bağlıyor;
- Kaç yıldır gönlünü üzen kederle-
Hem dua ediyor, hem de ağlıyor.

*

... Sessizlik sararken böyle her yeri
Odayı bir gizli şüphe doldurdu;
Dışarda birinin ayak sesleri
Uzaktan yaklaştı, gezindi, durdu.

Ansızın açıldı kapı bir parça,
Sonra, bir uzunca bir gölge belirdi;
Nihayet, bir hayal gibi, yıllarca
Beklenen karaltı içeri girdi.

İhtiyar, zihnini kaplayan sisin
İçinden sıyrılıp haykırdı birden:
-”O ne, rüya mı bu? Oğul sen misin,
Yavrum sen mi geldin, sen mi oğlum?”
- “ben.”

*

Hasretli buseler, sarılışmalar
Çok hüznü oldu, çok uzun oldu.
Fakat, birdenbire sordu ihtiyar:
-“Yavrum şaşırđm mı, sağ elin noldu?

-52-

یاننده ئاریسی یاشلی کوزلرله
صیزلایان قلبنی حقه باغلايور؛
- قاچ ییلدر کوکانی اوزهن کدرله -
هم دعا ایدیيور، همده آغلايور .

*

... سسسسزلك صارارکن بویله هییری
اوطه یی بر کیزلی شهبه دولدوردی؛
دیشارده برینک آیاق سسلری
اوزاقدن یاقلاشدی، کزیندی، دوردی .

آنسزین آچیلدی قاپی بر پارچه،
صوکر، بر اوزونجه کولکه بلیردی؛
نهایت، بر خیال کبی، ییللرجه
بکلهنن قارالتی ایجری کیردی .

اختیار، ذهننی قاپلایان سسسک
ایچندن صییریلوب حایقیردی بردن:
— « اونه، رؤیای بو؛ اوغول سنمیسک،
یاوروم سنمی کلدک، سنمی اوغلم؟ »
— « بن . »

*

حسرتنی بوسه لر، صاریلیمه لر
چوق حزنلی اولدی، چوق اوزون اولدی .
فقط، بردنبره صوردی اختیار:
— « یاوروم شاشیردکی، صاغ آلك نولدی؟

— ۵۲ —

Niçin sol elinle öptün eli mi?..”
Oda bir küçücük sükûna daldı,
Sonra oğlu dedi: “Üzülme mi?
Baba, seni neden düşünce aldı?

Borcumu ödedim, bunu anla da
İhtiyar, kalbini sarmasın keder.
Gazadan döndükten sonra tarlada
Bana imanım la bir kol da yeter!”

« نیچین سول آلکله اوپدک ألمی ؟ .. »
اوطه بر کوچوجک سکونه دالدى ،
صوکرا اوغلی دیدی : « اوزوله لیجی ؟
بابا ، سنی نهدن دوشونجه آلدی ؟

بورجی اوده دم ، بونی آ کلاده
اختیار ، قلبکی صارماسین کدر .
غزادن دوندکن سوکرا تارلاده
بکا ایمانله بر قول ده یتر ! «

— ۱۹۲۰ —

ESKİ HARP HATIRALARI

-Bu manzumeler Balkan Harbi tahassüsleriyle yazılmıştır. -

اسكى حرب خاطره لرى

بو منظومەلەر بالقان حربى تحسسار بىلە يازىلشدر.

Ninemnin hatıralarından:

نینه مەك خاتىرەلەردىن :

KAPANMAZ YARALAR

قاپانماز يارالار

Münir Tevfike

مىنير توفىقە

Bu bir yaz akşamıydı... Kuşların sesi dinmiş,
Evlerin damlarından son ışıklar silinmiş,
Dağlarla öpüşerek gün guruba varmıştı;
Sürüler köye dönmüş, sokaklar kararmıştı.
Ninemle ben bahçede çardağın altındaydık.
Çimenlerin üstüne eski bir kilim yaydık,
Susuyorduk... Rüzgârın bile dinmişti sesi.
Bacalarda tüneyen leyleklerin gölgesi

بو بىر ياز آقشامىدى .. قوشلارك سەسى دىنمىش ،
أولرك داملىرىدىن سوك ايشىقلار سىلىنمىش ،
داغلارلە اوپوشەرك كون غروبە وارمىشدى ؛
سورولر كۆيە دونمىش ، سواقاقلر قارارمىشدى .
نینه ملە بن باغچەدە چارداغك آلتىدە يىدىق .
چىنلرك اوستىنە اسكى بر كىلىم يىدىق ،
صوصىيوردىق .. روز كارك بىلە دىنمىشدى سەسى .
باجالردە تونەن ايلنكلرك كولىكەسى

Bu elemli akşamın en canlı timsaliydi;
En çok hüznü veren şey onların bu haliydi.
Gümüş pullar işlerken göğe her doğan yıldız
Dakikalar uzandı böyle sessiz, sedasız.
Hâlâ yanımda dalgın düşünüyordu ninem,
Gönlünden geçen neydi, hüznü niçindi bilmem?

*

Ay doğarken uyandı ninem düşüncesinden.
Sonra olanca hüznü dökülerek sesinden
Bana şunu anlattı:
“Dinle oğlum; yıllardır
Kalbimde kapanmayan derin yaralar vardır.
Ne zaman böyle dalsam kederlerim canlanır,
İçim sızlar, gittikçe gözlerim dumanlanır;
Ölen iki yavrumun görürüm hayalini,
Her birinin o şanlı, o heybetli halini...
Hâlâ ayrılışları gözlerimin önünde:
Doksan üç senesiydi, bir sonbahar gününde
Yayılınca her yere Moskofla cenk haberi
Toplandı ertesi gün şehrin bütün gençleri.
Hepsi neş’yle dolu, sevincinden deliydi,
Dille anlatılmaz ki o günü görmeliydi!
Giderlerken Tanrıya el açarak yalvardık;
Gözlerde sıcak yaşlar titreyordu artık;

بوئىلى آفتاماك اك جانلى تىماليدي ؛
اك چوق حزن ويرهن شى اونلرك بوخاليدى .
كوموش پوللر ايشلهركن كوكه هر دوغان يىلديز
دقيقه لر اوزاندى بويله سسسز ، صداسز .
حالا يائمه دالغين دوشونيوردى نينهم ،
كوكلندن كچن نه يىدى ، حزنى نچيندى بيلمهم ؟

❖

آى دوغاركن اوياندى نينهم دوشونجه سندن .
صوكر اولانجه حزنى دو كولهرك سسندن
بكا شونى آكلاندى :

« ديكه اوغلم ؛ يىلدردر

قلمده قابانمايان دهرين يارالر واردر .
نه زمان بويله دالسهم كدرلرم جانلانير ،
ايچم صيزلار ، كيتدكجه كوزلرم دو مانلانير ؛
اولن ابكى ياورومك كورورم خيالى ،
هر برينك اوشانلى ، او هيتلى حالى ...
حالا آيريليشلى كوزلرمك او كنده :
دوقسان اوچ سنه سيدى ، برصوك بهار كوننده
يايىلنجه هر بره موسقونله جنك خبرى
طوبلاندى ايرتسى كون شهرك بوتون كنجلىرى .
هپسى نشته يله دولو ، سويچندن ده ليدى ،
ديله آكلانماز كه اوكونى كورمه ليدى !
كيدهرلركن تا كرى به ال آچارق يالواردق ؛
كوزلرده صيچاق ياشلر تيره شيوردى آرتيق ؛

Önde “Ey Gaziler” i vuruyorken davullar
El öpüp ayrıldılar nişanlılar, oğullar.
Ne dense boş, yürek bu, ne olsa ah analık;
Arkalarından bakıp uzun uzun ağladık.

O gidiş son gidişmiş... Bir daha gelmediler.
Bozgun oldu, yakılıp, yıkılan yandı her yer.
“Tuna” şehit kanından kızıl bir renk alınca,
O güzel memleketler yâd ellere kalınca
Ölen iki yavrumun acısını unuttum,
Düşman elinde kalan yurdun yasını tuttum.
Daha içim yanarken bu felâket tez geldi;
Bu evlat acısından bile çekilmez geldi.

İşte yavrum, birleşti bu iki dert gönlümde;
Belki biraz teselli bulacağım ölümde.
Ömrüm böyle zehirken katlanmak kolay değil...
Bu kadar dert içinde öyle beş on ay değil,
Nice seneler var ki bunalmış yaşıyorum;
Bağrımda en devasız kederler taşıyorum.
Artık ne zaman dalsam bu elemeler canlanır,
İçim sızlar, gittikçe gözlerim dumanlanır,

او كده « أی غازیلر » ی وورو یوكن داوولر
أل اوپوب آیریلدیلر نشانلیلر ، اوغوللر .
نه دینسه بوش ، یورهك بو ، نه اولسه آه آنالقی ؛
آرقالرندن باقوب اوزون اوزون آغلادق .

او كیدیش صوك كیدیشمش .. بر دهه كلمه دیلر .
بوزغون اولدی ، یاقیلوب ، ییغیلوب یاندی هر بر .
« طونه » شهید قانسندن قیزیل بر رنگ آنجه ،
او كوزهل مملكتلر یاد ایلله قالنجه
أولن ایکی یاورومك آجیسنی اونوتدم ،
دوشمان ألدنه قالان یوردك یاسنی طوتدم .
دهه ایچم یاناركن بو فلاكت تز كلدی ؛
بو اولاد آجیسنندن بیله چكیلمز كلدی .

ایشته یاوروم ، بر اشدی بو ایکی درد كوكلده ؛
بلکه بر آز تسلی بولاجم اولومده ،
عمرم بویله زهرکن قاتلانق قولای ده کل ...
بو قدر درد ایچنده اویله بش اون آی ده کل
نیجه سنه لر وارکه بونالمش یاشیورم ؛
باغرمده اك دواسز کدرلر طاشیورم .
آرتیق نه زمان دالسه م بواللر جانلانیر ،
ایچم صیزلار ، کیتدکجه کوزلرم دومانلانیر ،

-Çakıl Taşları-

Ölen iki yavrumun görürüm hayalini,
Sonra, güzel yurdumun harap olmuş halini...
Bari bu iki derdin biri şifa bulaydı,
Evlatlarımı verdim, vatanım kurtulaydı!

-1921-

أولن اىكى ياورومك كورورم خيالنى ،
صوگرا، كوزهل يوردمك خراب اولاش حالنى...
بارى بوايكى دردك بىر شفا بولايدى ،
اولادلىرى ويردم ، وطم قورتولايدى !

— ۱۹۲۱ —

Dedemin hatıralarından:

دەدەمەك خاڧرەلەرنەن :

YILLARDAN SONRA

Bundan on beş yıl evvel, soğuk bir kış gecesi
İhtiyar dedem beni dizinde uyutmuştu.
Biraz sonra uyandım, sanki rüzgârın sesi
Ansızın her köşenin sükûnunu yutmuştu.

Rüzgâr uğultularla geldikçe derinlerden
Bütün köyün bağından sesler yükseliyordu;
Vakit vakit kulağa gizli muzlim inlerden
Hırlayan aç kurtların çığlığı geliyordu.

-61-

يىللەردن سوڧكرا

بۇندىن اون بەش يىل اول، صوغوق بىر قىش كىچەسى
اختيار دەدەم نى دىزىندە اويۇتمىدى .
بىر آز سوڧكرا اوياندىم، سانكە روز كارك سسى
آنسىزىن هر كۆشەنك سكوئى يۇتمىدى .

روز كار اوڧولتولرلە كەلدىكە دەرىنلەردىن
بۇتون كۆيۈك باغرىدىن سىسىلر يۈكسەلىۋوردى ؛
وقت وقت قولانە كىزلى، مظلم اينلەردىن
ئىرلايان آچ قوردلر ك چىغلىنى كايوردى .

--- 61 ---

Ben dedemin dizinde korkudan titriyorken
Dikkat ettim o yine bir hülya peşindeydi.
Neden sonra dedi ki: “Bu günleri görmeden
Keşke yüce Allahlım beni de kahredeydi.

Bir zamanlar geçerken atlarımız Tunayı
Akan dalgalar zafer sesleriyle coşardı;
Her gün yeni bir ordu, bir kahraman alayı
Zafer türküleriyle ufka doğru koşardı.

Şimdi o şen günleri andıkça zaman zaman
Bu ihtiyar ruhuma sesler gelir derinden;
Uzun yıllardan sonra dertli gönlüme kalan
Bir kapanmaz yaradır eski şan günlerinden...”

Sonra, titrek sesini hıçkırıklar keserken
Anlamadım dedemin duyduğu hicran neydi?
Başımda çocukluğun rüzgârları eserken
Bilmiyordum Tuna ne, inleyen vatan neydi?

*

Şimdi, birçok seneler beni bin türlü derde
İhtiyar dedemi de bir siyah kabre attı.
Belki o dinlenirken ıssız serviliklerde
Benim gönlüm dünyada bin türlü acı tattı.

بن ددهمك ديزنده قورقودن تيتره بوركن
دقت ايتدم او ينه بر خوليا پشنده يدي .
نه دن صوگرا ديدى كه : « بوگونلرى كورمه دن
كاشكه بوجه اللهم بنى ده قهر ايده يدي .

بر زمانلر بچرکن آتلرمن طونه يي
آقان دالغهلر ظفر سسلريله جوشاردى ؛
هرگون بكي بر اوردو ، بر قهرمان آلايى
ظفر توركولريله افقه دوغرو قوشاردى .

شيمدى اوشن كونلرى آكدجه زمان زمان
بو اختيار روحه سسلر كلبر ده ريندن ؛
اوزون ييللردن صوگرا دردلى كوكله قالان
بر قاپانماز يارادر اُسكى شان كونلرندن .. »

صوگرا ، تيترهك سسنى حيجقيريقلر كسرکن
آ کللامدم ددهمك دويدنى هجران نه يدي ؟
باشمده چوجوقلغك روز کارلرى اهرکن
بيلميوردم طونه نه ، ايکلين وطن نه يدي ؟

✽

شيمدى ، بر چوق سنه لر بنى بيك تورلو درده .
اختيار ددهمى ده بر سپاه قبه آتدى .
بلکه او دینله نیرکن ایصسز سرویلکلرده
نم کوکلم دنیا ده بيك تورلو آجی طاندى .

-Çakıl Taşları-

Vatan neymiş, bu aziz, bu kutsi muammayı
Ondan sonra anladım, bildim içim yanarak.
Büsbütün tutuşturdu ruhumdaki hummayı
Güzel yurdun üstünde yas tutan güzel bayrak.

Şimdi anlıyorum ki, dedem de bahtiyarmış,
Uzletine çekilmiş bu günleri görmeden.
Çünkü yurdun üstünde haykırırken kara kış
Farkı var mı bu melun yaşamanın ölmeden?

-1919-

وطن نهيش ، بو عزيز ، بو قدسى معماي
اوندن صوگرا آكلادم ، بيلدم ايچم يانهرق .
بوسبوتون طوتوشدوردى روحمدهكى حماي
كوزهل يوردك اوستنده ياس طوتان كوزهل بايراق .

شىمىدى آكلابورم كه ، دهدهمه بختيارمش ،
عزلىنه چكىلمش بوكونلرى كورمه دن .
چونكه يورك اوستنده حايقيريركن قارا قيش
فرقى وارمى بوملمون ياشامه نك اوله دن ؟

— ۱۹۱۹ —

دەدەمەك خاڧەرە لرنەن :

Dedemin Hatıralarından:

KARLI GECELER

Tipi çığlıklarıyla yine etrafı sardı;
Dışarda çok karanlık, soğuk bir gece vardı.
Yavaş yavaş topladı ninem seccadesini;
Sonra, gittikçe coşan fırtınanın sesini
Karlı camlara bakıp uzun uzun dinledi,
Bitkin, zaif bir sesle “Ne çılgın gece!” dedi.
Göz göze bakışarak geçince kısa bir an
Minderin ta ucunda bağdaş kurmuş oturan.

-64-

قارلى كىجەلەر

تېپى چىغلىقلىرىلە يەنە اطرافى ساردى ؛
دېشاردە چوق قارا كلك، صوغوق بركىجە باردى .
ياواش ياواش طوبلادى نېنەم سجادەسىنى ؛
سوكرام ، كىتدىكە جوشان فېرطينەك سىنى
قارلى جاملرە باقوب اوزون اوزون دېكلدى ،
بىتكىن، ضعيف بىر سىسلە «نە چىاغىن كىجە!» دىدى .
كوز كوزە باقىشەرق كىجە قىصە بىر آن
مىندەرك تا اوچندە باغداش قورمش اوطوران

--- ٦٤ ---

Dedem ansızın coştı:

“Ah bu karlı geceler!..”

Bu çılgın fırtınalı, bu rüzgârlı geceler
Yine durgun kalbimi sarsıyor, hırpalıyor,
Yine gönlüm mazinin hayaline dalıyor...
Böyle pek çok karanlık, çok karlı bir geceydi,
Bunun gibi tipili, rüzgârlı bir geceydi;
Boğuk top sesleriyle uykudan uyanmıştık;
İlk önce şaşkınlıkla gök gürlüyor sanmıştık.
Nihayet anladık ki ordumuz bozgun vermiş.
Sevgili yurdumuzdan ayrılmak mukaddermiş!
Neyse, toplanıp çıktık kalenin kapısından;
Ne yol, ne iz belliydi şimdi, ne dost, ne düşman.
Kaç gündür yağan kardan kapanmıştı yollarda.
Tam üç gece yürüdük böyle rüzgârda, karda.
Bu bozgun karşısında düşman azdıkça azdı,
Altmışlık ihtiyardım, elim silah tutmazdı;
Allah bilir bu hasret geçti iliklerime.
Fakat, iki evladım gitti benim yerime.
Ne çare, yine kısmet felaketmiş, hicranmış.
İşittik ki o güzel yerler yıkılıp, yanmış...
Şimdi düşman elinde...
Ah bu karlı geceler
Bu çılgın fırtınalı, bu rüzgârlı geceler!”

دەدەم آنسزین جوشدی :
« آه بو قارلی کیجه لر !.. »
بوچیلغین فیرطینه لی ، بوروز کارلی کیجه لر
ینه دورغون قابی صاریبور ، خیرپالیور ،
ینه کوکلم ماضینک خیالنه دالیور ...
بو یله پک چوق قازا کلق ، چوق قارلی بر کیجه یدی ،
بونک کیبی تییلی ، روز کارلی بر کیجه یدی ؛
بوغوق طوب سسلریله اویقودن اویا ئمشدق ؛
ایلك اوکجه شاشقینلقه کوک کورله بور صائمشدق .
نهایت آکلادق که اوردومز بو زغون ویرمش .
سو کیلی یوردومزدن آیریلق مقدرمش !
نه یسه ، ملوبلایوب چیققدق قلعه نک قاپسندن ؛
نه یول ، نه ایز بللیدی شیمدی ، نه دوست ، نه دشمان .
قاج کوندر یاغان قاردن قاپائمشدی یوللرده .
تام اوچ کیجه یورودک بو یله روز کارده ، قارده .
بو بو زغون قاز شیمسده دشمان آزدجه آزدی ،
آئمشلق اختیاردم ، ائم سلاح طوتمازدی ؛
الله بیلیر بو حسرت کچدی ایلیکلمه .
فقط ، ایکی اولادم کیتدی بئم یرمه .
نه چاره ، ینه هسنت فلا کتمش ، هجرانمش .
ایشیتدک که او کوزهل یرلر بیقیلوب ، یانمش ...
شیمدی دشمان آئنده ...
آه بو قارلی کیجه لر !
بوچیلغین فیرطینه لی ، بوروز کارلی کیجه لر ! «

Dedem uzun bir ahla bitirdi sözlerini.
Sonra, dalgın yüzüme çevirip gözlerini
“Sen bu acı günleri görmedin oğul.” dedi,
Tekrar çılgın tipiyi uzun uzun dinledi.
Bugün bana dedemin son kalan hatırası
Ruhunun o bitmeyen, dinmeyen uzun yası.
Eminim ki bu anda dedemin ruhu bile
Mezarında inliyor bugünün matemiyle.
Şimdi güzel vatanım esir oldu her derde;
Artık, benim doğduğum yer bile yâd, ellerde.

-1920-

دهدهم اوزون بر آهله بیتیردی سوزلرینی .
صوگرا ، دالغین یوزمه چویروب کوزلرینی
« سن بو آجی کونلری کورمه دک اوغول . » دیدی ،
تکرار چیلغین تیپی اوزون اوزون دیکله دی .
بوکون بکا دهدهمک صوک قالان خاطره سی
روحنک اوبیتمه یین ، دینه یین اوزون یاسی .
امینم که بو آنده دهدهمک روحی بيله
مزارنده ایگله بور بوکونک ماتيله .
شیمدی کوزهل وطنم أسیر اولدی هر درده ؛
آرتیق ، نم دوغدینم یر بيله یاد ایلرده .

--- ۱۹۲۰ ---

Dedemin Hatıralarından:

GENÇLİK GÜNLERİ

Mustafa Nihat'a

O gece dedem yine yanan ocak başında
Gençlik zamanlarını bize naklediyordu.
Tez sönen neşesiyle bu seksen üç yaşında
Aksakallı ihtiyar: "Ah o günler! Diyordu,

Ruhumuz yabancıyken her kedere, her derde
Nasıl gönül deliren seller gibi çoşardı.
Güzel Tuna boyunda, o mübarek illerde
Yaşamının ne bitmez, tükenmez zevki vardı.

-67-

دهدەمك خاطرەلرئەندىن :

كەنجلك كۈنلىرى

مصطفى نھادە

اوكىچە دەدەم يەنە يانان اوجاق باشىندە
كەنجلك زامانلىرىنى بىزە نەقل ایدیوردى .
تەز سۆنەن نەشەسىلە بۇ سەكسان اوچ ياشىندە
آق ساقاللى اخیيار : « آھ اوكۈنلر ! دىيوردى ،

روھمىز يابانچىكەن ھەر كدرە ، ھەردردە
ناصل كوكل دەلیرەن سىلەر كې جوشاردى .
كۈزەل طونە بۆىندە ، او مبارك ابللردە
ياشامەنك نە بىتمەز ، توكەنمەز ذوقى واردى .

— ۶۷ —

Bütün delikanlılar Tanrının her gününde
Ya dağlarda avlanır, ya at yarıştırdık.
Bazen düğün oldu mu biz alayın önünde
Atla tozu dumana katar, karıştırdık.

Şimdi kalbim yanıyor, sızlıyor derin derin,
Gönül uzun yılların matemiyile kocaldı.
Şuramda, ta içimde, artık o şen günlerin
Hatırası bir derin yara halinde kaldı.

Bu sonsuz kederlere bugün sabrımdaya bitti,
Beni çektiklerimden artık Allah kurtarsın.
Sonunda hep o yerler düşmana kaldı, gitti,
Bu yıpranmış gönülle hangi derde yanarsın?..”

Dedem sustu; ocakta odunlar kor olmuştu.
İnilmeyen rüzgârla sarsılırken kafesler
Üstümüzde ısrarlı, gizli nefesler uçtu,
Hepimiz yatmak için çekildik birer birer...

Kardeşim mışıl mışıl uyurken sağımda
Ben ihtiyar dedemin anlattığı şeyleri
Uzun uzun düşündüm o gece yatağımdaya;
Hayalinde canlandı eski Tuna beyleri.

بوتون ده لیفانلیلر تا کرینک هر کوننده
یا داغلرده اولانیر ، یا آت یاریشدیریردق .
بعضاً دوکون اولدیمی بز آلایک اوکنده
آتله توزی دومانه قاتار ، قاریشدیریردق .

شیمدی قلم یانیور ، صیزلایور دهرین دهرین ،
کوکل اوزون ییللرک ماتمیله قوجالیدی .
شورامده ، تا ایچمده ، آرتیق او شن کونلرک
خاطره سی بر دهرین یارا حالنده قالیدی .

بو صوکسنز کدرلره بوکون صبرمده بیتدی،
بنی چکدکلرمدن آرتیق الله قورتارسین .
صوککنده هب او یرلر دوشمانه قالیدی ، کیتدی،
بو ییپرانمش کوکلله هانکی درده یانارسک؟ .. «

دهدهم صوصدی ؛ اوچاقده اودونلر قورا اولمشدی .
ایکیلده بن روزکارله صارصیلیرکن قفسلر
اوستمزده اسرارلی ، کیزلی نفسلر اوچدی ،
هیمز یاتق ایچین چکیلرک برر برر ...

قاردهشم میشل میشل اویوبورکن صاغنده
بن اختیار دهدهمک آکلاندینی شیلری
اوزون اوزوش دوشوندم او کیجه یاتاغمده ؛
خیالده جانلاندی اسکی طونه بکاری .

-Çakıl Taşları-

Yatarken bütün gece göğsümde gizli bir yer
Sızlayarak kalbimi sivri dişler kemirdi,
Coşkun akan Tunayla o güzel memleketler
Dedemin anlattığı gibi rüyama girdi.

O küçücük aklımla - vatan nedir bilmeden -
Gece gündüz bunları düşünmek oldu işim.
Nihayet dedem öldü, yıllar geçti. Bugün ben
Anladım ki dedemden daha talihsizmişim...

-1920-

ياتاركن بوتون كيجه كوكسمده كيزلى بر ير
صيرلايهرق قابمى سيورى ديشلر كيردى ،
جوشقون آقان طونهيله او كوزهل مملكتلر
دهدهمك آكلادينى كبي رؤيامه كيردى .

او كوچوچك عقلمله — وطن نهدر بيلمه دن —
كيجه كوندوز بونلرى دوشونمك اولدى ايشم .
نهايت دهدهم اولدى ، ييللر كچدى . بوكون بن
آكلادم كه دهدهمدن دها طالعهزمشم ...

— ۱۹۲۰ —

ARUZLA İKİ MANZUME

عروضلہ ایک منظومہ

BİR AKŞAM GEZİNTİSİ

Karşımda zerre zerre sönen bir yaz akşamı.
Bağrımda bir firakın ölümden beter gamı
Bir canlı ıstırap ile azmıştı büsbütün.
Muzlim düşüncelerle nihayet bulunca dün
Köy haricinde yaptığım akşam gezintisi
Buldum içimde yepyeni bir kalp esintisi.

Dinmiş eteklerinde günün son sedaları,
Sarmıştı akşamın ezeli hüznü dağları.

-73-

بر آقشام کزینتیسى

قارشیمده ذره ذره سونن بر یاز آقشامی .
باغرمده بر فراقك اولومدن بتر غمی
بر جانلی اضطراب ایله آزمشدی بوسبوتون .
مظلم دوشونجه لرله نهایت بولونجه دون
کوی خارجنده یاپدیم آقشام کزینتیسى
بولدم ایچمده یب یکی بر قلب ازینتیسى .

دینمش اتکارنده کونک صوک صدالری ،
سارمشدی آقشامک ازلی حزنی داغلری .

— ۷۳ —

Sisler ve gölgeler yayılırken bütün kıra
Baktım, seninle dopdolu yüzlerce hatıra
Sislerle gölgeler gibi almış civarımı;
Doldurmuş onların acı hüsrânı bağırimi.
En son ışık sekerken o dağdan o bir dağa
Yorgun adımlarla çalıştım avutmaya
Avare bir çoban gibi yollarda derdimi.
Bir kalbe hasretin eli bir kere erdi mi?
Kurtulmak anladım ki biraz bahta bağlıdır!
Bir can ki böyle her yeni firkatle dağlıdır
Benzer mi ıstırabına dünya da başka şey?
Ruhun açıksa derdime şekvamı dinle, Ey
Dağlar, denizler ardına yalnız kaçıp giden!
Dün köyde yaptığım tek ve تنها gezintiden
Sensiz bir ömrü böyle mecalsiz, adım adım
Bezgin sürüklemek ne felaketmiş anladım!

-1920-

سېسلر و کولکه لر یاییلیرکن بوتون قیره
باقدم، سنکه دوپ دولو یوزلرجه خاطره
سېسلرله کولکه لر کبی آلمش جواری؛
دولدورمش اونلرک آجی خسران باغری .
اک صوک ایشیق سه کرکن اوداغدن او بر داغه
یورغون آدیلمله چالیشدم آووتمه
آواره بر چوبان کبی یولرده دردی .
بر قلبه حسرتک آلی بر کره ایردی
قورتولتی آکلادم که بر آز بخته باغلیدر!
بر جان که بویله هر یانی فرقتله داغلیدر
بکزه رمی اضطرابه دنیا ده باشقه شی؟
روحک آچیکسه دردمه شکوامی دیکله، ای
داغله، ده کزلر آردینه یا کیز قاچوب کیده ن!
دون کویده یاپدیغم تک وتنها کزینتیدن
سنسز بر عمری بویله مجالسز، آدیم آدیم
بزکین سوروکله مک نه فلاکتمش آکلادم!

— ۱۹۲۰ —

HASRET

Her saniye bağrımnda bir âlemden esir var;
Bazen durulan, bazı çoşan bir dere gönlüm.
Hasretle bunalmışsa taşıp kendini çarpar
şekvası köpüklendi ki sahillere gönlüm.

Dalgın durulmuşsa, o hülyaya mesaid
Halinde sarıp üstünü esrarlı ışıklar
Sathında gülümser gelecek günlere aid
Hazdan ve teheyüçten uyanmış kırışıklar.

*

-75-

حسرت

هراثانیه باغرمده بر عالمدن اثر وار ؛
بعضاً دورولان ، بعضی جوشان بر دره کوکلم
حسرتله بونالمشسه طاشوب کندینی چارپار
شکواسی کوپوکندیکی ساحلله ره کوکلم .

دالغین و دورولمشسه ، اوخولیايه مساعد
حالنده صاروب اوستنی اسرارلی ایشیقلر
سطحنده کولومسه رکه جک کونلره عائد
حظدن وتهیجدن اویانمش قیریشیقلر .

*

--- ۷۵ ---

-Çakıl Taşları-

Rabbim, o ne günler ki, denizler, açıktadır
Doğmuş iki kuş ömrü kadar şen geçecektir
Bir yaz Polonez köyde, o bir yaz Yakacıkta
Biz aynı güzel devri yaşarken geçecektir.

Kış geldi mi, bir fiskiye halinde civarda
Mesut ömürden taşacak neşeli hisler.
Yalnız geceler, gösterecek lamba duvarda
Hep aynı emellerle girift olmuş akisler...

*

Allahım o günler, o güzel günler uzak mı?
Hülyama çekilmiş bir alev perde bu hasret.
Tez günde bitip neşeye galbolmayacak mı?
Ruhumda tutuşturduğu yerlerde bu hasret?

-1925-

ربم ، اونہ کونلرکہ ، دە کیزلر دە ، آچیقده
دوغمش ایکی قوش عمری قدر شن کچه جکدر
بر یاز پولونهز کوبده ، او بر یاز یقه جفده
بز عینی کوزهل دوری یاشارکن کچه جکدر !

قیش کلدیمی ، بر فیستیه حالنده جوارده
مسعود اومزدن طاشه جق نشئه لی حسلر .
یالکیز کیجه لر ، کوستره جک لامبه دیوارده
هپ عینی املارله کرفت اولمش عکسلر ...

*

اللهم او کونلر ، او کوزهل کونلر اوزاقی ؟
خولیا مه چکیلمش بر آله و پرده بو حسرت
تیز کونده بیتوب نشئه یه قلب اولمایه جقمی
روحده طوتوشدوردینی یرلرده بو حسرت ؟

— ۱۹۲۵ —

FİHRİST

FİHRİST

	Sayfa
İthaf -----	3
Çakıl Taşları -----	7
Kalp “1” -----	8
Kalp “2” -----	10
Gönlüm Gözüm -----	12
Gemi -----	14
Tren Sesleri -----	16
Köyden Mektup-----	18
Yolda Mısralar -----	21
Bir Akşamın Hisleri -----	23
Köyden İkinci Mektup -----	25
Maziden Hatıralar -----	28
Uyanan Hatıralar “I” -----	30
Uyanan Hatıralar “II” -----	32
Büyükük Şanı -----	34
Put -----	36

-Çakıl Taşları-

Bir Han Duvarından-----	38
Bir Teselli -----	40
Temenni -----	43
Günlerim -----	45
Ayşeciğın Hüzünü -----	47
Bir Yolcuya -----	49
Dönüş -----	51

-Eski Harp Hatıraları-

Kapanmaz Yaralar -----	57
Yıllardan Sonra -----	61
Karlı Geceler -----	64
Gençlik Günleri -----	67

- Aruzla İki Manzume-

Bir Akşam Gezintisi -----	73
Hasret -----	75

